

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

BIBLIOTECA ISTORICA-POPULARA ROMÂNĂ

BATALIA DE LA CALUGARENI

ROMAN ISTORIC

ESTRAS DIN CEA MAI GLORIOASA EPOCA A VIETII LUI

MIHAI VITEAZUL

DE

N. D. POPESCU

BIBLIOTECA CENTRALĂ
Bucuresci

ILUSTRATA CU TREI GRAVURI

BUCURESCI

EDITURA LIBRĂRIEI H. STEINBERG
18, Strada Șelari, 18.

1894.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/muzeu
179674

DE ACELAŞI AUTOR

în ediţie separată

DEPOSTUL LA H. STEINBERG

Amazoana de la Rachova	2-a	ediţie	1	volum
Banul Mărăcine	2-a	»	1	»
Bătălia de la Călugăreni, ilustrat	1-a	»	1	»
Boerii haiduci ilustrat	1-a	»	1	»
Botezul de sânge, ilustrat	2-a	»	1	»
Bujor Haiducul, ilustrat	3-a	»	1	»
Căpitanul Buzdugan, ilustrat	2-a	»	3	»
Carte de basme, ilustrată	2-a	»	1	»
Codreanu Haiducul, ilustrat	2-a	»	1	«
Constantin Brâncoveanu, ilustrat	2-a	»	1	»
Fata de la Cozia, ilustrat	2-a	»	1	»
Iancu Jianu Zapciu, ilustrat	2-a	»	1	»
Iancu Jianu Haiduc, ilustrat	4-a	»	1	»
Mórtea luĭ Iancu Jianu, ilustrat	1-a	»	1	»
Istoria Resbeluluĭ Romàno-Turc	3-a	»	2	»
Juneţea luĭ Mihaĭ Viteazu, ilustrat	2-a	»	1	»
Maria Putoianca, ilustrat	3-a	»	1	»
Meşterul Manole, ilustrat	2-a	»	1	»
Miul haiduc, ilustrat	3-a	»	1	»
Moartea luĭ Bujor, ilustrat	2-a	»	1	»
Moartea luĭ Radu Anghel, ilustrat	2-a	»	1	»
Peneş Curcanu, ilustrat	2-a	»	1	»
Primul Rănit, ilustrat	2-a	»	1	»
Prisonierul de la Plevna, ilustrat	3-a	»	1	»
Radu Anghel, ilustrat	3-a	»	1	»
Radu al III-lea cel frumos	1-a	»	1	»
Rĕsboiul între haiducĭ şi Ruşĭ, ilustrat	1-a	»	1	»
Santinela de la Griviţa	2-a	»	1	»
Sora de caritate, ilustrat	2-a	»	1	»
Tunsu haiducul, ilustrat	3-a	»	1	»

Şi vor eşi în curênd succesiv:

Alexandru Lăpuşneanu, ilustrat	1	volum
Dumitraşcu Cantemir, ilustrat	1	»
Epoca Ghiculescilor, ilustrat	1	»
Epoca Derbedeilor, ilustrat	1	»
Epoca Mavrocordaţilor, ilustrat	1	»
Epoca Nedumeriţilor, ilustrat	1	»
Istoria uneĭ dinastiĭ, ilustrată	1	»
Mihaĭ Vitézul, domn al Ardéluluĭ, Moldoveĭ şi Ţĕreĭ Românescĭ	1	»
Mihnea cel rĕŭ, ilustrat	1	»
Mircea cel bătrîn, ilustrat	1	»
Mórtea luĭ Mihaĭ Viteazu, ilustrat	1	»
Nicolae Mavroghenĭ, ilustrat	1	»
Moscenitoriĭ luĭ Radu Negru, ilustrat	1	»
Postelnicu Constantin Cantacusino, ilustrat	1	»
Radu al III-lea cel frumos, ediţie nouĕ ilustrată	1	»
Radu Negru şi descălicătoarea, ilustrat	1	»
Radu Vodă de la Afumaţi, ilustrat	1	»
Stefan Vodă cel mare, ilustrat	1	»
Testamentul luĭ Petru cel mare, ilustrat	1	»
Colecţiunĭ de nuvele, ilustrate	1	»

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII CLUJ

Tipo-lithographia şi Fonderia de litere. Dor. P. Cucu, Bul. Elisabetha, 121.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

I

După primele victorii

Omul harnic şi de valóre impune stimă, respect şi admiraţiune chiar adversarilor sĕĭ, chiar acelora pe spinarea cărora şi-a dat la iveală valórea sa; meritul nu se comandă, nicĭ se inspiră prin simpatiĭ şi afecţiunĭ, ci se impune în mod involuntar, imperios, absolut orĭ cuĭ are ocasie să'lŭ apreţieze, chiar duşmanuluĭ celuĭ maĭ învierşunat. La acéstă lege firească, imperiósă, ne abătută fură nevoiţĭ să se supună chiar Turciĭ şi să admire fără de voia lor pe Mihaiŭ, de şi îndurară de la el cele maĭ crude înfrângerĭ, cele maĭ sîngeróse umilirĭ. Turciĭ aŭ fost în tot-d'a-una şi sunt chiar aḑĭ din fire energicĭ, sinceri şi bravĭ; eĭ iubesc cu pasiune faptele cele marĭ, faptele resboinice şi adóră cu fanatism şi idolatrie pe eroĭ, chiar când sunt în rândurile vrăşmaşilor lor.

Fataliştĭ cum sunt eĭ, fiinţe care cred în predestinaţie şi în hotărîrĭ divine, care decide de maĭ nainte asupra conducereĭ şi desnodământuluĭ evenimentelor, eĭ vĕd în omul superior o fiinţă supranaturală, un trămis al luĭ D-ḑeŭ, un instrument predestinat d'a săvârşi anumite fapte, fie spre gloria

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şi mărirea lor, fie spre pedeapsa şi smerirea lor, după cum eĭ aŭ mulţumit saŭ mâniat pe Alah.

Vĕdênd că Mihaiŭ cu o mână de ómenĭ a săvîrşft nişte fapte atât de extraordinare, nisce fapte ne asceptate, uimitoare şi chiar imposibile, vĕdênd că oştile sale învingea armiĭ îndoite şi întreite, armiĭ admirabil disciplinate şi desăvârşit echipate, vĕdênd că dinaintea armateĭ sale de adunătură fugeaŭ mâncând pământul, fără să cuteze a se bate, ieniceriĭ îmbătrâniţi în lupte, care în maĭ multe rînduri smulsese în vîrful armelor lor victoria din mijlocul duşmanilor lor aprópe biruitorĭ, vĕdênd tóte acestea, Turciĭ începură să vadă in Mihaiŭ o fiinţă supranaturală, un trămis al luĭ D-ĕeŭ, un braţ rĕsbunător ursit ca să pedepsească vre-o faptă săvîrşită de eĭ care n'a plăcut Celuĭ de sus. Căpeteniele mareluĭ devlet începură a împărtăşi şi eĭ credinţa în general împrăsciată între Turcĭ şi a 'şĭ exprima într'un mod făţişiŭ ideia cum că ar fi mult maĭ bine ca marele imperiŭ, prin conducătoriĭ sĕĭ, să intre în tratative de pace cu Mihaiŭ, de cât de a se resboi cu imposibilul, căcĭ maĭ bine şi maĭ înţelepţesc lucru este să aibĭ amic în loc de duşman pe un om de o valóre atât de mare, care în schimbul amiciţieĭ sale nu 'ţĭ cere alt de cât să 'l laşĭ în pace să stăpânească poporul sĕŭ în coprinsul hotarelor sale.

Această părere care era împărtăşită până şi de marele vizir, până chiar şi de sultanul, care ar fi dorit în fundul inimeĭ sale să aibă pe Mihaiŭ aliat contra Nemţilor în loc de duşman, ar fi putut să fie adusă la îndeplinire cu multă înlesnire şi spre mulţumire tuturor, daca nu s'ar fi întâmplat să aibă loc nisce evenimente foarte secundare, care însă să aibă darul d'a înăspri animositatea unuia din ceĭ maĭ marĭ demnitarĭ aĭ Porţiĭ con-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tra luĭ Mihaiŭ şi d'a-l face din indiferent în duşman de mórte.

După sângeroasa bătălie de la Rusciuc, Mihaiŭ fu nevoit să se întórne în ţéră unde era chemat de trebile ţĕreĭ, fără să ia şi cetatea care încă sta în picioare, şi lăsă în jurul eĭ ca s'o coprindă prin foame pe Ungurĭ, pe Cazacĭ şi pe o parte din Românĭ sub comanda luĭ Albert Kiraly. Pe când Mihaiŭ intra în Bucureştĭ, unde populaţiunea capitaleĭ de iarnă a ţĕreĭ ĭĭ făcu o primire dintre cele maĭ strălucite, pe când după aceia ceĭ ḑece miĭ ostaşĭ românĭ ce'l însoţise, îşĭ împărţea în bună pace prada care fu fórte bogată, în cât înavuţi pe cel din urmă soldat şi'ĭ dădu ca parte cel puţin o haină de mătase, pe când Banul Mihalcea, trămis de Mihaiŭ ardea şi pustia din noŭ Silistra, şi apoĭ mânca o înfrângere strajnică şi sângerósă în preajma Brăileĭ de la nazĕrul aceleĭ cetăţĭ şi de la Muza ceaŭşul Dobrogeĭ, care căzuse asupră'ĭ fără veste cu vr'o 4000 de ómenĭ óste aleasă; pe când spătaru Preda şi comisul Radu fraţĭ Buzescĭ repurtaŭ o nouă victorie la Hârşova, pe care o dădu iarăşĭ pradă foculuĭ, într'acest timp Albert Kiraly care era un viteaz de frunte şi care nu putea suferi să mucezească în prejurul uneĭ dărămăturĭ de cetăţĭ, pe când fraţiĭ sĕĭ de arme îşĭ încingeaŭ frunţile cu lauriĭ glorieĭ, ca să nu rămae maĭ pe josul camarazilor lor şi în acelaşĭ timp să nu înfrângă ordinul şefuluĭ sĕŭ suprem, răşlui o parte din trupele sale fără ca să bage de seamă Turcii din cetate, se puse în fruntea acestor colóne rĕsleţe, şi împreună cu ele îşĭ roti fulgerătórele sale arme maĭ prin tótă Bulgaria, şi dădu pradă jafuluĭ şi foculuĭ: Şiştovul, Cernavoda, Rasgradul, Babadagul şi Obluciţa (Tulcea de aḑi), după ce nimici maĭ întâiŭ maĭ tóte garnisónele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ce le apăraŭ. Vĕdênd că opera sa de distrucţiune era încoronată cu un succes desăvêrşit şi că nicăerĭ nu întâmpina o resistenţă serioasă, el se întinse până la Dunăre şi până la mare, pustii Varna, apoĭ trecu munţiĭ, devastă Burgas, dădu pradă foculuĭ a doua căpitală a imperiuluĭ: Andrianopolul, şi se apropiă chiar de capitala imperiuluĭ, mereŭ pustiind, arzênd, prădând şi fugărind cete ne numĕrate de Turcĭ şi Tătarĭ, care daŭ dosul de îndată ce auzeaŭ de numele de Român. Cu chipul acesta el ajunse ca la treĭ-spre-zece stadĭ depărtare de Constantinopol, dar nu merse maĭ departe căcĭ nu dispunea de prea multe oştĭ, şi se întórse la Rusciuc încărcat cu multe prăzĭ, fără să fi încercat niscaĭ-va pagube simţitoare.

Curând după aceia, tot în luna luĭ Ianuarie anul 1595, o ceată de Românĭ aflând prin spionĭ că Sinan paşa, generalisimul armieĭ turcescĭ care se lupta cu Nemţiĭ în Ungaria, se înturna de la Belgrad spre Constantinopole, însoţit de o mică escortă, dar încărcat cu multe bogăţiĭ răpite de la creştinĭ, nu maĭ de cât trecură în Bulgaria pe unde se plimbaŭ ca în ţara lor fără ca să cuteze cine-va a li se împotrivi, atât de mult îngroziseră Româniĭ pe Turcĭ, înaintară până în munţiĭ Balcanilor din apropriere de Sofia, şi ajungând acolo, se puse la pândă printre stâncele Dragodanuluĭ d'a lungul căiĭ dintre Sofia şi Filipopoli.

Sinan mergea în linişte şi fără de niciŭ o grije ca în ţara luĭ în care era atot puternic, când se pomeni isbit fără de veste. Sinan vĕdêndu-se atacat nu se maĭ gândi de loc la avuţiele ce'l însoţea, ci numaĭ la viaţa sa, care era foarte rĕŭ ameninţată, pentru că numĕrul agresorilor era cu mult maĭ superior ca al apărătorilor luĭ şi ca să scape cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţile, el lăsă bogăţiele sale în prada Românilor, şi dădu dosul împreună cu escorta sa, puindu-se pe o fugă nebună cu caiĭ lor ceĭ arăbescĭ. In urma acesteĭ fugĭ neasceptate scuteluiciĭ Românĭ lacomĭ de câştig ca orĭ ce oştean de adunătură, fură îndestul de neroḑĭ ca să'ĭ lase în pace şi să se năpustească spre bogăţiele lor, pe care le luară în stăpânire, şi începură să le împartă. Aceştĭ Românĭ îndrăsneţĭ dar ne chibzuiţĭ, daca ar fi fost bine conduşĭ de către un om cu cap şi cu vederĭ maĭ largĭ şi daca ar fi reuşit să piardă pe Sinan saŭ să pue mâna pe el, ar fi schimbat cu totul mersul evenimentelor; sângerósa bătălie de la Călugăreni nu ar fi maĭ avut loc, duşmanul luĭ Mihaiŭ cel maĭ înverşunat n'ar fi maĭ fost în fiinţă, şi n'ar fi maĭ putut ca prin sfaturele luĭ să împedice o apropiere între Turcĭ şi Românĭ, şi pacea şi alianţa între aceste douĕ popóre viteze s'ar fi transformat de la începutul conflictuluĭ în realitate şi ar fi dat róde folositóre ambelor părţĭ.

Această mână de Românĭ, după ce'şĭ împărţiră prăḑile, ne fiind prea numeroşĭ, începură a se retrage spre Dunăre, dar întâlnind în cale o ceată numerósă de Ardeleni comandaţĭ de căpitan Gesti Ferenţ, care venea în ajutorul lor, se uni cu dênşiĭ, se înturnară înapoĭ, trecură munţiĭ Rodopuluĭ şi aĭ Tracieĭ, şi înaintară pe altă cale până la porţile Constantinopoluluĭ, pe care de sigur l'ar fi luat, căcĭ grosul armateĭ turcescĭ era tăbărît peste Dunăre în Ungaria, daca Româniĭ ar fi numărat cel puţin atâta óste cât avusese când atacase Rusciucul, adică vr'o 20000 de luptătorĭ cu artilerie îndestulătóre.

Ferenţ vĕḑênd că s'a depărtat prea mult de baza de operaţiune a armieĭ sale şi că se găsea în neputinţă să atace şi să coprindă capitala im-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

periului otoman, începu a bate în retragere şi a se înturna spre Ţéra Românească încărcaţi de prăđi atât de bogate şi de numeróse în cât cu multă greutate o puteaŭ duce cu eï. Pe drum eï se întâlni cu un corp de vr'o 12000 de Tătarï, care vĕđêndu-ï atât de puţin numeroşi, în loc de a da dosul ca cele alte cete turcescï câte întâlnise Românii în cale, cutezară să 'ï atace ; hotărîrea lor însă nu le fu de bine, căcï Românii, de şi puţinï eraŭ îndrăsneţï, aveaŭ inimă bărbată şi pe lângă aceasta duceaŭ cu eï prăđi bogate ; eï se luptară ca leiï şi în scurt timp sparse şi puse pe goană pe Tătarï.

Vĕđênd nisce minunï de vitejie atât de strelucite, popoarele cele apăsate din imperiul otoman, şi maï cu sémă Bulgariï, îndrăsniră să se revolte, să ia armele, să formeze un corp de vr'o 2000 de ţĕranï, să coprindă Sofia, capitala sangiaculuï local şi s'o dea pradă jafuluï şi foculuï. Incuragiaţi de acest succes, şi maï cu seamă de cele 300 scuđï ce veni parte fie-căruï din prada Sofieï, eï se îmulţiră, lăsară oraşul ce coprinsese în părăsire, se împrăsciară în ţéră, prădară tot ce putură prăda de la locuitoriï turcï, prădară un numĕr mare de care, cămile şi ca la 40000 de vite ce se mânaŭ spre tabăra turcească din Ungaria, ucise ca la 2000 ómenï din excorta ce însoţea acel convoiŭ, şi pe când Românii se înturnaŭ ne supăraţi spre ţéra lor, eï, Bulgariï, se îndreptară spre Constantinopole şi merse până la o depărtare de treï ţile de acest mare oraşiŭ. Ajungênd acolo frica îï opri pe loc şi 'ï sili să se împrăscie şi să sĕ întórne fie-care pe la casa sa.

Intr'acelaşi timp Mihaiŭ repurta alte succese pe alt câmp de lupte; el îşi mutase câmpul activită-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţiĭ sale în Moldova. Aron Vodă, precum scim, de îndată ce se aliase cu Mihaiŭ, îşĭ dădu la iveală inimiciţia sa contra Turcieĭ, atacând cetăţile din Basarabia ocupate de garnisóne turce. Pe când se pregătea să intre în această expediţie, cam pe la mijlocul luneĭ luĭ Decembre, află că vr'o 14000 cazacĭ sub treĭ steagurĭ; unul cu vulturul nogru, altul cu vulturul roşiu şi altul cu vulturul alb aŭ intrat în Moldova sub căpetenia lor şi aŭ năvălit cu atâta iuţeală, în cât Iaşul fu cuprins pe dată şi dat pradă foculuĭ şi jafuluĭ, fără să apuce cineva să 'l apere, iar Aron Vodă a scăpat din el numaĭ cu doĭ boerĭ aĭ sĕĭ. Cazaciĭ rămâind stăpânĭ pe ţéră, jefuiră din ea 26000 caĭ, 600 fete tinere, şi o mulţime mare de lucruri preţióse, luară cu eĭ o mare parte din cele 70 tunurĭ ce găsise în Iaşĭ, iar pe cele rĕmase le înfundară, şi pe urmă, ne maĭ găsind ce jăfui, trecură în Polonia ca s'o prade şi pe ea.

După ce scăpă din mânele Cazacilor, Aron scrise luĭ Mihaĭ şi Batori cerându-le ajutor, îşĭ adună şi el tóte oştile ce putuse strânge, şi după ce dobândi de la Batori un număr óre-care de óste sub comanda luĭ Becea Andraş, să duse să atace Benderu, dar fu respins cu marĭ pierderĭ de Mira Ahmed, comandantul cetăţiĭ. După aceia se duse să'şĭ cerce norocul la Chilia şi la Cetatea Albă (Ackerman) şi începu să le bată cu tunurile. Comandanţiĭ cetăţiĭ, vĕdĕnd că garnisónele aŭ început să slăbească, cerură ajutóre de la Ghazi Ghirai hanul Tătarilor, şi acesta trămise pe Adil Gheraĭ cu un numĕr mare de Tătarĭ, care sosi tocmaĭ când garnisóna era gata să se predea. In faţa unuĭ numĕr atât de mare de duşmanĭ, Aron nu maĭ cuteză să continue lupta, ci se înturnă în grabă în ţéra sa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Tătarii creḑênd pe Aron Vodă slab se luară după el, intrară în Moldova, începură să o prade după învĕţul lor, adică fără îndurare, şi căḑură prostesce în cursa ce le întinsese Aron. Domnul Moldoveĭ în faţa mareĭ primeḑdiĭ ce'l ameninţa, ceru din noŭ sprijin şi protecţiune din partea tuturor amicilor sĕĭ, şi după ce vĕḑu că'ĭ sosi ajutóre de pretutindenĭ, că ţéra se armase pân la cel din urmă bărbat valid, că o mulţime mare de mercenarĭ, atraşĭ de făgăduiala unor lefurĭ grase şi a unor prăḑĭ bogate, venise în numĕr mare să se înroleze în armata moldovenească, că o mare parte din Cazacĭ ce se înturnaŭ din Polonia intrară în serviciul luĭ Aron, şi că Mihaiŭ Vodă care plecase din Bucurescĭ împreună cu nevasta. copiiĭ şi flórea armateĭ sale; a sosit la hotarul Moldoveĭ şi a vestit pe Aron despre sosirea sa, atuncĭ începu să prinḑă din noŭ curagiŭ şi să ia mĕsurĭ de ofensivă.

Indată ce'şĭ vĕḑu tot rostul pus la cale după dorinţa inimeĭ sale, Aron se repeḑi la Focşanĭ pentru a da ochĭ cu Mihaiŭ, şi după aceia, în urma uneĭ consfătuirĭ ce avu loc între ceĭ doĭ domnitorĭ, Aron vodă, de şi dispunea de oştĭ superióre Tătarilor, începu a se retrage dinaintea duşmanilor şi'ĭ lăsă să înaintrze, prefăcânduse că s'ar teme de eĭ. Tătariĭ fură păcăliţĭ, se luară fără de socotinţă după dênsul, şi merse înainte până ce se găsi între oştile Moldovenescĭ şi cele Muntene. Atuncĭ Româniĭ luară ofensiva, Munteniĭ isbiră pe Tătarĭ în faţă, Moldoveniĭ iĭ atacară pe la spate şi în cóstă, şi după o luptă înverşunată, şi după treĭ atacurĭ respinse cu desperare, Tătariĭ în cele din urmă fură înfrânţĭ şi risipiţĭ, 12000 Tătarĭ afară de femeĭ şi de copiĭ căḑură morţĭ pe câmpul bătălieĭ, un mare numĕr din eĭ fură răniţĭ, maĭ tótă călărimea fu nimicită, şi chiar fiul hanuluĭ fu isbit de mórte. După a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

céstă victorie strălucită, peste 1000 creştinĭ scăpară din robie, peste 1500 caĭ ungureştĭ fură redaţĭ stăpânilor lor, şi o multime de care pline cu proviziĭ, puscĭ, steagurĭ şi muniţiĭ fură prada biruitorilor. Această înfrângere precum şi cea de la Serpetescĭ şi Putineĭ costă pe Tătarĭ maĭ bine de 72000 de ómenĭ, în cât din 80000 abia se înturnară la vetrele lor vr'o 8000.

După această victorie strălucită, principiĭ românĭ se grăbiră a vesti pe Sigismund şi a'ĭ cere ajutóre pentru a'şĭ desăvêrşi maĭ curênd opera şi a se face stăpânĭ peste litoralul Dunăreĭ, Batori însă nu avu vreme să se gândească la asemenea întreprinderĭ mântuitóre, care 'l punea la adăpostul năvălirilor Turcilor, ci 'şĭ vedea în linişte de nunta sa cu Maria Cristina de Austria, fiica arhiduceluĭ Carol, unchiu împăratuluĭ, precum şi d'a trămite la Viena ambasadorĭ care cereaŭ împăratuluĭ să-ĭ acorde luĭ şi urmaşilor sĕĭ avantagiĭ marĭ în paguba aliaţilor lor care 'şĭ vĕrsaŭ sângele pentru siguranţa sa.

Intr'acest timp principiĭ Românĭ, vĕdênd că din Ardeal nu le maĭ sosea nicĭ banĭ nicĭ soldaţĭ, ci numaĭ vorbe secĭ, făgăduelĭ late şi amânărĭ fără de sfârşit, îşĭ pierdură răbdarea, şi pentru ca să 'şĭ asigure ródele victorieĭ ce repurtase, căutară a se folosi de spaima ce însuflase în rândurile vrăjmaşilor şi d'a trage din acest avantagiŭ tóte folósele putincióse.

Aron Vodă se scoborî cu armata sa spre Dunăre, trecu riul tot pe ghiaţă, căcĭ iarna dintre aniĭ 1594 şi 1595 a fost atât de aspră în cât marele fluviŭ a stat înghetat până pe la finele luneĭ luĭ Martie, coprinse Măcinul, şi răsculă tótă Dobrogea cu cea maĭ mare înlesnire, pentru că locuitoriĭ acesteĭ provinciĭ, compuşĭ în mare parte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

din Români şi Bulgari, uraŭ atât de mult pe Turcĭ în cât nu asceptară de cât ivirea moldovenilor pentru a se ridica ca un singur om şi a extermina pe apăsătorii lor. După ce douĕ escadróne moldovene bătură o ceată însemnată de Turcĭ şi 'ĭ luară două stindarde, aste escadróne se uniră cu Dobrogenii, trecură din noŭ Dunărea, luară cu sila Chilia şi Benderu, tăiară în bucăţĭ pe beiul acesteĭ din urmă cetăţĭ şi vr'o 600 Turcĭ, şi se duse după aceia să înconjóre din noŭ Cetatea albă. Ajungênd acolo arse tóte împrejurimele sale, risipi numerósa óste turcéscă care se afla stabilită afară din cetate, şi măcelări şi aci pe Turcĭ cu atâta cruĝime în cât scăpă numaĭ beiul şi vr'o şépte căpitanĭ, lăsînd în mânele biruitorilor tóte stégurile, tobele, trâmbiţele şi maĭ tóte armele şi muniţiunele ósteĭ sale.

Intr'acelaşĭ timp Mihaĭ coprinse Ismailul, unde tăiă peste 1000 Turcĭ şi luă vr'o 70 tunurĭ de cetate, dintre care douĕ purtaŭ marca împăratuluĭ Ferdinand şi douĕ p'a Regeluĭ Ioan Humade; aceste patru tunurĭ fură trămise în dar luĭ Batori principele Transilvanieĭ. După aceia Mihaiŭ lăsa acolo o garnisónă de vr'o 2000 ómenĭ, trecu Dunărea, pustii oraşele turcescĭ câte maĭ rĕmăsese în Bulgaria, şi apoĭ se reîntórse în grabă spre Bucurescĭ ca să trécă Dunărea îndărăt maĭ nainte de a desgheţa. Cu tótă graba sa la trecerea peste marele fluviŭ tot înfruntă o mare primejdie; fusese surprins de o plóe torenţială care pusese d'asupra gheţeĭ o apă ca de treĭ palme de adâncă; cu tóte acestea vitézu căpitan nu stătu o clipă la îndoială, şi ca să nu fie suprins de desgheţ dincolo de Dunăre, trecu prin acea apă cu tótă óstea, artileria şi prăĝile sale, şi avu parte ca ghiaţa dintre douĕ ape să'l ţie şi să nu se scufunde.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ajungênd la Bucurescĭ, află că beglerbegul Grecieĭ a sosit în fine cu Ştefan Bogdan noul orinduit în Silistra, şi că ajungênd acolo, a trămis o parte din óstea sa împreună cu capigi-başa şi l'a însărcinat pe acesta ca împreună cu paşa Silistri să trécă Dunărea însoţit cu multă oştire de ieniceri Turcĭ şi de Tătarĭ care să alunge pe Mihaiŭ după tron şi să sue pe Ştefan în locu-ĭ. Tot atuncĭ află că un mare numĕr de Tătarĭ a năvălit în Moldova. Cum află aceste sciriĭ, maĭ ânteiŭ trămise spre Silistra pe vitézul Albert Kiraly cu o sémă de oştire românéscă, şi acesta cum se isbi cu duşmaniĭ în ţiua de $^{3}/_{13}$ Martie, îĭ bătu de la prima isbitură, le sparse falangele, şi după ce-ĭ puse pe gónă, trecu împreună cu eĭ Dunărea tot pe ghiaţă, căcĭ geruise din noŭ, luă cetatea Silistra, pe care o cruţase până atuncĭ, şi o risipi până la temelie. După aceia se duse fără de întârţiere la Turtucaia, orăşel depărtat cale de o ţi de Rusciuc, îl aprinse şi pe el, ucise şi aci un numĕr mare de Turcĭ, şi apoĭ se înturnă fără zăbavă spre Bucurescĭ plin de glorie şi de prădĭ.

Intr'acelaşĭ timp Banul Mihalcea se dusese spre Brăila ca să 'şĭ spele ruşinea ce păţise cu ocazia primeĭ asediărĭ, înconjură cetatea care era împresurată cu ziduriĭ gróse de piatră întărită cu pălimarĭ de parĭ, şi împreună cu Albert Kiraly care după victoria repurtată la Silistra şi Turtucaia fusese urnit de Mihaĭ în partea loculuĭ, începu să bată cetatea cu un numĕr mare de tunurĭ, şi cu ajutorul celor 20000 ómenĭ de care dispunea, deschise şi duse spre cetate şanţurĭ de apropiere din treĭ părţĭ, şi începu s'o bombardeze din noile posiţiĭ ce 'şĭ făcuse prin ajutorul acestor şanţurĭ.

Turciĭ ne maĭ putînd suporta focul potopitor ce căḑu peste eĭ în decurs de 16 ḑile, fură nevoiţĭ să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

céră a se preda cu condițiĭ. Mihalcea de o cam dată se împotrivi și nu le acordă de cât voia de a eși împreună cu femeile și copiĭ lor, lăsând tot avutul lor pe mânele biruitorilor, însă după rugăciunele luĭ Casa Ciauș Mohamed beĭ și Mustafa ciaușĭ, delegați trimișĭ de populațiunea din Brăila. comandantul oștilor române consimți să dea voe Turcilor ca eșind din cetate să ia cu dinșĭ orĭ-ce vor voi, și le îngădui să treacă dincolo peste Dunăre cu familiele și avutul lor. Acest eveniment se petrecu în ziua 29 Martie (7 Aprilie) 1595.

Sinan pașa rușinat și despuiat de către Românĭ în munți Balcanĭ sosi în Constantinopole maĭ o dată cu scirea ne asceptatelor și uimitórelor fapte săvîrșite de Mihaiŭ. Sultanul al III-lea fiul sultanuluĭ Amurad care se suise pe tronul rĕmas vacant în urma morțiĭ tatălui sĕŭ la $^{3}/_{16}$ Ianuarie și care abea apucase să se stabilésca bine pe scaunul părintesc, de o cam dată nu credu că ar fi fost cu putință ca un domn Român, ca un biet creștin care dispunea numaĭ de cel mult 20000 de ómenĭ, a putut să fie în stare să bată ḑecimĭ de miĭ din ostile sale cele maĭ alese și să se facă stăpîn peste două-ḑecĭ și patru de cetățĭ și orașe întărite, și a nume Orașul de Flocĭ, Brăila, Rusciucul, Turnu, Isaccea, Hărșova, Măcinu, Silistra, Ismailul, Chilia, Benderu, Cetatea Albă, Șiștovul, Cernavoda, Obluciță (Tulcea), Rasgradu, Provata, Dobricea, Zagora, Turtucaia, Nicopole, Vidinu și Vracea, în maĭ pucin de șése lunĭ. Dupa ce se încredință însă chiar prin marturĭ oculariĭ vrednicĭ de credință, cum că Mihaiŭ era în adevĕr un adversar fórte de temut, sultanul se înfricoșiă atât de tare, în cât dădu singur ordin îndeplinitoruluĭ cu funcția de mare vizir în lipsa luĭ Sinan pașa titularul, care încă nu ajunse în Stam-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bul, ca să intre în tratative de pace cu Domnul Român şi să încheie cu el un tractat de amiciţie, chiar cu óre-care sacrificiĭ, numaĭ să nu dea răgaz şi vreme îndestulătóre acestuĭ hain ca să intre în înţelegere cu împăratul German şi să pue imperiul sĕŭ între douĕ focurĭ primejdióse.

Sosind în Constantinopole şi auḑind de astă hotărîre a Sultanuluĭ, şi convingêndu-se că ea era împărtăşită şi de Chehaiaoa funcţiuneĭ de mare vizir şi de înnalţiĭ demnitarĭ aĭ regealuluĭ, Sinan paşa se mănie foc şi se duse într'un suflet la sultanu ca să împiedice la timp aducerea la îndeplinire a acesteĭ hotărîrĭ. El era vocea cea maĭ autorisată şi maĭ autoritară a imperiuluĭ, pentru că era considerat ca sabia cea maĭ ageră, căpitanul cel maĭ însemnat, oşténul cel maĭ capabil, eroul mahomedanilor. El nu spuse nimuluĭ că dênsul, eroul, vitézul vitejilor, sabia cea ne biruită a semiluneĭ, a fost ultragiat în modul cel maĭ ruşinos şi maĭ înjositor de către Românĭ, a fost jefuit şi pus pe gónă chiar în momentul în care se înturna de la cîmpul de rĕsboiŭ aprópe ca un triumfator, ci recurse la alte mijlóce pentru a schimba părerile consilierilor Coróneĭ. Ca să 'şĭ rĕsbune într'un mod teribil şi să spele în torente de sânge afrontul ce i se făcuse, el se duse la palat unde era adunat întregul Devlet sub preşedinţa Sultanuluĭ, se puse a escita amorul propriŭ şi fanatismul compatrioţilor sĕĭ, care până atunci nu fusese de nimenĭ înfrînt, şi ceru de la Sultan, nu iertarea rebeluluĭ şi o pace ruşioasă cu beiul revoltat, ci o pilduire stajnică, o armată puternică cu care să sdrobéscă pe rebel, şi prin exemplara luĭ pedépsă să împiedece şi pe alţiĭ de a-l imita. El se rosti faciă cu Padişiahul cu atâta violenţă, îngâmfare şi ton autoritar în cât Sultanul, în loc de a'ĭ da ascultare se supără pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

el. Contra tuturor aşteptărilor sale, încercarea sa nu dobândi efectul dorit, şi Sultanul, fiind captivat de Ferhad paşa rivalul lui Sinan şi amicul lui Mihaiŭ, care se înturnase din esil numaĭ de la suirea pe tron a nouluĭ sultan, nu priimi propunerea lui Sinan, ci din potrivă în ḑiua de $^{4}/_{13}$ Februarie îl destitui din funcţia de mare vizir şi de generalism al oştilor, şi puse în locu-ĭ pe Ferhad, căruia ĭi dădu depline puterĭ de a face orĭ-ce va găsi cu cale, fie prin puterea armelor, fie pe cale de împăciuire, iar pe dînsul îl trimese în exil la Malagara.

CAP. II.

Puterea femeiĭ

Pe când se petreceaŭ aceste scene sângeróse, eroiĭ acesteĭ nuvele îşĭ petreceaŭ timpul departe de patrie în mânele Turcilor. Maria sta închisă în haremul luĭ Caraiman Paşa la Andrianopol, iar fidanţatul sĕŭ Mărzea se sbătea în ghiarela luĭ Ţicalidi.

Patru lunĭ stătu Maria în haremul luĭ Caraiman Paşa fără să vaḑă pe înfricoşatul sĕŭ tiran şi fără să pótă gusta un minut de pace şi de odihnă în colivia sa d'aurită. Intr'acest timp sĕ cercase de maĭ multe orĭ să fugă prin gratiele de la ferestrele temniţeĭ sale, coborându-sĕ jos în grădină prin ajutorul maĭ multor pânze înodate una de alta, şi de multe orĭ rătăcise prin un adevĕrat dedal de arborĭ şi de alee, fără a putea să 'şĭ ajungă scopul, fiind-că mulţimea servitorilor care o păḑea şi o pândea, o găsea, rătăcind prin acea grădină mare încunjurată de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tóte părțile de ziduri înalte ș o reîntorcea în închisórea ei ; de mai multe ori cercase a muri de foame prin nemâncare, dar îmboldurile naturei o sili sà renunțe la ast-fel de sinucidere și să se decidă a'și suferi sórta cu mai multă supunere, asceptând hotărîrea ursitei.

După ce se mai potoli puțin, întră într'alte grijï; i se păru nenaturală acea nesupĕrare ce'i acorda răpitorul sĕu, și începu să se gândească la vre-o cursă ascunsă care s'o dea în mânele inimicilor sĕi nemiscată și fără nicï o putere mai cu sémă după ce'și aduse aminte că odată în, copilăria sa, crescătórea sa, între mai multe basme și poveștï, îï spusese că Orientaliï, și mai cu sémă Turciï, eraŭ foarte dibacï în compunerï de bĕuturï adormitóre. Cum îï dete prin cap asemenea gânduri, nu mai voi să guste din feluritele bucate saŭ bĕuturï ce'ï punea înainte servitoriï sĕï, ci le arunca pe tóte pe fereastră, de și eraŭ fórte frumóse la vedere și cu bun miros. ca să nu atâțe banuială cuï-va, și se mulțumea a mânca numaï pâne și fructe și a bea numaï apă curată.

In urma împlinirei celor douĕ lunï, într'una din ḑilele luniï luï Ianuarie auḑi în curte un sgomot mare de tropăiturï de caï și alergâ numaï decât la fereastră și o deschise, creḑênd un moment că acea feréstră da în curte, dar scóse un lung oftat vĕḑênd înaintea sa înfățișarea pustie a grădineï și aducându-și aminte că ea se afla într'un harem turcesc, în care femeia este cu totul oropsită de restul lumiï ! Vĕḑênd unele ca acestea sărmănica căḑu pe un scaun în prada uneï descurajetóre melancoliï. Adierea vêntuluï primăvĕratic ce pătrundea în întru, parfumul arborilor ce începuse a înboboci, cântul pasărilor ce se jucaŭ printre frunzele născânde, tóte aste frumusețï ale naturei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

reînoiate îĭ făcură mult bine şi îĭ alină óre cum durerile ce 'ĭ copleşea sufletul.

Pe când sta ast-fel adêncită în fel de fel de cugetărĭ, iată că uşa camereĭ sale sĕ deschise fără sgomot, un om apăru în pragul eĭ, întră în întru, sĕ opri în mijlocul camerĭĭ, privi câte-va momente cu mirare pe juna prisonieră, şi ne maĭ putêndu-se stăpâni, strigă în limba română:

— Pe Alah! tu escĭ cea maĭ frumósă din tóte odaliscele pământuluĭ!

Maria auḑind limba părinţilor sĕĭ, pe care n'o maĭ auḑise de când plecase din Bucureşcĭ, întórse înapoĭ capul cu spaimă, şi ḑărind pe acela ce rostise cuvintele de maĭ sus, tresări, sĕ sculă repede de unde era şi sĕ ghemui într'un unghiŭ strigând:

— Fugĭ, depărteză-te, lasă-mĕ demone.

— Tu mĕ gonescĭ din casa mea? rĕspunse Caraiman — căcĭ el era noul venit—; mĕ gonescĭ adause el cu un ton dulce şi desmierdător, apropiindu-se şi maĭ mult de locul unde se refugiase Maria, o! tînără creştină, pentru binele tĕŭ şi a neamuluĭ tĕŭ nu fiĭ atât de căinósă.

— Fugĭ că mĕ îngrozescĭ, strigă Maria acoperindu-şĭ privirea cu mânele, depărteză-te, depărtéză-te maĭ iute, şi dacă aĭ nevoe de sângele meŭ, vino cu ómeniĭ tĕĭ şi poruncesce-le să mĕ ucigă, dar de mine nu te atinge, nu te apropia, fiĭ om de omenie, aibĭ o scântee de milă!...

— Pentru ce te speriĭ atât de rĕŭ de mine dragă fată? replică Caraiman oprindu-se în loc şi silindu-se a-şĭ ascunde sub masca uneĭ prefăcute blăndeţĭ, firea sa de Turc, care nu e deprins cu împotrivirile, te rog nu te teme, căcĭ nimenĭ nu vrea să'ţĭ facă rĕŭ.

— Dacă nu'mĭ vreĭ rĕul, de ce mĕ ţiĭ închiş

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aicĭ depare de aĭ meĭ de atâta vreme?dă'mĭ drumul să mĕ duc acolo de unde m'aĭ luat, du-mĕ înapoĭ în casa părinţilor meĭ şi lângă fratele meŭ.

— Să'ţi daŭ drumul? să mĕ lipsesc de vederea frumuseţiĭ tale? nu 'mĭ-ar fi cu neputinţă.

— In numele a tot ce aĭ mai scump te rog, trimete-mĕ în ţara mea, fă-mĭ acest mâre bine dacă vreĭ ca să te bine-cuvinteze tot neamul meŭ în vecĭ.

— Ceea ce'mĭ cerĭ 'mĭ este cu neputinţă, rĕspunse Caraiman plimbându-se prin cameră posomorît; tu nu ştiĭ, adăogă el cu aprindere stând în loc şi uitându-se la ea cu o privire arzătóre, tu nu sciĭ, copilă fără minte ce eştĭ, că eŭ te iubesc cum n'am iubit pe pământ până acum, şi mĕ maĭ rogĭ să'ţi daŭ drumul? dar asta ar fi maĭ pre sus de puterile mele.

— Mĕ iubescĭ!.... şi vreĭ să mĕ ţiĭ închisă fără voe! strigă fata cu o ironie amară; mĕ iubescĭ!... şi vreĭ să mĕ facĭ nenorocită?.... mĕ iubescĭ şi mĕ facĭ să mĕ culc plângênd, sĕ mĕ scol plângênd şi să nu simţ nicĭ plăcerile ţileĭ nicĭ dulceaţa nopţiĭ?.... adevĕrat iubire turcéscă!....

— Ce vreĭ să fac ca să te încredinţez că în adevĕr te iubesc? spune-mĭ... cere-mĭ, şi comorile mele sunt ale tale.

— Nu sĕ dobândesce iubirea prin banĭ, rĕspunse juna sculându-se în picióre şi aruncând asupra Turculuĭ o privire despreţuitore.

— Póte că aĭ dreptate, rĕspunse Caraiman plecând fruntea în jos; aşa trebue să fie căcĭ până acum eŭ prin mulţimea banilor ce am cheltuit nu am putut dobêndi alt decât o nesimţitóre supunere la tóte voinţele mele, fără să sciŭ încă ce este măcar o mică scântee de dragoste curată şi neinteresată venită numaĭ din inimă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Prin răpire și cumpĕrare nu veĭ găsi, Pașeo, aceea ce doresc, măcar de ți-aĭ cheltui tóte comorile tale și ți-aĭ petrece tótă viața căutând.

— Daca eașea, dacă vreĭ să-mĭ facĭ un mare bine, te rog și te jurues, pe tine singura ființă ce am iubit din inimă de când sunt pe pământ, pe tine singura femeie ce aĭ subjugat neîmblânzita mea inimă, pe tine aceea ce m'aĭ învĕțat a iubi, învață-mĕ cum să fac ca să fiŭ iubit.

— Nu voiŭ putea eŭ nicĭ-odată să te învĕț aceia ce-mĭ cerĭ câtă vreme veĭ avea inima ce aĭ; nu te pot învăța să simțĭ că un om, ca un creștin, până ce tu nu veĭ înceta d'a fi turc, rĕpunse cu óre-care cochetărie fiica Eveĭ, căreia ĭĭ trecu într'acel moment prin minte o viclenie.

— Cere-mĭ, cere-mĭ orĭ-ce jertfă veĭ voi, și veĭ vedea cu ce grabă mĕ voiŭ supune ca să-ți dovedesc că te iubesc; numaĭ nu-mĭ ḑi că vreĭ să maĭ plecĭ, că doresc să te desparți de mine.

— Ah! ce 'ți-am făcut eŭ ca să'ți însuflu acéstă iubire, isvor a tóte nenorocirile mele?

— Ce 'mĭ-aĭ făcut? te-aĭ uitat la mine și m'aĭ robit cu frumusețea ta cea îngerească, cu vitejia și bărbăția cu care a'ĭ sciut să'ți aperĭ viéța și neatêrnarea, în sfêrșit cu netemerea de mórte. Când te-am ḑĕrit pentru ântêia óră, te-am găsit frumósă peste mĕsură și am hotărât ca cu orĭ-ce preț să te prenumĕr între odaliscele saraiuluĭ meŭ, dar pe urmă, când am vĕḑut cu ce bărbăție te aperĭ, mĭ-am adus aminte de fiicele Arabieĭ, suriórele nóstre, care se luptă alăturĭ de iubiții lor și împarte împreună cu eĭ slava biruinții séŭ mórtea pe câmpul de luptă, și am ḑis în fundul inimeĭ mele: o asemenea femeie este vrednică de Caraiman Pașa.

— Oh! nenorocită frumusețe, oh! iscusință în arme și maĭ nenorocită! strigă sora luĭ Radu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

înecându-se în suspine; voĭ pe care altă dată vĕ credeam podóbele şi darurile mele cele maĭ scumpe, astăḑĭ vĕ blăstem, căcĭ voĭ sunteţĭ pricina nenorocireĭ mele.

— Nu maĭ plânge, ĭĭ ḑise Caraiman cu o voce blajină, luându-ĭ o mână într'ale sale şi mângăind'o cu bunătate, te rog nu maĭ plânge căcĭ eŭ nu am gând să'ţĭ fac cel maĭ mic rĕŭ; din potrivă aş voi să te vĕḑ cea maĭ veselă şi cea maĭ fericită dintre femeĭ.

— O paşeo! în zadar te încercĭ ca să mĕ înduplecĭ să primesc de buna voie aceia ce-mĭ cerĭ o! nu, nu veĭ isbuti nicĭ-odată.

— Nu-mĭ răpi nádejdea, nu mĕ face rĕŭ din bun cum m'a făcut dragostea ta; căcĭ desnădăjduirea m'ar face fiară spurcată, fără inimă şi judecată.

— Ce vreaĭ să-ţĭ fac? întrebă cu naivitate Maria, aruncând asupra gâdeluĭ sĕŭ o privire maĭ blajină.

— Insuflă-mĭ óre-care nădejde dacă vreaĭ să încetez d'a fi Turc cum îmĭ ḑiceaĭ adineaorĭ.

— Singura nădejde ce-ţĭ pociŭ da este aceea d'a te ruga să aştepţĭ, d'a lăsa să trécă vremea, d'a da voe inimeĭ mele să e liniscită, pentru ca să pótă a se supune fără siluire unor firescĭ înrîuririĭ.

— Nu înţeleg ce vreaĭ să ḑicĭ.

— Silesce-te a înţelege.

— Adu-ţĭ aminte că sunt Turc, şi vorbesce-mĭ turcesce, adecă fără ocoluriĭ, ca să te pot pricepe.

— Dacă vreĭ să'ţĭ vorbesc fără de ocoluriĭ, iată ce 'ţĭ cer: respectéză nevinovăţia mea întocmaĭ ca p'a soriĭ tale, pentru ca inima mea să se pótă deda cu înfăţişarea ta, să priceapă dragostea ta, să recunóscă bunătatea ta şi să preţuéscă maĭ bine darurile tale.

— Să ascept!.... să ascept! dar până când?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Până ce voiŭ înceta d'a-mĭ mai fi frică de tine; atunci póte voiŭ începe să te iubesc.

— Póte că nu mĕ veĭ iubi nici-odată.

— Ce femeie póte să nu iubéscă o inimă bună și îndatoritóre?

— Fermecătóre Mario! tu mĕ facĭ să uit că sunt turc înfuriat și nerăbdător ca și o fiară sălbatică și mĕ înduplecĭ a face o faptă care n'aș fi făcut pentru orĭ ce femeie, cât de frumósă ar fi fost.

— Dacă ḑicĭ că mĕ iubescĭ, fă și tu pașe aceia ce fac pe la noĭ toți aceia ce în adevĕr iubesc; astâmpără-ți nerăbdarea, înfrânează-ți patima, și din leŭ schimbă-te în miel.

— Iată că mĕ învoesc; îți primesc cererea, îți daŭ o lună de ḑile de gândire și linisce; în ast vreme poți fi sub acoperĕmêntul caseĭ mele sigură ca și sub al fratelui tĕŭ.

— Îți mulțumesc, Caraimane, rĕspunse Maria luându-ĭ cu repeḑiciune mâna și sĕrutându-i-o cu recunoscință.

— Te las sănĕtósă, Mario, rĕspunse Caraiman; când veĭ voi să-mĭ spuĭ ceva trimite să mĕ cheme, și voiŭ veni numaĭ decât; eŭ nu voiŭ mai da pe la tine căcĭ mĭ-e greŭ a te vedea fără a mi se aprinde capul meŭ cel de sĕlbatic.

Caraiman plecă și Maria cum îl vĕḑŭ eșind căḑŭ în genunchĭ și ḑise:

— Mulțumescu-ți, Dómne, că mĭ-aĭ dat în gând ca prin bine și lingușire să domolesc ast fiară sĕlbatică. Într'o lună bun este D-ḑeŭ!.....

Treĭ ḑile Maria trăi fórte liniștită cum nu trăise până aicĭ de când căḑuse în ghiarele Turcilor; ea sĕ încreḑuse în cuvintele turculuĭ căcĭ, pe atunci credința turcească era proverbială, și-ĭ făcu mare bine acea încredere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

A patra ḑi Caraiman apăru în camera eĭ nechemat și-ĭ ḑise:

— Mĕ iartă că am venit, și nu mĕ învinovățĭ că nu mĭ-am ținut cuvêntul. Plec chiar aḑĭ într'o lungă călĕtorie, spre care mĕ pornesce porunca celor maĭ marĭ.

— Unde te ducĭ? întrebă Maria cu grabă.

— La rĕsboiŭ, rĕspunse Caraiman. Ghiaurii din părțile de jos ale împĕrăției s'aŭ răsvrătit și s'aŭ unit ca și ceĭ de un neam cu tine împotriva stăpânuluĭ, și eŭ sunt trimis ca să-ĭ pedepsesc și apoĭ să sbor cu un minut maĭ curênd lângă frumósa mea Marie.

— Câtă vreme veĭ întârḑia?

— Nu sĕ scie; Cel de sus are cunoscință despre scrisa muritorilor; póte cât de curând, póte ĭarăși că nicĭ nu mĕ voiŭ maĭ întórce.

— Du-te sănĕtos și..... întórcete înapoĭ.

— Atuncĭ îți veĭ aduce aminte de ce mĭ-aĭ făgăduit? o întrebă Turcul cu o voce lingușitóre.

— Atuncĭ nu, ci peste o lună după întórcere.

— Îți iaĭ vorba înapoĭ? întrebă Caraiman cu un ton întărâtat.

— Din potrivă, mĕ silesc a nu mĕ abate nicĭ cu o iotă din ceea ce ți-am făgăduit; ce ți-am ḑis eŭ? lasă-mĕ să mĕ dedaŭ cu înfățișarea ta, să pricep dragostea ta, să recunosc bunătatea ta și să prețuesc maĭ bine darurile și bunele însușirĭ ce aĭ; cum voiŭ putea a mĕ deda cu tine și a-ți cunósce însușirile, pe câtă vreme nu veĭ fi aicĭ, în ochiĭ meĭ?

— Aĭ dreptate, rĕspunse turcul convins, facăți-se și astă voe; pentru soția ce iubește este dator și musulmanul să facă ce face aĭ voștri, adecă să sĕ jertféscă maĭ mult de cât pentru sine însu-și, și maĭ cu sémă de cât pentru róba ce cumpĕră ca pe o marfă. Rămâĭ cu bine, trăește liniș-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tită şi fără de temere, dar nu te cerca să fugĭ, căcĭ cercarea-ţĭ va fi zadarnică, tóte uşile şi ferestrele ce aĭ în juru-ţĭ aŭ ochĭ ca să te vaḑă tóte zidurile ce te încunjură, urechĭ ca să te auḑă, şi tóte cărările grădineĭ picióre care să te urmăréscă şi mânĭ care să te prindă şi să se grăbéscă a te aduce înapoĭ.

— Nu voiŭ face nicĭ o cercare, rĕspunse Maria înfiorându-se de astă înşciinţare, însă încredinţându-şĭ speranţa în voinţa a celuĭ Atot-putinte.

A doua ḑi Caraiman plecă şi întârḑie maĭ mult de cincĭ lunĭ de ḑile pe ţĕrmurile Arhipelaguluĭ şi Mediteraniĭ, rĕsboindu-se când cu Grecii, când cu Egiptenii.

III

OSMAN

In lipsa luĭ Caraiman Maria îşĭ petrecea timpul preumblându-se tótă ḑiua prin diferitele camere ce compuneaŭ apartamentul sĕŭ şi prin grădina de la spatele luĭ, care era întrégă reservată pentru ea, fără a vorbi cu nicĭ-una din sclavele ce eraŭ puse la dispositiunea sa, de şi învĕţase multe cuvinte din limba turcă, şi fără a da voie cuiva să o întovărăşéscă saŭ s'o conducă.

Intr'una din primele ḑile ale luĭ Iulie, juna prisonieră eşi din camera sa favorită şi intră în sala te baie care era o minune de frumuseţe şi de elegantă orientală; ajungênd acolo încue uşa, şi uicând să lase jos perdelele de la unica feréstră ce da în grădina sa, sĕ desbrăcă de uşurelele sale vestminte şi singură, singurică, dete drumul la robinetele de apă rece şi caldă, lăsâ apa să curgă până ce ce umplu basinul cel de alabastru ce se afla în acea cameră pardosită cu mosaic de marmură

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

multicoloră, şi după ce aruncâ în vaporósele şi cristalinele unde cu apă încropită maĭ multe flacóne de esenţe parfumate, intră în acest noian călduţ şi aromatic, cufundâ nenumĕratele tesaure ale corpuluĭ sĕŭ în apa pe care esenţele o transformase într'un lapte alburiŭ şi îmbătător, şi începù a se juca prin apă întocmaĭ ca un peştişor rumeor. După ce se sbegui maĭ bine de o jumĕtate de oră într'acea undă fumegîndă, eşì din bae, îşĭ învăli frumosul sĕŭ corp în fulardurĭ de India subţirĭ ca gazul pe care singur le pusese pe o măsuţă lângă bae, încălţă delicatele sale picioruşe cu nisce papucĭ numaĭ catifea, aur şi mărgăritare împletite cu măestrie, să apropie de mólea şi eleganta sofa ce sĕ afla aşeḑată în fundul camereĭ, în faţa maĭ multor oglinḑĭ de Veneţia cu plăcile de argint sclavisit şi lustruit, sĕ aruncâ pe dênsa cu o moliciune de adevĕrată Orientală, sĕ învĕli cu o pânḑă móle şi delicată şi rĕmase cât-va timp într'o plăcută nemişcare. Peste o oră şi ceva se sculă în picióre, lĕpădă după sine tóte vălurile ce o acoperea, rĕmase góla, golişoră şi începù a se uita cu cochetărie şi mulţumire spre gentilele sale forme, care întreceaŭ în albeţe pânzele ce zăceaŭ la piciórele eĭ, şi după aceia se puse a pipăi şi mângâia cu mâna pelea corpuluĭ eĭ, care se făcuse maĭ móle ca puful lebedeĭ. După ce se admiră în destul, îşĭ aruncă ochiĭ spre oglinḑĭ ca să sĕ admire şi prin oglindă. Ce vreţĭ? deşi era educată ca un bărbat tot era fiică a Eveĭ.

Insă când îşĭ arunca ochiĭ în oglinḑĭ, scóse un ţipĕt de gróză, se aruncă pe sofa uimită şi ruşinósă şi se grăbi a se învelì cu tot ce găsi în juru-ĭ tremurând ca varga. Ce credeţĭ că sĕ întâmplase? nimic alt decât vĕḑuse ărătându-sĕ în oglinḑĭ împreună cu răpitorul sĕŭ corp şi capul unuĭ bărbat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

june și frumos care se zărea printre zăbrelele de la feréstră. După ce-și ascunse corpul și chiar capul în pânḑăturile după sofa, stătù mai o jumětate de oră nemișcată, ținḑu-și chiar respirarea ca să nu facă sgomot, și pe urmă vḑḑênd că într'acel timp nu se auzi în camera sa nimic, cuteză a ridica capul în sus, să uită mai ântêiŭ prin cameră, după aceea în oglindă și apoĭ spre feréstra prin care să zărise acel cap misterios, și nevḑḑênd nimic luă îndrăsnélă a să ridica în sus, a să da jos după sofa înfășurată în pânḑeturĭ, după aceea cuteză a se apropia de feréstră și chiar fu îndestul de bărbată ca să se uite în grădina în care răspundea acea fereastră, dar nu voḑù nicĭ de astă-dată nimic.

— De bună sémă mi s'a părut, murmură ea reținḑu-și un suspin fără de voie, și numaĭ decât lăsă jos perdelele ferestreĭ, se îmbrăcă iute cu hainele sale și să duse să să încue în camera sa, unde stătu două ḑile fără să iasă din casă.

Tocmaĭ a treia ḑi îndrăsnì să părăséscă închisórea sa voluntară, și cum eși din casă, să scoborì în grădină, și numaĭ decât îșĭ aruncă ochiĭ spre ferestrile băiĭ; dar vḑḑêndu-le că eraŭ cu doĭ stânjinĭ d'asupra pămêntuluĭ și neînvecinate de orĭ-ce soiŭ de vegetațiune, se convinse că acel cap a fost numaĭ o nălucire, căcĭ nimenĭ n'ar fi putut ajunge la aceea feréstră fără scară saŭ fără ghiare de pisică. După ce se liniști în asta privinḑă, își roti ochiŭ prin grădină și îndată ce să asigură în destul că în adevăr era sub bună pază, îndrăsni să înainteze mai mult în acel paradis oriental și să sbóre cu ușurința gazeleĭ spre chioșcul eĭ favorit ce era umbrit de o pădurice de castanĭ. Cum ajunse, acolo intră înăuntru, să aruncă pe un divănaș móle ca bumbacul ce se gătea în el și rămase nemișcată acolo mai mult timp, respirând cu o plăcere nes-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pusă parfumata adiere a zefiruluĭ care pĕtrundea prin ferestrile ce eraŭ deschise şi sĕ juca cu pĕrul sĕŭ de albanos.

Stând ast-fel adêncită într'o dulce şi lâncedă aromire, i se părù că aude aprópe de sine un sgomot uşor ca cel produs de tirirea şarpeluĭ, dar nu deschise ochiĭ, nicĭ nu sĕ mişcâ, căcĭ era aşa de móle şi fără de putere, ca cum un filtru misterios ar fi circulat în acel moment prin vinele sale; scóse numaĭ un lung şi dulce oftat şi rêmase tot nemişcată.

Dacă ar fi deschis ochiĭ, ar fi vĕḑut ceva care ar fi făcut'o să tresară, să sĕ spăimênte şi să nu scie cum să fugă maĭ curênd. N'ar fi vĕḑut apropiindu-sĕ de sine vre-un şérpe veninos, nicĭ vre-o fiară sĕtósă de sânge, ci ar fi zărit maĭ întêiŭ tufişul de rododafinĭ ce înconjura chioşcul desfăcêndu-sĕ şi apărând între frunzele lor un cap de bărbat june, brunet, bine făcut, sub fruntea căruia strălucea ca douĕ lumînărĭ nisce ochĭ marĭ, negri şi scânteetorĭ; ar fi vĕḑut după aceea eşind din tufiş şi restul corpuluĭ bine făcut şi bine îmbrăcat al unuĭ tînăr, aĭ căruĭ ochĭ sĕ uita în tóte părţile sĕ vaḑă dacă nu va fi surprins de cineva; pe urmă ar fi vĕḑut pe acel june apropiindu-se încetinel de uşa chioşchiuluĭ, deschiḑênd'o ast-fel ca sĕ nu deştepte nicĭ musca, şi apoĭ târându-se până lângă divan pe brâncĭ întocmaĭ ca pantera când voesce să-şĭ surprinḑă prada, şi în fine de tóte, ar fi vĕḑut pe acel june înghenuchind lângă divanul eĭ, privind'o şi admirând'o cu lăcomie, şi după aceia remâind în estaz înnaint-ĭ maĭ multe minute; după aceia l'ar fi vĕḑut apropiind buzele sale focóse de una din albele sale mânĭ ce atêrna pe marginile divanuluĭ şi depuind pe ea un înfocat sĕrutat.

Daca n'a vĕḑut nimic din tóte astea, Maria

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

simți însă astă atingere arĝĕtóre, și cum o simți sări în sus ca cum ar fi simțit ceva înțepător, dete la o parte sfuful de păr ce se despletise și-i acoperea figura sa ca cu un vĕl negru de zăbranic, aruncă o căutătură sĕlbatică în jurul sĕŭ și vĕĝênd îngenunchiat lângă divan pe necunoscutul strein, scóse un țipĕt de gróză, sări întocmaĭ ca o tigróică și strigă tremurând în limba părinților eĭ:

— Cine escĭ? ce vreĭ?

— Nu te speria, hanîmă cerésc㠁, rĕspunse necunoscutul în aceeași limbă cu o voce dulce și rugătóre, tărându-se puțin spre dênsa și aruncându-i o căutătură duiósă.

— Fugĭ, fugĭ, departe de mine, rĕspunse Maria lipindu-se de peretele chioșchiuluĭ, fugĭ că chem să îmĭ vie ajutor.

— Pe Alah îți jur că nu sunt un făcător de rele, strigă junele împreunând mânile spre semn de rugăciune.

— Dacă nu escĭ, lasă-mĕ să es.

— Nu fugi, strigă el cu o vece de leŭ, făcênd o săritură și pu'ndu-se în dreptul ușiĭ, nu te mișca că sunt în stare să te ucid și să mĕ ucid: te rog nu fugi adaogă apoĭ cu o întonațiune nespus de dulce, căĝênd din noŭ în genunche în pragul ușiĭ. nu fugi, până nu mĕ veĭ asculta; pe urmă poțĭ să asmuți asupra mea toți eunucii haremuluĭ, poțĭ să mĕ daĭ morțiĭ, poțĭ să te desfătezĭ privind chinurile ce mĕ vor face să sufer ómeniĭ ce sunt pușĭ ca să te păĝéscă, căcĭ mie nu-mĭ va pare rĕŭ, nu te voiŭ defăima, ci dimpotrivă te voiŭ binecuvênta că m'aĭ făcut să mor pentru tine și m'aĭ scăpat de o viață ce mĭ-a ajuns o povară.

— Ce cauțĭ aicĭ și ce voescĭ de la mine?

— Ce caut? caut să te vĕd, să mĕ îndulcesc privind frumusețea ta și auĝind dulcéța glasuluĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tĕŭ ; ce voesc? voesc sĕ fiĭ bună şi blajină cu un nenorocit care te iubesce maĭ mult ca lumina ochilor.

— Şi el mĕ iubesce! oftă cu un ton dureros juna fată ; de bună sémă că şi el uneltesce ceva rĕŭ pentru mine.

— Voesc să nu mĕ gonescĭ, urmă junele care în aprinderea ce'l cuprinsese nu putuse auḑi oftatul Mareĭ, voesc să-mĭ aşculţĭ păsul meŭ şi pe cât poţĭ să mĕ ajuţĭ.

— Ce pot eŭ să fac pentru tine? întrebă cu o voce domolită naiva fată, uitându-se cu milă spre junele strein care sta tot în genunche cu mânile încrucişate pe piept şi cu faţa înecată de nisce lacrămĭ ce curgeaŭ şiróe din ochiĭ sĕĭ ceĭ negri şi plinĭ de foc.

— Poţĭ mult, hanîm, însă nu cred să aĭ atâta voinţă cât aĭ putinţă.

— Eŭ nu pot sĕ fac alt nimic decât să te plâng, dacă eştĭ nenorocit.

— Ba aĭ putere să mĕ facĭ cel maĭ fericit din muritorĭ, dacă n'aĭ ţine aşa de mult să fiĭ umilita róbă a unuĭ Paşă neînfrânat, care după ce se va sĕtura de darurile cu care te-a împodobit cel de sus, va pune pe unul din eunucii cu care te-a încunjurat să te pârască că i-aĭ călcat cinstea ; atunci el se va face că crede, se va preface că este înfuriat, te va băga într'un sac, va lega sacul la gură binc, va atârna de el un bolovan greŭ, şi pe urmă te va arunca într'o luntre, va vâslui până la adânc, şi acolo doĭ inşĭ vor lua sacul, în care veĭ fi viiă şi sănătósă, şi-l vor prăpăstui în adâncimile mării. ca trupul tĕŭ să piară mâncat de pescĭ şi sufletul să-ţĭ sbóre în lumea umbrelor mustrat de cuget că a vrut maĭ bine să fie róba unuĭ tiran decât soţia uneĭ fiinţe, care te va iubi maĭ pe sus decât partea luĭ ce-ĭ este făgăduită în raiŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Auḑind aceste cuvinte Maria nu se putu opri d'a se cutremura şi d'aşĭ pune mâna la piept ca să ĭ-se aline pulsaţiunile violenţĭ ce simţea într'acel minut; după un moment ea se maĭ linişti şi rĕspunse:

— Eŭ nu sunt odalisca, nicĭ róba luĭ Caraiman.

— Nu!.... esclamă junele împietrit, atuncĭ escĭ soţia luĭ!.... îngână el cu descurajare.

— Nu sunt nicĭ soţia luĭ.

— Ce escĭ dar? întrebă streinul din ce în ce maĭ cu mirare.

— Sunt Româncă şi creştină.

— Am priceput din minutul ce aĭ deschis gura şi mĭ-aĭ vorbit într'astă limbă.

— Sunt răpită de oamenĭĭ luĭ Caraiman din casa părintéscă, care era în vecinătatea Bucurescilor, sunt adusă aicĭ fără voia mea, şi tot fără voia mea staŭ închisă în saraiul luĭ, însă îl amân din ḑi în ḑi ca să pot găsi vreme cu prilej ca să fug de la el şi să trec în ţara mea unde mĕ aştéptă.....

— O fiinţă iubită, strigă junele cu aprindere.

— Da, murmură Maria roşind şi coborând ochiĭ în jos, fratele meŭ.

— Fratele tĕŭ! Atuncĭ poruncesce-mĭ orĭ în ce minut veĭ voi, şi eŭ ĭţĭ voiŭ da mijlóce de fugă din acest cuib blestemat; aide să fugim chiar acum.

— Să fug? Să scap din mâna unuĭ Turc ca să cad în mâna altuia? Să părăsesc un rĕŭ cunoscut ca să urmez unul necunoscut, póte şi maĭ rĕŭ? N! nu, maĭ bine rĕmâĭ aicĭ, îmĭ apĕr nevinovăţia prin bine cât voiŭ putea; când nu voiŭ maĭ putea, atuncĭ voiŭ găsi destule mijlóce d'a mĕ scăpa de o viéţă atât de nenorocită.

— Deşi tăgăduescĭ, să vede însă că maĭ iubescĭ şi pe alt cineva afară de fratele D-tale în ţara d-tale!.... murmură junele suspinând.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu, rĕspunse Maria, după ce se gândi puţin, nu mai iubesc pe nimenĭ.

— Nu? rĕspunse junele ridicându-se în sus vesel de fericire, atuncĭ ar fi cu putinţă ca să mĕ iubescĭ pe mine, dacă n'aşĭ mai fi turc?

— Nu sciŭ, nu pot să'ţĭ spun nimic acum, póte, rĕspunse Maria aruncându-ĭ o căutătură care ar fi îmblânzit un tigru, necum un turc, dar murmurând în fundul inimeĭ sale: Iartă-mĕ Dómne, că întrebuinţez minciuna şi prefăcătoria ca să scap din ghiarele celor rĕĭ.

— Dacă e aşa, rĕspunse junele palpitând de bucurie, încrede-te orĭ-când vreĭ în mine, fugĭ împreună cu mine; eŭ te voiŭ duce neatinsă de cea mai mică suflare a vêntuluĭ la casa părinţilor tĕĭ, voiŭ lĕpăda această lege, care îmĭ este nesuferită încă de când am locuit în Bucureşcĭ pentru că învaţă pe om să fie rĕŭ şi isbânditor, şi dacă voiŭ putea a mĕ învrednici să-ţĭ însuflu puţină milă şi iubire, voiŭ pune la piciórele tale viéţa mea şi comorile părinţilor meĭ.

— Incă unul! murmură Maria în sine suspinând, şi apoĭ adause cu voce tare: Cine escĭ? de unde mĕ cunoscĭ şi cum aĭ venit aicĭ?

— Mĕ numesc Osman, sunt singurul copil al luĭ Servet-Paşa; mama mea a murit născêndu-mĕ şi tatăl meŭ a perit cu sabia în mână luptându-se cu hainiţiĭ din Rumelia; cum veḑĭ sunt singur într'astă lume, stăpânul uneĭ averĭ marĭ şi domn desăvêrşit pe voinţa mea. Acum treĭ anĭ am fost împreună cu tata în ţara d-tale, am petrecut acolo treĭ lunĭ, am cumpĕrat de la un turc o róbă creştină fórte frumósă; tata mĭ-a dat'o mie, eŭ am adus'o acasă, m'am purtat cu ea ca cu o soră, căcĭ era mică, delicată, tot d'-una tristă, tot d'a-una cu aţa înecată în lacrămĭ; mie mi s'a făcut milă de ea şi, după ce m'am cercat un an de ḑile ca s'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

împac şi am vĕḑut că nu isbutesc, am dus'o singur până la Giurgiu şi d'acolo am încredinţat'o unuĭ Român bĕtrân şi cum se cade ca s'o ducă la părinţiĭ eĭ. Ea m'a învĕţat a vorbi limba părinţilor d-tale şi a iubi legea creştinilor, care învaţă pe om a fi bun şi iertător, iar nu fiară sĕlbatică rĕsbunătóre. După ce a murit tata, am plecat în lume, m'am dus prin ţara Ungurilor, a Nemţilor şi a Frâncilor, şi apoĭ m'am întors în ţara mea. Caraiman care era prieten de aprópe al tatăluĭ meŭ şi care de curênd venise din Bucurescĭ, m'a înfăşişat luĭ Sinan-Paşa, acesta luĭ Mustafa Paşa, marele Vizir, şi Mustafa Sultanuluĭ Murad, care m'a primit cu mult bună-voinţă, m'a numit Paşă numaĭ decât, m'a încins cu sabie de muşir, mĭ-a dat o sémă de oştire sub povăţuirea mea şi pe urmă mĭ-a poruncit să plec a mĕ rĕsboi în Morea. Am fost, m'am luptat ca un leŭ, am dobândit prieteşugul şi iubirea luĭ Caraiman şi m'am întors acasă biruitor ca să mĕ odihnesc de ostenelele rĕsboiuluĭ care eraŭ nuoĭ pentru mine. Am fost cruţat de a doua osteneală şi am rĕmas acasă, iar Caraiman iarăşĭ a plecat. Casa mea este alăturĭ cu a răpitoruluĭ d-tale, grădinile nóstre sunt despărţite numaĭ cu un zid înalt şi armat în vîrf cu cioburĭ de sticlă şi piróne ascuţite. Intr'o ḑi stam în foişorul meŭ din grădină cu ciubucul în gură şi vĕḑuiŭ intrând în foişor o babă care-mĭ ḑise: — Efendi! dacă voescĭ să trăescĭ o nópte dulce şi plăcută lângă o hurie care întrece tóte frumuseţile pământescĭ, urméză-mĕ. Era tocmaĭ mieḑul ḑileĭ; am urmat'o maĭ mult de curiositate, am trecut maĭ multe potecuţe din nenumĕratele cărărĭ ale grădineĭ mele şi am ajuns în dreptul ziduluĭ de care era răzemată o scară lungă; la un semn ce mĭ-a făcut am suit acea scară în urma

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

babii, am călcat peste o scândură ce aședase ea în vîrf ca să nu mĕ înțep în cioburi și cue, am tras scara sus, am pus'o în cea-l'altă parte, ne-am coborît jos, și ajungênd pe pământ, am trecut împreună cu dênsa mai multe din potecuțele grădinei vecinului meŭ. După ce am mers câtă-va vreme p'acele potecuțe, am intrat într'un chioșc asemenea acestuia și am găsit în el o femeie tînără și frumósă, care mĭ-a spus că mĕ iubesce și că s'a îndrăgostit de mine de când m'a vĕdut, din capul scărei ce rădimase ea cu câte-va ție mai nainte de zidul ce ne despărțea, cum mĕ preumblam prin grădină. Fiind că era frumósă, am spus și eŭ că o iubesc, am petrecut împreună cu ea în risuri și nebunii două césuri întregi, și apoi am plecat cu baba, ca a doua ți la același ceas să viŭ nechemat tot în același chioșc și să petrec cu dênsa aceleași ceasuri. Eŭ ca tînĕr fără de minte nu m'am gândit că fac pe o femeie să-și înșele stăpânul, căruia îi este datóre credință, ne abătută nicĭ că înșel un prieten care mĕ iubesce și-mĭ vrea binele, ci am venit de mai multe orĭ, însă odată am greșit drumul, și în loc să intru în partea d'alături, care după cum se vede este orînduită pentru róbe, am intrat într'acesta care, după cum înțeleg, este deosebită pentru stăpână, am vĕdut chioșcul care semăna cu cel alt, dar n'am găsit în el pe nimenĭ. Vĕdêndu-mĕ singur și de nimenĭ turburat, am rătăcit multă vreme prin grădină, am îndrăsnit a mĕ apropia de case, sciind bine că la asemenea ceas și pe asemenea căldură, paza și privegherea sunt prea slabe, pe la noĭ prin țéra Turcéscă, m'am uitat spre ferestre și am vĕdut prin geamurile de sus un chip de femeie care se uita spre grădină. Cum am ță-rit'o mi s'a părut din depărtare că era fórte fru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mósă, şi numaĭ decât m'am repeḑit la scara mea am adus'o sub feréstră m'am urcat şi am vĕḑut o privelişte care 'mĭ va rĕmânea în vecĭ neştérsă în mintea mea.

— Tu aĭ fost! strigă Maria acoperindu-şĭ cu mânile obrajiĭ roşiĭ de ruşine; va să ḑică nu m'a înşelat oglinda ?

— Cum am vĕḑut că m'aĭ zărit, m'am coborît iute jos, am luat scara, am pus'o la locul eĭ, m'am urcat pe zid şi am reintrat în chioşcul meŭ tremurând ca varga de frică că veĭ fi chiemat eunuciĭ tĕĭ, şi aceia prinḑêndu-mĕ mĕ vor măcelări fără de cruţare. D'atunci înima mea nu maĭ este la mine, ci neîntrerupt la tine; d'atunci chipul tĕŭ este neîncetat în faţa mea, d'atunci sciŭ ce este iubirea. Am uitat într'o clipă pe acea femeie care era destul de frumósă şi mĭ-a spus dela cea d'întêiŭ întîlnire că mĕ iubesce, am uitat tótă lumea împreună cu tot haremul ce 'mĭ-a pregătit mama, cu tóte că încă sunt un copil, şi nu m'am gândit la alt-ceva decât la mijlocul de a te vedea, de-a te întêlni şi de a te face a mĕ iubi puţin. Astă-ḑĭ am venit cu gândul d'a intra în casă, d'a înfrunta mórtea şi d'aţĭ spune păsul meŭ, dar din nenorocire pentru mine, te-am zărit preumblându-te prin grădină şi am tresăltat de o fericire cerească. Cu toate acestea am avut destulă putere ca de o cam dată să mĕ ascund. Tocmaĭ după ce te-am vĕḑut intrând în chioşc, atunci am eşit din ascunḑătóre, m'am tîrît până lângă tine, şi când am vĕḑut acea mână frumósă şi albă atârnênd pe marginea divanuluĭ, nu m'am putut stăpâni, şi fără să vréŭ, fără să sciŭ ce fac am lipit de ea înfocatele mele buze; d'aci încolo sciĭ tot ce s'a maĭ petrecut. Iată cine sunt, iată istoria mea, mĕ urmeḑĭ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu.

— Nu! oftă junele cu durere, atunci chiamă slugile, tirano, căci eŭ sunt gata de mórte.

— Nu am ḑis nu, pentru că nu te cred, rĕspunse Maria după o clipă de gândire, ci pentru că de aicĭ nu vom putea scăpa fără a înfrunta marĭ primejdiĭ. Caraiman are multe străjĭ ascunse care mĕ spionează, aicĭ, afară de aicĭ, în Stambul şi chiar aiurea; de ce sĕ cercăm o primejdie aprópe sigură şi să nu pândim vremea cea cu maĭ bun prilej? Indată ce va sosi Caraiman el va pleca spre Dunăre cu oştĭ multe; cred că si tu veĭ merge împreună cu el; atunci putem scăpa maĭ cu înlesnire de astă priveghiere care nu sciŭ cum se face că dórme într'acest minut.

— Fie şi aşa, murmură turcul oftând.

— Atunci îmĭ făgăduestĭ să mĕ ajuţĭ?

— Din tótă inima, rĕspunse junele cu grăbire.

— Veĭ avea răbdarea ce am eŭ?

— Voiŭ avea dacă 'mĭ făgăduescĭ că veĭ priimi a fi dómna şi stăpâna mea.

— Iţĭ făgăduesc o vecĭnică recunoscinţă şi o iubire nefăţarnică.

— Asta e tot ce'mĭ trebue.

— Acum du-te ca să nu cadĭ în vre-o primejdie.

— Intr'acest minut, cel maĭ fericit din viaţa mea, nu maĭ mĕ tem de nicĭ o primejdie.

— Facĭ fórte rĕŭ, căcĭ pentru tine póte mórtea într'acest minut să fie o fericire, dar pentru mine?

— Aĭ dreptate, mĕ duc; când ne maĭ vedem?

— Aicĭ, nicĭ-odată.

— Prea escĭ tirană.

— Pentru binele amândorura trebuie să fim răbdătorĭ şi cu băgare de seamă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IV

Fuga

Două saŭ trei ḑile după cele petrecute în chioşc mariĭ şi variate evenimente se petrecură în capitala Osmanliilor; maĭ întâiŭ avu loc intrarea triumfală a oştilor de sub comanda luĭ Caraiman Paşa, care învinsese pe rebelĭ, după aceia abia peste câte-va ḑile se întâmplă mórtea neaşteptată a Sultanuluĭ Amurat III-lea, şi în fine veni suirea pe tron a fiuluĭ sĕŭ, teribilul Mehemed.

Îndată ce intră în saraiul sĕŭ, victoriosul Caraiman alergă nerăbdător, dar în acelaşĭ timp sfiicios ca şi o fecióră nevinovată să ḑică seleam alekim iubiteĭ sale prisoniere, iar orgoliosul Mehemed, îndată ce se sui pe tronul părinţilor sĕĭ, făcu mare vizir pe redutabilul Seraschier Sinan-Paşa, şi porunci tuturor căpeteniilor ca în fruntea tuturor armatelor sale de uscat ce pot fi disponibile, se purcédă sub comanda personală a Mareluĭ Vizir, spre Dunăre, ca să spulbere ca pleava din faţa vêntuluĭ, pe acel vasal care a îndrăsnit să se ridice cu arme în potriva suzeranuluĭ sĕŭ şi să ştérgă din cartea naţielor acea sumétă mână de ómenĭ carĭ se numesc Românĭ.

După ce se dete acest ordin, o sumă de aprópe două sute de miĭ de oşteni se puse pe picior de rĕsboiŭ. Caraiman comanda un corp de armată şi Osman era locotenentele sĕŭ.

Când intră Caraiman la sclava sa, ea tresări de spaimă şi îngălbeni vĕḑêndu'lŭ, el însă o linisci cu un gest blând, şi iată ce vorbi cu ea:

— Bine te-am găsit sănĕtósă, iubita inimiĭ mele, ḑise Paşa apropiindu-se de ea cu sfială.

— Bine aĭ venit sănĕtos şi biruitor, rĕspunse Maria cu un tonŭ dulce şi fermecător; d'acum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

încolo creḑ n'aĭ să maĭ fiĭ supĕrat, ci te veĭ bucura în pace de o odihnă trebuinciósă.

— Din potrivă, poimâine iarăşĭ plec, rĕspunse Caraiman cu întristare.

— Iară-şĭ! esclamă Maria mirându-se şi prefăcându-se că'ĭ ar fi părut rĕŭ, dar bine încotro te maĭ ducĭ?

— Spre Dunăre, spre ţéra ta, ca să astâmpăräm pe ceĭ de un neam cu tine.

— Oh, slăvite Dómne, dacă în adevĕr simţĭ o scânteie de milă, dacă nu de dragoste pentru mine, te rog, te jurueşc, nu mĕ maĭ lăsa singură; uite cad în genunche la picióre-ţĭ, nu maĭ mĕ ţine închisă între aste ziduri urâcioase. Ia-mĕ şi pe mine; du-mĕ unde te ducĭ, fă-mĕ să impărtăşesc chiar primejdiile tale, numaĭ nu mĕ maĭ lăsa iară-şĭ într'astă singurătate ca să mor de urît.

— Ce ḑicĭ tu? esclamă turcul, încruntându-se şi aruncând spre sclava sa o căutătură bănuitóre şi scurtătóre; ce spuĭ? să te iaŭ cu mine? o! nu, nu vreaŭ să te fac să induri primejdiile şi greutăţile rĕsboiuluĭ;..... nu, nu, asta nu se póte.

— Sciĭ bine că sunt în stare să le sufĕr!

— Se vede că vreaĭ să glumescĭ orĭ vreaĭ să cauţĭ prilej de fugă?

— Oamenii cari mĕ păzesc aicĭ pot să mĕ păzéscă şi acolo.

— Femeile sunt oprite de legea nostră de a petrece la un loc cu maĭ mulţĭ bărbaţĭ.

— Mĕ voiŭ îmbrăca şi eŭ bărbătesce şi mĕ voiŭ purta ast-fel ca nimenĭ să nu prieépă cine sunt.

— Veĭ scoate sabia în potriva neamuluĭ tĕŭ?

— Nu, nu'ţĭ făgăduesc o minciună, dar voiŭ rĕmânea în dosul câmpuluĭ de rĕsboiŭ ca să leg pe ceĭ răniţĭ.

— 'Mĭ este cu neputinţa ca să mĕ învoesc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Bine, atunci să sciĭ că mĕ găsescĭ mórtă când te veĭ întórce.

— Ce escĭ copilă?

— Nu sunt copilă, dar simţ numaĭ că dacă aşĭ rĕmânea încă, aicĭ singură, n'aşĭ putea să maĭ trăesc căcĭ îmĭ este grósnic de urît departe de tine!

— Oh, Mario, strigă Turcul cu furie, te rog, te jur, maĭ poftoresce încă odată aste vorbe cu dulce viers,

— Şi dacă se va întêmpla ca să pot scăpa cu un pic de viaţă, urmă Maria, aruncând spre Caraiman una din acele căutăturĭ diavolescĭ care înfurnică sângele în corpul omuluĭ celuĭ maĭ împietrit, să sciĭ că drept pedépsă luna de ţile va începe de când te veĭ întórce.

— Dar dacă te voĭ lua împreună cu mine? strigă Tnrcul cu emoţiune.

— Va începe chiar de aţĭ.

— Atunci pregătesce-te de plecare.

— Mĕ voiŭ pregăti.

— Haine îţĭ voiŭ aduce eŭ.

— Bine.

— Şi te voiŭ înfăţişa luĭ Sinan-Paşa sub numele unuĭ tînĕr ce avém sub poruncile mele, care a murit pe drum de rănile ce a primit.

— Cum se numea acel tînĕr?

— Murad.

— Eĭ bine, de aţĭ încolo nu mĕ maĭ numesc Maria, ci Murad.

— Fermecătóre-o! nu sciŭ cum facĭ că tóte voile ţi le împlinesc.

Caraiman îşĭ împlini promisiunea; la ţiua hotărâtă trimese iubiteĭ sale un frumos costum de oficer de Spahiĭ, şi după ce ea se îmbrăcă cu dênsul figura sa se trausformă atât de mult, în cât în trăsurile chipuluĭ eĭ frumose, dar bărbătescĭ, ni-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

menĭ, nicĭ chiar sclavele haremuluĭ eĭ, nu ar fi putut recunósce pe odalisca din ḑiua precedentă. Vĕḑênd această transformare ne asceptată, Caraiman se minună fórte şi se grăbi a o presanta Viziruluí sub numele de Murad cu rangul de căpitan şi cu funcţia de adjutant al sĕŭ.

Toţĭ oficerii turcĭ se minunară de tinereţea, frăgezimea şi frumuseţea acestuĭ necunoscut adjutant al luĭ Caraiman, dar nimenĭ nu intrase în ispită a bănui sexul sĕŭ, din causă că dênsul călărea cu siguranţa şi eleganţa celuĭ maĭ experimentat cavaler, mâuuia sabia cu uşurinţa şi vitejia unuĭ oştean îmbĕtrânit pe câmpul de luptă, şi se juca cu armele de foc ca copiĭ cu jucăriile. Patru din ceĭ maĭ credincioşĭ eunucĭ aĭ Paşiĭ eraŭ puşĭ la dispositia sa spre a 'l servi, însă în secret eraŭ însărcinaţĭ ca să-l priveghieḑe şi să-l urmăréscă la distanţă.

Inţeleapta Maria se păḑi d'a se da de gol pe drum prin cel maĭ mic pretext de prepus; ea cât ţinu călătoria în cursul ḑileĭ nu se deslipi maĭ de loc de generalul sĕŭ, se purtă cu el cu tot respectul ce se cuvenea unuĭ superior, şi se recomandă prin faptele sale ca bărbatul cel maĭ ascultător şi maĭ desplicinat, iar în cursul nopţeĭ se retrăgea de cu vreme în cortul sĕŭ şi 'şĭ îndeplinea singură tóte nevoile personale. Faciă cu camaraḑiĭ sĕĭ de arme ea se purta cu acea sinceritate şi acel cavalerism ce şade aşa de bine soldatuluĭ, şi sciu a se prefăce aşa de bine, în cât toţĭ creḑură că junele Murad era cel maĭ perfect şi cel maĭ delicat cavaler. In acelaşĭ timp făcu pe Caraiman să creaḑă că în peptul sĕŭ a început să încolţéscă germeniĭ aceluĭ amor aşa de mult dorit. Vitézul general nu se putu opri d'a o iubi şi maĭ mult şi d'a o admira, chiar vĕḑênd'o cu ce spirit şi dibăcie scia să'şĭ ascundă sexul şi cu o sinceritate şi îndrăsnélă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

se purta cu ceĭ de un sex care nu era al sĕŭ, şi care pentru o musulmană ar fi fost provocătorul a o multime de ispite denunţătóre.

Intr'o séră, conăcind într'o câmpie şi remâind din întâmplare numaĭ singurĭ în cort, Caraiman îĭ dise:

— Mĕ minunez, nepreţuită Mariă de isteţimea cu care sciĭ a te preface că eştĭ bărbat; cel maĭ ispitit muritor n'ar putea ghici că sub hainele astuĭ vitéz Spahiŭ, care scie aşa de bine să mănuiască o armă, se ascunde o femee.

— Fac tot ce pot ca să te mulţumesc şi să nu-ţĭ pricinuesc neplăcerĭ, rĕspunse Maria cu o voce francă şi cu totul degagiată.

— Facĭ maĭ mult ca atâta, rĕspunse el luând'o cu gingăşie de mână, îmĭ aperĭ viaţa, căcĭ Şah-Islamul m'ar osândi la mórte, orĭ cât de Caraiman-Paşa sunt eŭ, îndată ce ar afla că am mânjit vestmintele unuĭ bărbat puindu-le pe un trup de femee, că am dat numele unuĭ bărbat uneĭ mueriĭ şi, că am făcut să se preumble o femee printre bărbaţĭ cu faţa descoperită.

— N'am sciut că prin cererea ce ţĭ-am făcut te-am supus la asemenea primejdiĭ, căcĭ n'aşĭ fi maĭ cerut'o, saŭ mĭ-aşĭ fi dat şi maĭ mare silinţă d'a mĕ păzi.

— Păzesce-te, fata mea, păzeşte-te căcĭ ferindu-mĕ pe mine, te ferescĭ însă-ţĭ pe tine; păzeşte-te saŭ maĭ bin urmează cum aĭ început, că de unde nu focul care m'ar arde pe mine de viŭ, saŭ sacul care m'ar arunca pe mine în mare, te-ar arde saŭ te-ar arunca şi pe tine.

— Lasă-mĕ de mină şi depărtéză-te, căcĭ aud pasurĭ prin prejur şi póte veni cine-va, care să ne vadă şi să ne bănuiască, rĕspunse Maria smăcindu-s şi braţele luĭ Caraiman, care după ce'ĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

luase mâna tot vorbind, îĭ coprinsese talia şi voia s'o ia cu tot dinadinsul în braţe.

— Aĭ dreptate; era să fac o nebuniă, tu eştĭ maĭ cu minte ca mine, rĕspunse Paşa supuindu-se şi depărtându-se puţin.

In acel minut intră în cort Osman.

Osman şi Maria când se vĕdură pentru prima óră, se prefăcură că nu se cunoscĕŭ, şi nu se salutară şi nicĭ nu schimbară vre-o căutătură. Caraiman nu bănui nimic şi când se găsiră odată amêndoĭ sub cort, îĭ presentă unul altuia.

— Paşe, ţise el adresându-se către Osman, tinĕrul care este înainte-ţĭ este Murad, fiul nenorocituluĭ Selim-Paşa de la Damasc, care peri sub urgia Ghiaurilor hainiţi. Era un copil când l'am luat cu mine după ce a rĕmas fără avere şi părinţĭ, şi cu tóte astea, în faţa primejdieĭ nu m'a dat de ruşine. Veţi-l cât este de tinĕr, cu tóte acestea s'a rĕsboit în Morea sub ochiĭ meĭ ca cel maĭ vitéz şi maĭ ispitit din oşteni; el a vĕţut căţênd sub el treĭ caĭ ucişĭ, fără ca să piardă cumpĕtul Murad; ţise el apoĭ adresându-se către Maria, îţĭ înfăţişez pe Seraschierul meŭ Osman-Paşa, pe care te rog să-l iubescĭ şi să'l respectezĭ întocmaĭ ca pe mine, şi să te supuĭ luĭ ca şi bine făcĕtoruluĭ tĕŭ.

De atuncĭ ambiĭ tineri în tot decursul călĕtoriĭ, orĭ de câte orĭ se vedeaŭ, se salutaŭ cu răcélă maĭ întâiŭ, apoĭ începură a se lua de mână, apoĭ a-şĭ vorbi, apoĭ a fi maĭ prietenoşĭ, şi merse înainte până ce ajunse a lega între dînşiĭ o strînsă amiciţie, pe care o mărea potrivirea etăţiĭ lor şi întêlnirea ce o aveaŭ unul cu altul în tot cursul ţileĭ pe drum şi în bivuacurĭ.

Osman intrând în cortul şefuluĭ sĕŭ în ţiua în care avu loc convorbirea de maĭ sus, îngălbeni şi in-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cepu să tremure vĕdĕnd pe iuvita luĭ singură împreună cu răpitorul eĭ, dar iute se stăpâni, salută pe Caraiman în mod oriental, strânse cu cordialitate alba mână a cio- hadaruluĭ Paşeĭ, şi pe urmă se întórse iarăşĭ către şeful sĕŭ şi îĭ ḑise:

— Stăpâne; iată o carte din partea Vizirului ce mĭ-a dat'o să v'o aduc în grabă.

Caraiman desfăcu ordinul vizirial, îl ceti şi după aceea ḑise:

— Mĕ chiamă Vizirul la sine, căcĭ ţine sfat împreună cu tóte căpeteniele; rămâneţĭ voĭ aicĭ şi aşteptaţi-mĕ, căcĭ eŭ mĕ întorc îndată ce voiŭ scăpa.

Caraiman plecă fără de nicĭ un prepus pentru că el era sigur că Osman nu cunoscea secsul Marieĭ, îĭ lăsă pe amêndoĭ în propriul sĕŭ cort, fără să se gândéscă măcar că Osman ar cunósce sexul adjutantuluĭ sĕŭ, şi se duse drept la cortul unde se ţinea sfatul. Indată se plecă paşa şi se asigură că ceĭ patru eunucĭ nu se zĕreaŭ în jurul cortuluĭ, Osman se aruncă la picióre le Marieĭ şi'ĭ ḑice:

— Stăpână ḑiua cea mult dorită, ḑiua scăpăriĭ se apropie.

— Scólă în sus, şi vorbesce maĭ încet, îĭ ḑise ea cu grăbire, căcĭ de multe orĭ întunericul ascunde nisce ochĭ nevĕḑuţĭ care vĕd tot şi póte descoperi tot se vĕd; fiĭ înţelept ca şarpele şi răbdător ca cămila.

Osman se supuse, şi sculându-se în sus, se aşeḑă la o mică depărtare de ea pe un mic scăunel de stil mauresc şi-ĭ vorbi în termenĭĭ următorĭ:

— Mâine pe sĕră vom intra în Rusciuc, şi poimâne vom trece Dunărea spre a năvăli cu tóte oştile néstre în ţéra ta; odată ajunşĭ acolo, mijlócele de scăpare devin maĭ lesnicĭóse. Pentru a ajunge la acest scop am luat tóte mĕsurile tre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

buincióse ca să'mĭ îndeplinesc făgăduiala, am trimis un om maĭ dinainte ca să ne pregătéscă caiĭ trebuincioşĭ şi tóte mijloacele de fugă până la Tîrgovişte; eştĭ gata a mĕ urma?

— Da, rĕspunse Maria, aruncându'ĭ o căutătura plină de recunoscinţă.

— Veĭ avea încredere în mine? adăugă junele palpitând de emoţiune.

— Ca în fratele meŭ, fiind că trebue să aibĭ o inimă bună, dacă o dată primescĭ a te pune în o asemenea primejdie pentru o nenorocită ca mine.

— Astă primejdie este prea mică pe lângă dorinţa ce am d'a mĕ jertfi mult maĭ mult ca să pot a te sluji după vrednicia.

— Cum vom face ca să scăpăm de priveghierea luĭ Caraiman şi a celor patru eunicĭ care mĕ urmăresc în totdéuna din depărtare întocmaĭ ca nisce umbre.

— Voiŭ îndrepta aiurea băgarea lor de sémă, voiŭ pândi vremea cu prilej, şi când voiŭ vedea că nimenĭ nu se va uita la noĭ, ĭţĭ voiŭ face un semn; atunci să fiĭ gata.

— Ce semn veĭ face?

— Când voiŭ vedea că nóptea este maĭ negriciósă şi maĭ târdie, când voiŭ recunósce că priveghierea va fi maĭ slabă şi strejuirile maĭ negrijitóre, atunci mĕ voiŭ retrage din cortul luĭ Caraiman ţicându-ĭ: *Alah să te bine-cuvinteze!* O jumĕtate de ceas după plecarea mea să cerĭ voe de la Paşa, ca să te retragĭ şi tu în cortul tĕŭ, şi numaĭ decât să intri în el, să te închidĭ, trăgênd perdelele după tine, după aceia să stingĭ orĭ ce umbră de lumină şi să aşaştepţĭ până veĭ auzi un ţipăt de cucuvae care va fi semnul că străjile dorm, taberа este liniscită, păzitoriĭ înlăturaţĭ şi calea fără piedicĭ. Atunci să taĭ binişor cu sabia fundul cortuluĭ, să te tĭ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

răscĭ pe pântece ca să eşĭ din el, şi să mergĭ maĭ mult d'a buşele printre corturĭ, îndreptându-te spre partea spre care te va povăţui repetatele ţipete de cucuvea, şi să nu te oprescĭ până nu va înceta ţipĕtul cucuveleĭ. Dacă veĭ auzi treĭ ţipete prelungite unul după altul, să te întorcĭ cum aĭ venit şi să te închidĭ în cortul tĕŭ, căcĭ calea ne va fi oprită de vre-o primejdie, iar dacă va înceta acel ţipĕt, să te ascunzĭ cât veĭ putea maĭ bine şi să aştepţĭ. Dacă îl veĭ auzi reîncepând iară, să înainteţĭ până ce te veĭ apropia de el şi te veĭ întâlni cu mine; dacă nu'l veĭ auzi reîncepând cel mult peste un cés, să te întorcĭ la cort cu încredinţare că într'acel minut eŭ nu maĭ sunt în rêndul celor viĭ, şi dacă veĭ întâlni tu vre-o piedecă saŭ veĭ avea nevoie de ajutor, vestesce-mĕ prin un semn óre-care.

— Voiŭ cânta ca pitpalacul.

— Prea bine; eŭ atuncĭ voiŭ alerga a te mântui; dacă însă veĭ eşi din cort şi nu veĭ auzi nicĭ un ţipĕt în vreme de un sfert de cés, reintră în el, căcĭ, precum ţĭ-am spus, eŭ atuncĭ voiŭ fi perdut; în sfîrşit dacă te veĭ întâlni cu mine să sciĭ că aĭ scăpat de orĭ-ce primejdie şi nimenĭ nu va maĭ fi care să se împotrivéscă fugiĭ nóstre. Escĭ în stare să înfrânţĭ atâtea primejdiĭ şi ostenelĭ?

— Sunt, căcĭ sunt deprinsă cu dênsele şi am mare dorinţă d'a scăpa de jugul acelor ce m'aŭ răpit de lângă fratele meŭ şi mĕ ţin prinsă.

— După aceea, după ce veĭ fi scăpată de primejdie şi te ve veĭ vedea la loc sigur, spune-mĭ hotărît îţĭ veĭ aduce aminte de făgăduiala ce mĭ-aĭ dat?

— Da, murmură Maria abia din buze.

— Astă dulce nădejde mĕ face să înfrunt orĭ ce primejdie putinciósă şi să le biruesc pe tóte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Tăcere!... ţise Maria puindu'ĭ mâna la gură, căcĭ aud paşĭ apropiindu-se de cort.

Abia închise gura Maria şi îndată se dete perdelele cortuluĭ la o parte şi intră Caraiman însoţit de patru oficerĭ pe carĭĭ îĭ concediă cu un gest de la uşa cortuluĭ.

— Să ne gătim de drum, prietinilor, ţise el amicilor sĕĭ, după ce rĕmase numaĭ cu eĭ, căcĭ vom porni chiar în astă nópte, vom merge mâne tótă ţiua, şi mâne sĕră, în loc d'a dormi în Rusciuc, vom trece numaĭ decât Dunărea şi vom tăbărĭ în dreptul Giurgiuluĭ, ca a doua ţi înaintea de răsărirea sóreluĭ, să pornim spre Bucurescĭ ca să-l luăm fără de veste.

Auţind astă veste ochiĭ luĭ Osman cu aĭ Mărieĭ se întâlniră ca cum ş'ar fi ţis că astă scire le schimba planul propus în privinţa timpuluĭ şi că aveaŭ nevoe de óre-care explicaţiunĭ. Caraiman nu observă nimic fiind-că astă convorbire mută nu dură maĭ mult ca o secundă.

— Aide-tĭ, mergeţĭ de vĕ pregătiţĭ, adăogă el adresându-se către favoriţiĭ sĕĭ, căcĭ peste un cés pornim.

— Mâne nópte să fiĭ gata, şopti Osman Marieĭ trecând pe lângă ea.

— Am înţeles din semne, rĕspunse Maria abiă din buze intrând în cortul sĕŭ.

— N'a maĭ rĕmas maĭ mult de opt ţile între aţĭ şi ţiua cea fericită când voiŭ dobândi prin voiă bună aceste comorĭ de frumuseţe şi înţelepciune, murmură Caraiman uitându-se în urma Marieĭ. Ah! iubire, adevĕrată iubire, iubire eşită din inimă, cât de mult schimbĭ tu pe muritorĭ!... Cât de mult le îmbunătăţescĭ firea, cum îĭ facĭ de blânzĭ, de miloşĭ, de îndurătorĭ, de drepţĭ şi de răbdătorĭ! Maĭ nainte eram o fiară selbatică, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu cunoştea frîŭ şi pedicĭ la îndeplinirea patimilor sale; acum sciŭ să mĕ înfrîn, sciŭ să rabd, sunt om fiind că iubesc.

Pe când el ţinea în vêrful buzelor ast monolog şoptit, perdelele cortuluĭ sĕŭ să dete la o parte încetişor, şi un om se strecură în lăuntru cu uşurinţa nneĭ târîtóre; acest om se apropie de Paşe în vêrful degetelor, şi ajungênd aprópe de el, sĕ lăsă binişor în genuche, îşĭ încruţişă mâinile pe piept, şi lovind ţărîna cu fruntea sa, pronunţă cuvintele următóre:

— Sărut urma piciórelor Mărieĭ tale, Dómne şi stăpâne al meŭ.

Auḑind acéstă voce neaşteptată Caraiman tresări coprins de spaimă, îşĭ aruncă o căutătură speriósă în juruĭ, şi vĕḑênd pe cel ce pronunţa aste cuvinte, ḑise cu un vădit aer de desgust:

— A!-tu escĭ, câne spurcat? maĭ făcut să mĕ speriŭ.

— Da, eŭ, Amfilochi Ţicalidi, cel maĭ credicios din supuşiĭ Mărieĭ tale.

— Maĭ bine ḑi cel maĭ lacom dintre ceĭ ce'mĭ vinde prin greutatea auruluĭ slujbele lor.

— După slujbă bună, D-ne, urméză tot-d'auna şi plată bună.

— Eĭ fie acum ce maĭ vreaĭ? ce maĭ cauţĭ pe la mine?

— Am venit maĭ întâiŭ se aflu despre sănătatea Mărieĭ tale, care 'mĭ este scumpă ca lumina ochilor; al doilea m'am înfăţişat ca să priimesc porunciĭ de la Măria ta.

— Nu maĭ am nevoe acum de tine; fiĭ bunicel de te depărtéză dup aci.

— Póte că maĭ aĭ câte ce-va?

— Nu, nicĭ una.

— Cine scie?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Sunt sigur că nu mai voiŭ năzui la blăstĕmatul tĕu ajutor, căcĭ am găsit ce 'mĭ trebuia.

— Fetişóra dela Afumaţi !? Tot o mai ţii ?

— Voiŭ ţine-o pănă voiŭ muri !

— Tot o mai iubescĭ ?

— Mai mult ca orĭ când.

— Are haz s'o iaĭ de soţie ?

— Să sciĭ că o s'o iaŭ.

— A făcut multe nazurĭ pănă să sĕ obicĭnuiască a fi odeliscă de harem ?

— Află nenorocitule, că ea este neatinsă şi curată de orĭ ce prihană ca în ḑiua în care spurcatele tale mânĭ o smulse din casa părintéscă.

— Să mĕ îngropĭ! esclamă Grecul surprins ; nu glumescĭ Paşeo ?

— Să sciĭ că nu.

— Vaĭ de mine ! Marele Caraiman Paşa imĭ vorbesce saŭ un copilandru fără minte ?

— Eŭ iţi vorbesc, eŭ care am isbutit ca prin bine să înduplec o fiinţă căruia i-am făcut atâtea rele, a-mĭ făgădui de bună voe să mĕ iubéscă şi să fie credinciósa mea soţiă.

— Te înşală, stăpâne, strigă Grecul din ce în ce mai surprins, fiĭ încredinţat că te amăgesce mincinósa.

— Nu, nu mĕ înşeală.

— Ea iubesce pe altul, pe un ghiaur.

— Minţi ; încetéză cu flecăriile dacă vreaĭ să nu te pedepsesc după cum escĭ vrednic.

— Iată rĕsplata celor marĭ ! strigă Grecul cu ciudă, apoĭ pas de mai iţi pune altă dată viaţa în primejdie, pas de mai născocesce fel de fel de tertipurĭ şi de curse ca să puĭ mâna pe cel mai primejdios din vrăjmaşiĭ fericiriĭ stăpânuluĭ, dacă voescĭ ca în loc de mulţumire, să audĭ înjurăturĭ şi îngroziriĭ !

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce aĭ maĭ făcut? ce drăciĭ aĭ maĭ uneltit?

— Nimic, rĕspunse Grecul arţăgos, eŭ nu sunt bun de nimic.

— Vorbesce să vĕd dacă escĭ vrednic de pedépsă saŭ de rĕsplată; ce drăciĭ aĭ maĭ făcut?

— N'am făcut nimic alt de cât am răpit, prin o viclenie bine alcătuită, din mijlocul Rusciuculuĭ, care pe atuncĭ era în mâna Ghiaurilor, pe vestitul căpitan Mîrza, şi l'am pus la închisóre unde zace şi acum, fiind-că am aflat că el este iubitul Marieĭ şi o caută cu multă stăruinţă.

— Mârza este în mânele tale! întrebă Paşa cu mirare.

— Da stăpâne, rĕspunse Grecul cu mândrie.

— Nu minţĭ?

— Feréscă D-ḑeŭ.

— El iubesce pe Maria?

— Da, o iubesce.

— Unde este închis?

— In pivniţa unuĭ seraiŭ din vecinătate.

— Bine; ca să-ţĭ dovedesc că nu mĕ tem de el şi că sunt sigur de dragostea Marieĭ mele, iată că iţĭ daŭ poruncă să mergĭ numaĭ decât să'ĭ daĭ drumul din închisóre, să-l laşĭ să sĕ ducă la aĭ sĕĭ nesupĕrat, şi să-l ajuţĭ a trece Dunărea iar tu iţĭ veĭ lua plata ca cum ar fi tot în obeḑĭ.

Grecul salută până la pământ şi plecă murmucând:

— Baniĭ iĭ voiŭ lua, dar pe el nu'l voiŭ slobozi până ce nu voiŭ maĭ pune mâna şi pe alţĭ baniĭ de aĭ luĭ.

A doua ḑi pe sĕră oştile luĭ Sînan Paşa intrară în Rusciuc, pe care Mihaĭ îl părăsise îndată ce aflase prin spioniĭ sĕĭ că a pornit spre dênsul oştirĭ turceştĭ nenumărate şi sĕ convinsese că aliaţiĭ nu maĭ soseaŭ ca să 'l susţie în posiţiile ce ocupase

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu aşa bărbăţie. Indată ce ocupară acest oraş fără cetate, fără garnisónă şi mai fără de locuitorĭ, Turcii puseră la cale preparativele necesare pentru trecerea imediată peste Dunăre, adunară tóte bărcile şi caicele pe care imprudenţii Români le lăsase nearse, ca să nu sărăcéscă pe bieţii locuitorĭ ce se hrăneaŭ cu pescuitul; aşedară barcă lângă barcă d'a curmezişul Dunării în direcţiunea Giurgiuluĭ care era pustiŭ, puseră scânduri pe d'asupra, legară luntre de luntre cu funiĭ gróse şi improvisară în câte-va óre un pod destul de slab, dar în stare de a înjgheba, o comunicare lesniciósă de la un mal la altul. După ce terminară aste pregătirĭ fără a fi împedicaţi de cineva, Turcii trecură tunurile şi furgónele de provisiunĭ precum şi călărimea pe pod, iar oşteniĭ de pedeştrime intrară în bărcile şi caicele ce mai rĕmăsese în mod considerabil ne întrebuinţate la facerea poduluĭ, şi înaintară cu toţiĭ spre malul opus.

Sinan rĕmase mai în urmă ca să împiedece fuga codacilor şi să asigure paza poduluĭ de orĭ ce întâmplare; el nu părăsi malul turcesc de cât după ce sĕ încredinţă că tóte mergeaŭ bine, că óstea a ajuns dincolo de mal nesupărată de nimenĭ şi că podul era bine păḑit. După ce se încredinţă că toate mergeaŭ bine, sĕ pregăti şi el a sĕ arunca în barca ce-l aştepta, împreună cu Mihnea Vodă Turcitul care-l însoţea, dar când să sĕ depărteze de mal, dădu ordin väslaşilor să opreáscă, căcĭ vĕḑuse viind despre oraş o cétă de cavalerĭ care'l striga să stea. O! ce mirăre 'l coprinse când sĕ apropiară cavalerii de dênsul şi recunoscu în fruntea lor pe Paşeaoa Vidinuluĭ şi pe Alexandru Vodă carĭ fugise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

din Rusciuc în vremea pericoluluĭ într'un mod atât de mișelesc!

—De unde vii, Paşeo? întrebă vizirul pe noul venit cu un ton rĕstit şi cu o înfățişare posomorâtă.

— Din pribegire, stăpâne, rĕspunse Paşiaoa descălicând şi salutând pe Sinan cu umilință.

— Cum 'ți aĭ apărat cetatea ce 'ți-a încredințat'o Padişahul? întrebă din noŭ vizirul cu un ton şi maĭ rĕstit.

— Cum am putut s'o apĕr eŭ singur, părăsit de o óste de fricoşĭ şi de fugarĭ.

— Pentru ce n'aĭ murit sub zidurile ce n'aĭ avut putere să aperĭ?

— Pentru ca să scap sfântul Sangeac al credinței ce sĕ afla în păstrarea mea, pe care mĭ-l'a trămis Şah Islamul, ca să bag inimă şi vêrtoşie în oşteni.

— Şi n'aĭ isbutit?

— Nu.

— Unde este *Sangeacul*?

— Iată-l, rĕspunse Paşa, scoțând de sub largul sĕŭ burnuz o flamură verde ornată cu o semi-lună de aur.

— Adu-l încóce şi dute peste pod de te unește cu oştile mele; pe urmă ne vom lămuri în privința nebărbatelĭ purtărĭ ce aĭ avut.

Mustafa salută până la pământ şi nu maĭ ḑise nimic de témă să nu supere prea mult pe teribilul Vizir şi să'şĭ îngreuneze şi maĭ mult posiția care deja era destul de neplăcută.

— Dar tu, Alexandre beiŭ? unde aĭ fost pe când sprijinitorii tĕĭ muriaŭ apărându-ți drepturile, şi cum te-aĭ luptat spre aĭ scăpa?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Am urmat pe Mustafa Paşa, care fugea şi striga: să fugim căcĭ nu maĭ este nădejde.

— Astfel îţĭ veĭ pàdi şi apăra tronul, pe care mila Padişahuluĭ voesce să ţi-l hărădéscă cu aşa marĭ jertfe?

Alexandru tăcu milc şi plecă după Mustafa.

Când ajunse Vizirul dincóce de mal, taběra era aşedată, corturile intinse, santinelele la posturile lor şi oşteniĭ în corturĭ gata a sĕ arunca în braţele somnuluĭ. După ce chemă pe şefiĭ în jurul sĕŭ şi convorbi cu eĭ o oră spre a hotărî planul de atac, sĕ aruncă şi el pe un divan de câmp îmbrăcat cum era, şi sĕ învĕli cu un burnuz gros, căcĭ nóptea era rece şi întunecósă şi cădea pe pămênt o plóie a căreĭ rĕcóre pătrundea pe om până în măduva óselor.

Caraiman nu durmia, deşi trecuse patru óre din nópte după césul turcesc, ci sta de vorbă în cortul luĭ, împreună cu ajutătoriĭ luĭ Osman şi Murad. După ce vorbiră multe şi de tóte, Osman se sculă în picióre şi ḑise luĭ Caraiman:

— Dă-mĭ voe, stăpâne, să mĕ retrag în cortul meŭ.

— Ce! ţi s'a făcut somn somnorosule? întrebă Paşa surid̂ênd.

— Da stăpâne, m'a ajuns ostenéla.

— Bine, dute şi dormĭ, căcĭ mâne aĭ de lucru.

— Alah să te bine-cuvinteze, stăpâne, ḑise Osman sărutându-ĭ mâna ca nicĭ odată.

— Şi pe tine, fătul meŭ, respunse Paşa sĕrutându-l pe frunte.

Când audi acest semnal convenit, Maria tresări, dar se stăpâni de témă să nu fie descoperită de Caraiman. Cum eşi Osman, răpitorul eĭ se apro-

DIN CLUJ BIBLIOTECA

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

piă de dênsa, îĭ luă mâna în mâinele sale şi-ĭ ḑise:

— Plânge-mĕ, Mario, plânge-mĕ, căcĭ în potriva voinţeĭ mele sunt silit a scóte sabia în potriva fraţilor tĕĭ.

— Nu te plâng, Dómne, respunse Maria, căcĭ îţĭ facĭ datoria după cum trebue sĕ facă orĭ care muritor pentru ţéra care l'a născut.

— Aĭ o inimă de adevĕrat oştean, ḑise Paşa înduioşat, dar cu tóte astea tot esci femeie: sângele îţĭ face rĕŭ şi mĕ tem că nu mĕ veĭ iubi din minutul ce veĭ sci că mâinele mele aŭ fost învăscuite cu sângele fraţilor tĕĭ.

— Inima care a început să iubéscă nu maĭ póte să se întórcă înapoĭ, orĭ-ce piedicĭ ar întêmpina în cale, rĕspunse fiica Putoianuluĭ cu bărbăţie.

— Aĭ început să mĕ iubescĭ tu? Mario! strigă Caraiman nebun de bucurie.

— Póte, rĕspunse fata cu o voce aprópe stinsă.

— Şi veĭ priimĭ a fi a mea?

— Nu mĕ întreba acuma, ci îndată ce va trece ḑiua ce ţĭ-am hotărât.

— Ah! pentru ce nu aḑĭ? puntru ce nu în acest minut?

— Pentru că femeia de inimă urăsce fórte pe omul care îşĭ calcă juramêntul, şi eŭ nu voiŭ să te urăsc.

— Aĭ dreptate, fermecătóre ce eştĭ; aide, dute, lipsesce din faţa mea, căcĭ mĭ-e témă de virtutea mea, şi nu voiŭ să-ţĭ daŭ prilej d'a mĕ urî.

Maria eşi şi numaĭ decât intră în cortul eĭ ca şi o umbră uşurică, stătu într'ĭusul pe întunerec cât-va timp până ce numaĭ auḑi în juru-ĭ nicĭ un sgomot şi până ce auḑi în depărtare un cobitor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţipĕt de cucuvae, iar pe urmă, cam peste o oră de la intrarea sa în cort, sfâşie cu sabia ce purta la brîŭ fundul cortuluĭ, şi după ce se vĕd afară, în mijlocul taberei, sĕ uită în juru-ĭ [illegible] e acel dedal de corturĭ rĕspândite fără simetrie pe un câmp umed de plóie şi fórte alunecos şi stătu în loc puţin până ce auḑi într'o mare depărtare un alt ţipĕt de cucuvae. Cum auḑi acel ţipĕt plecă spre acea parte, strecurându-se prin stradele de pânză şi pitulindu-se la pămênt orĭ de câte orĭ trecea pe lângă un cort în care sĕ maĭ afla lumină, saŭ tîrîndu se prin tină orĭ de câte-orĭ sĕ furişea pe lângă o santinelă ce dormita stîrcită în noroĭ, şi astfel merse înainte, merse mereŭ, urmărind ţipĕtul aceleĭ cucuvae care din când în când se repeta şi din ce în ce se depărta.

Anevoinţa şi ostenéla ce cercă mergênd o oră întrégă pe un pămênt clisos, prin plóia care din ce în ce se îndesa, printre corturĭ care nu sĕ maĭ sfîrşiaŭ şi pe lângă santinele care sĕ îndesaŭ cu cât sĕ apropia de estremităţĭ, este anevoe de descris. Pe lângă aste ostenelĭ grele pentru o junĕ fată, orĭ cât era deprinsă era ea cu viaţa de soldat, fu silită să înfrunte şi diferite alte pĭedicĭ ce întêmpina maĭ la fie-care pas. Acele pĭedecĭ sĕ compuneaŭ din şanţuleţe de scursóre şi din bărne gróse, otgóne şi lanţurĭ puse d'a curmeḑişul drumuluĭ în diferite direcţiunĭ, menite d'a feri tabĕra de un atac nopturn şi de o surpriḑă neaşteptată; aceste pĭedicĭ pe care întunericul i-le ascundea, o făcu ca adesea să cadă în brâncĭ în noroiŭ şi să sĕ sgârie până la sânge.

Tóte le suferĭ, tóte le răbdă cu bărbăţie juna fugară, căcĭ dorinţa de libertate înfrânaŭ slăbiciu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nea și oboséla, dar într'un moment când incetă țipătul cucuvai sale mult dorită, când trecură mai multe momente și nu mai auḑi nimic, fu în stare d'a perde tot curagiul, d'a cădé jos fără de cunoscinţă, și d'a sĕ lăsa plină de desperare în voia sórteĭ. In minutul însă când era s'o părăséscă cu totul bărbăţia, auḑi éră-și țipătul cucuvai ceva mai apropiat, sĕ umplu de bărbăţie, și începu să alerge mai repede și mai fără ferélă. Astă nesocotinţă era s'o piardă; o santinelă pe jumĕtate adormită, sĕ descéptă tocmai în momentul în care juna fugară o rupse d'a fuga, și vĕḑênd'o strigă cu o voce sĕlbatică:

— Cine e acolo?

Auḑind astă întrebare Maria tresări, dar nu se gândi mult, ci mai repede ca cugetarea, sĕ năpusti asupra somnoróseĭ santinele, în mână cu un cuţit ascuţit ce scosese de la brîŭ, îl înfipse în peptu-ĭ până la plăsele, și după ce-l vĕḑu rĕsturnat la pămĕnt, îl lăsă să sĕ sbată cu mórtea fără să scóţă cel mai mic gemĕt, și porni spre locul arĕtat de cucuvae, al căreĭ ţipĕt sĕ apropia din ce în ce mai mult.

In fine eși dintre corturĭ, mai căḑu încă de câte-va orĭ împiedecându-sĕ de lanţurĭ, bușteni și șanțurĭ, sĕ mai sgârie puţin, dar dete slavă luĭ D-ḑeŭ căcĭ sĕ vĕḑu scăpată. Insă după ce făcu câte-va ḑecimĭ de pasurĭ pricepu că s'a amăgit; înaintea eĭ era un zid compact de trăsurĭ și care de bagage puse și legate una lângă alta. Ajungênd în dreptul lor stătu puţin să sĕ gândéscă, și după o repede cugetare îșĭ grăi sie-și în modul următor:

— Dacă cucuvaea ţipă dincolo de aste căruţe, negreșit că Osman a găsit mijloc ca să trécă prin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ele; dacă el a putut trece, trebue să pot trece și eŭ; să încerc.

După ce'şĭ făcu astă închipuire, înghenuchiă în noroĭ, sĕ puse pe brâncĭ și începu să se târască ca o șopârlă pe sub maĭ multe șire de care și de căruțe; trecu astfel pe lângă un câne ce dormia încolăcit sub căruța stăpânuluĭ sĕŭ, dar care nu ḑise nimic fiindu-ĭ frig, să strecură printre maĭ multe posturĭ de santinele carĭ, conform obiceiuluĭ de moliciune turcéscă, dormiaŭ duse înfășurate până la ochĭ în cojócele lor, fără să bage în sémă plóia ce le uda cealmaua, trecu pe sub maĭ multe rînduri de furgóne, și în fine nu maĭ întâlni altă pĭedică decât un șanț mare și lat plin cu apă.

Ajungênd pe malul luĭ cel înalt, care sĕ scufunda sub piciórele eĭ, îșĭ făcu semnul cruceĭ, sĕ avêntă și sări tocmaĭ pe marginea opusă a șanțuluĭ; acolo ĭĭ eși în nainte un om învĕlit într'un cojoc negru; era Osman.

— Acum suntem scăpațĭ, ḑise el plin de bucurie; să dăm fuga spre locul unde ne aștéptă caiĭ și să mulțumim ceruluĭ căcĭ n'am fost vĕḑuțĭ de nimenĭ.

— Te înșelĭ, Osman, rĕspunse Maria, uită-te la mânile mele.

— Sânge! strigă Osman îngrozit, aĭ fost ḑărită și rănită?

— Ba nu, am întâmpinat în cale o strajă deștéptă care îmĭ punea pĭedecă, și eŭ cu vîrful cuțituluĭ din acésta técă, l'am înlăturat ast-fel ca să nu maĭ pótă ḑice nicĭ circ.

— Vitéză și curagiósă copilă! strigă Osman plin de admirare.

După o alergare de un sfert de óră ajunseră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

într'o pădurice de sălcii, găsiră acolo caii ascunși de cu ziuă, încălicară, dătură pinteni cailor, și merseră în góna mare și fără a respira spre miadă-nópte. Când începu cerul a sĕ colora spre rĕsărit ca să se reverse zorile, sĕ întâlniră cu o cétă de călăreți Români, care vĕzêndu-le costumul și luându-i drept Turci, întinse armele spre eĭ.

— Stați, strigă Maria în românesce, căci ne dăm prinși; duceți-ne numaĭ înaintea luĭ Mihaĭ Vodă, dacă voiți să dobândiți o bună rĕsplată.

Oștenii audind aceste cuvinte și limba lor proprie pronunțată fără accent strein, încunjurară pe presupușii Turci și'i duse înaintea comandantuluĭ lor.

VI

PREPARATIVELE DE RĂSBOIŬ

Maĭ nainte de a se desfășura tóte aceste perpetiĭ și acele ce vor urma, datorĭ suntem spre a fi înțeleși ca să spunem în câte-va cuvinte cele ce se petrecură în Constantinopole și în întréga Turcie maĭ nainte de trecerea luĭ Sinan dincoa de Dunăre.

Precum am vĕdut din capitolul precedent, Sinan pașa pornise spre Dunăre oștirea sa cea numerósă, dar nu apucase să pornéscă și el, căci purtarea sa cca violenta de față cu Sultanul, și intrigile de tot soiul urdite de Ferhad pașea și de amicii sĕĭ, reușise a'l rĕsturna maĭ nainte de a porni și el spre câmpul de rĕsboiŭ. Ferhad fu fericitul sĕŭ urmaș.

Ferhat pașa reușisc a rĕsturna pe Sinan pașa și a'ĭ lua funcțiunea de mare Vizir, dar nu putuse să nimicéscă și să risipéscă impresiunea ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

produsese asupra sultanului și a opiniunei publice cuvintele sale. Turcul urăsce prin instinct pe creștin, el îl numesce ghiaur, adică câne, adică o ființă cu mult mai inferióră lui, prin urmare cu mare anevoință, în ultima estremitate, atunci când nu va putea să facă aminteri, se înduplecă el a suferi jugul creștin, a recunósce într'un creștin un om, a'și declara singur inferioritatea sa față cu creștinul, și a suporta greul lanț al supremației lui. Iată causa nenumăratelor rĕsboae ce repurtară ei în decursul mărimei lor contra creștinilor, iată causa provocării chiar nedrepte a celor mai multe din ele.

Pe timpul lui Mihaiŭ Turcii nu mai eraŭ în apogeul puterei lor, ei deja pornise spre povârnișiul decăderei, dar încă nu 'și luase avênt în prăvălire, nu apucase să se rostogoléscă cu iuțéla cu care se suise, prin urmare mândria și orgoliul lor eraŭ în tótă puterea lor, urmașii lui Osman încă priveaŭ de sus și cu dispreț spre creștini, care abia reușise să le dovedească din când în când că și crucea póte să învingă semiluna, prin urmare Turcul tot era țanțoș și fudul ca pe timpul lui Baiazet II Ilderim. Succesele lui Mihaĭ, nu e vorbă, pusese pe gânduri într'un mod fórte serios pe demnitarii mareluĭ Devlet și chiar pe Sultanul, și exigentele combinațiunelor politice îi îndemnase a se gândi la o apropiare, la o împăcăciune cu beiul ghiaur până ce vor sfîrși rĕsboiul cu Nemții, hrănind în gândurile lor intenția d'a năvăli cu tótă puterea lor imperială spre rebel îndată ce se va stinge focul despre apus, dar opinia publică, dar marea mulțime, dar habodnicii fanatici, aținați și asmuțiți de hogi, dervișii și softale, care nu puteŭ suferi o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dată cu capul ca să 'şĭ mărturiséscă inferioritatea lor faţă cu un ghiaur, şi să se împace cu el maĭ nainte a suferi o înfrângere simţitóre, ea care nu scia tainele cele de sus, căcĭ ca popor administrat de o putere absolută, nu avea representaţĭ care să ia parte în consiliul marilor regialĭ, ea opiniunea publică îndată ce află că Sultanul şi marele vizir ar fi aplecaţĭ către o împăcăciune cu Mihail beiŭ hainul, începu să murmure, să vocifereze, să se agite şi să câştige în favórea sa maĭ multe ortale de ieniceriĭ, care nu asceptaŭ de cât un pretext, o scântee care să aprindă mânia, să'ĭ pue în mişcare, să'ĭ pornéscă spre revoltă şi să'ĭ facă să iasă pe stradă cu cazanele înnainte.

Ferhad paşa era amic al luĭ Ianacache şi prin urmare al ginerului sĕŭ Mihaĭ-vodă, el suferise exil pentru că îĭ justificase rescularea în sfatul mareluĭ Devlet, el surpase pe Sinan-paşa încredinţând pe Sultanul că Mihaiŭ, Aron şi Sigismund Batori s'ar fi revoltat contra suzeranilor lor fiind numaĭ împinşĭ de ura ce le înspira Sinan, care se purtase cu dînşiĭ într'un mod barbar şi ne uman, iar nicĭ de loc că ar fi urât împĕrăţia turcéscă şi pe Sultanul eĭ, dar nu putuse cu nicĭ un preţ să impiedice pe Sultanul de a'şĭ porni oştile spre Dunăre ca să pedepséscă în chipul cel maĭ aspru pe Mihaiŭ, pentru că devletul, marele vizir şi chiar sultanul tremuraŭ ca varga în seraiurile lor de frica ienicerilor, ulemalelor, softatalelor şi a tutulor dervişilor care formaŭ opinia publică în imperiul turcesc.

Cu tóte acestea nu era poreclit el de surda *Characlan*, adică şiarpe negru, nicĭ nu era el degiaba arnăut, adică om şiret şi îndărătnic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

El fiind crescut din mica sa copilărie în saraiul sultanilor, cunoscea pe de rost tótă obiceiurile şi apucăturile usitate în acest câmp strimt dar îndestul de vast pentru urzirĭ de intrige şi uneltirĭ viclene. El era înţelept, prudent şi fórte răbdător, scia să se prefacă la vreme de trebuinţă în modul cel maĭ perfect şi să jóce rolurile cele maĭ grele cu plăsmuirea cea maĭ bine meşteşugită. Vĕdĕnd că calea cea dréptă nu 'ĭ era cu putinţă să urmeḑe, alergă la cea pĭeḑişe, la calea prefăcătorielor, şi cu ajutorul eĭ reuşi de minune. El era cunoscut de toţĭ ca omul cel maĭ vitéz şi maĭ iscusit în arta rĕsboiuluĭ, care din nimic a ajuns la cea maĭ înnaltă demnitate a imperiuluĭ numaĭ prin meritele sale; el numaĭ prin vrednicia şi însuşirile sale militare ajunsese pentru a doua órà la demnitatea de mare vizir, prin urmare nu surprinse pe nimenĭ dacă se transformă într'un mod subit din adversar în partisanul cel maĭ înfocat al rĕsboiuluĭ; nimenĭ nu se mirà daca 'l vĕḑu că a cerut şi obţinut de la Sultanul tóte cheltuelile necesare pentru a pune pe picior de rĕsboiŭ o armată dintre cele maĭ numeróse, şi nimenĭ nu 'l sudui daca 'l vĕḑu că s'a pus cu multă ardóre la adunarea şi organisarea aceleĭ marĭ armate.

Ca să adoarmă cu totul îndoiala celor maĭ neîncreḑitorĭ dintre adversariĭ sĕĭ, el adună într'o ḑi în divan pe toţĭ viziriĭ şi paşialele cele maĭ de frunte, pe muftiul, pe cadischerĭ, pe nisamgiul, adică pe comandantul armateĭ de uscat, pe ceĭ patru deftedarĭ, precum şi pe agiĭ ienicerilor şi a-ĭ bulucciilor şi începu a se sfătui împreună cu dênşiĭ şi a-ĭ întreba cum ar fi maĭ bine: să 'şĭ îndrepteze armia maĭ întâiŭ spre Ţéra Românéscă, orĭ spre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Buda, ca să sfârşéscă maĭ ântêiŭ cu imperiul cel mare şi pe urmă să cadă peste micele principate? Vĕdènd că toţi regaliĭ în unanimitate fură de părere să înceapă maĭ ântêiŭ cu Dunărea şi apoĭ cu Buda, el în urma aprobăriĭ ce dobândi de la marele devlet, dădu ordin tuturor paşialelor din vecinătate şi după marginea Dunăreĭ ca să pue pe picior de rĕsboiŭ tóte oştile şi rezervele de care dispunéŭ, pe care apoĭ să le concentreze la Rusciuc, dădu asemenĭ ordinĭ ca fie-care, pe lângă oştire, să concentreze acolo un numĕr însemnat de lucrătorĭ şi de material trebuincĭos pentru facerea unuĭ mare pod peste Dunăre, şi în acelaşĭ timp încredinţă comanda acelor oştĭ şi paza aceluĭ pod până la sosirea sa luĭ Lala Mohamed paşa, beglerbey al Anadolieĭ, care şi porni îndată spre Dunăre.

Ferhad paşa se arăta zelos, prea zelos chiar în îndeplinirea sarcineĭ ce'ĭ dăduse sultanul, adică de a strânge o armie mare, mare de tot cu care să strivéscă pe Românĭ, după aceia pe Unguri şi în cele din urmă pe Nemţĭ. El muncea cu neobosire ţiua şi nóptea pentru ca să aducă cu un moment maĭ curând la îndeplinire scopul sĕŭ, dar vremea trecea, ţilele se scurgeaŭ, sĕptĕmânile se succedeaŭ şi óstea tot nu era gata. Se numeaŭ comandanţĭ peste comandanţĭ, serdarĭ peste serdarĭ, paşiale peste paşiale, dar numĕrul soldaţilor, dar luptătoriĭ, dar braţele de susţinut şi alimentat rĕsboiul nu cresceaŭ nicĭ se înmulţéŭ de cât cu mare anevoinţă şi o proporţie numerică fórte mică. Hasan paşa fusese numit beglerbeg al Anatolieĭ în locul luĭ Mohamed paşa fiul luĭ Sinan paşa; el fusese trămis la Vidin ca comandant al pieţeĭ, cu ordin d'a pregăti întinderea unuĭ pod peste Dunăre în partea loculuĭ;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

alţĭ comandanţĭ şi demnitarĭ fură trămişĭ în alte părţĭ cu alte misiunĭ, dar primă-vara sosise, Aprilie venise şi Ferhat paşa nu maĭ pleca împreună cu armia sa care nu maĭ crescea.

Inamicĭĭ sĕĭ care nu dormeaŭ nicĭ eĭ pe când el veghia şi se sbătea pentru a aduce la îndeplinire planul sĕŭ care nu se maĭ sfârşea, vĕdĕnd că marele eroŭ prin întârdierile sale a perdut tot entusiasmul cu care fusese priimită de gură cască numirea sa, începură să spue în gura mare că el făcea maĭ mult sgomot de cât trébă, dinadins ca să afle din vreme duşmaniĭ imperiuluĭ de pregătirele ce se făceaŭ la Constantinopole, şi cheltuia un timp atât de îndelungat cu pregătirile pentru ca să dea răgaz duşmanilor ca să se pregătéscă şi eĭ. Aceste acusaţiunĭ formulate fără de nicĭ o sfială de către partisaniĭ luĭ Sinan şi aĭ luĭ Cicală paşa, alt duşman de mórte al sĕŭ, provocară o rescólă între spahiĭ care isbucni în ţiua de $^{11}/_{21}$ Aprilie 1595, şi care fu cât p'aci să 'lŭ răstórne şi chiar să'ĭ răpună viaţa. Norocŭ că avea banĭ mulţĭ şi că ianicerĭĭ îĭ rĕmăsese credincioşĭ, căcĭ cu ajutorul acestor douĕ sprijine, putu să înnăbuşéscă răscóla şi să rĕmâe la postul sĕŭ.

In adevĕr rĕmăsese mare vizir, dar la Constantinopole nu maĭ putea sĕ rĕmâe daca vrea să 'şĭ păstrede înnalta sa demnitate. Aşa dar de voe de nevoe plecă din Constantinopole cu mare alaiŭ în ţiua de joĭ $^{16}/_{6}$ Aprilie 1595 împreună cu tótă armata sa, şi tăbărĭ la Daut paşa. Ţece miĭ ienicerĭ comandaţĭ de Zagargi paşa, câte-va baterii de artilerie şi fórte puţină călărime tăbărî împreună cu el şi se adăposti sub corturile ce fusese întinse pe platoul de la Daut paşa cu câte-va ţile maĭ nainte;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

iar mai tótă cavaleriea lefegiilor şi cavaleria streină atât din aripa dreaptă cât şi cea stângă rămase în Constantinopole ca să păţéscă pe sultanul. Cum vedeţi atâtă ostăşime putea opune marele imperiŭ turcesc luĭ Mihaĭ, care singur şi fără ajutorul aliaţilor sĕĭ, putea să le facă de petrecanie cu cea maĭ mare înlesnire, prin urmare expediţia era condamnată de la început la nereuşită.

Cu tóte acestea ca să amăgiască pe Românĭ şi să'ĭ facă să crédă că a pornit împotriva lor o armie formidabilă, Turciĭ porniră spre Varna ţece galere încărcate cu tunurĭ şi muniţie, care să intre în Dunăre pe la Sulina şi să se oprească la Rusciuc; după aceia se puse în mişcare pe uscat spre Balcanĭ cu tótă óstea şi începură să înainteze fórte încet dar producênd în jurul lor un sgomot asurditor. Maĭ nainte de a pleca din Stambul, Ferhad numise ca locotenent al sĕŭ şi îndeplinitor al funcţieĭ de mare vizir pe Ibraim paşa, care în faţă i se arătă fórte devotat, iar pe sub ascuns îşĭ da cótele cu duşmaniĭ stăpânuluĭ sĕŭ, şi plecând ĭĭ dădu ordin ca să urmeze cu mare activitate cu strângerea şi trimeterea de oştĭ spre câmpul de expediţiune. Ibraim din gură făgădui, dar în realitate, după ce plecă stapînul sĕŭ, nu numaĭ că nu făcu nimic, dar chiar risipi tot ce bruma lăsase Ferhad la plecare în stare de formaţiune.

Peste patru ţile de la plecare Ferhad sosi la Ciorlu şi începu a trămite la Constantinopole curier peste curier, prin care comunica luĭ Ibiam progresele ce făcea în mers şi 'ĭ cerea într'una ajutóre peste ajutóre, într'acest timp Ibraim paşa nu se gândea la aducerea la îndeplinirea ordinilor primite de la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

stăpânul sĕŭ, ci la mijlócele şi intrigele prin care să înnegrească şi să răstórne pe Ferhad.

In toate scrisorile ce priimea Ibraim de la Ferhad marele viziriĭ cerea cu insistenţă trămiterea de ajutóre pentru ca să încurajeze oştile ce 'i se încredinţase, care cu cât se apropia maĭ mult de Dunăre cu atât se supunéŭ maĭ pucin ordinelor sale şi se împotriviaŭ maĭ tare de frica luĭ Mihaiŭ d'a merge maĭ departe într'un numĕr atât de mic şi atât de rĕŭ înarmaţi. In adevĕr Turciĭ se temeaŭ serios de Domnul Român, pentru că numaĭ cu câteva sĕptĕmânĭ maĭ nainte el bătuse şi sfărîmase oştĭ îndoit maĭ numerósă şi mult maĭ bine echipate, şi împrăştiase o spaimă gróznică între Turcĭ, dar de surda fură tóte cererile şi scrisorile viziruluĭ!

Ibraim în loc d'a da ascultare şefuluĭ sĕŭ, se duse la Sultanul, îşĭ dădu pe faţă inimiciţia sa contră luĭ Ferhad, şi 'ĭ spuse padişahuluĭ categoric că nu frica de Mihaĭ ci ura şi neîncrederea ce le inspira Ferhad, făcéŭ pe oştĭ să nu se grăbéscă d'a se apropia de hotarele Ţĕreĭ Românescĭ. Pentru ca să fie creḑută afirmaţia sa, el aduse ca mărturiĭ pe marele muftiu Bostan Zadel, pe cadiascherul Bahi, pe viziriĭ Gherah paşa, Hasan paşa şi pe fiul luĭ Cicală paşa, toţĭ partisanĭ aĭ luĭ Sinan sĕŭ cumpăraţĭ de el cu câte-va pungĭ cu banĭ, şi aceştia cu toţiĭ într'o voce mărturisiră că Ibraim paşa avea dreptate. Acéstă mărturisire sdruncină mult credinţa ce avea Sultanul în aptitudinea luĭ Ferhad, dar nu 'l opri de a-ĭ trămite 1000 puşcaşĭ şi un numĕr óre-care de spahiĭ puşĭ sub comanda luĭ Husein beĭ.

Ferhad ne sciind ce se pregătea la Constantinopole în lipsa sa, continua a 'şĭ juca, înainte rolul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sĕŭ de temporisare şi d'a merge spre Dunăre agali agali: El ajunse la Şiumla pe la $^{10}/_{20}$ Aprilie şi zăbovi acolo vre-o ţece ţile. Cât stetu în acel orăşiŭ el se pusese să facă pe grozavul şi să jupóe pe urs maĭ nainte de 'l scóte din pădure şi a pune mâna pe el; aşia dar ca să lingugéscă vanitósa dorinţă a Turcilor, transformă principatele române (din gură se înţelege) în *ialeti*, adică în paşialicurĭ turcescĭ, şi se grăbi a numi pe Giafer paşa fostul beglerbeg al Savanuluĭ ca beglerbeg al Moldoveĭ, iar pe Satirgi Mehemed paşa beglherbeg al Valahieĭ. Nu se opri cu imaginaţia sa organisatóre în sens turcesc numaĭ până aci, ci numi pe Mehemed-beiŭ de la Ieni-Sàgra defterdar pentru ambele principate şi hotărî 12000 ómenĭ cu lefurĭ grase ca să ocupe ca garnisónă acele douĕ principate, şi pentru ce nu? imaginaţiunea nu costă nimic.

Intr'acest timp Mihaiŭ care abia sfîrşise norocósa expediţie din Moldova, din Dobrogea şi de la Brăila, sta în Bucurescĭ şi se ocupa fără de preget la organisarea mijloacelor prin care să combată şi să risipească acea furtună atât de îngrozitor preparată, care isbucnise atât de aprópe de hotarele ţĕreĭ.

El ca tot-d'auna în timp de repaos se ocupa cu organisarea armateĭ, cu strângerea unor glóte maĭ numeróse şi cu îmbunătăţirea resurselor ţĕreĭ sale. Intr'acest timp unul din căpitanĭ sĕĭ aflând că un convoiŭ fórte bogat în banĭ, bucate şi în vite venea din Constantinopole şi se îndrepta spre Ungaria, plecă în góna cea maĭ mare împreună cu oşteni sĕĭ spre partea loculuĭ.

Lupta ţinu multă vreme între Românĭ şi Turcii apărătorĭ aĭ convoiuluĭ, norocul sbură pe rând când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

într'o parte când într'alta, dar în sfârșit Românĭ isbutiră a dovedi pe Turcĭ, și după ce-ĭ risipiră, puse mâna pe treĭ corăbiĭ pline cu felurite bogățiĭ, care corabiĭ tocmaĭ terminase cu încărcatul, și se pregăteaŭ să ridice ancora în momentul în care fusese atacate de Românĭ. Acest atac norocos avu loc într'unul din porturile Rumelieĭ din apropiere de Constantinopole și tocmaĭ în momentul în care armie lui Ferhad pașa se pregătea a ocupa orașul vecin și împrejurimile sale. Româniĭ aflase la timp de astă vecinătate atât de primejdiósă, dar nu se înspăimântase de ea, nicĭ fusese împiedicațĭ de frica atâtor oștĭ ca să pue mâna pe atâta pradă și s'o ducă la loc sigur într'unul din porturile Dobrogeĭ, care precum scim căduse de curînd în mânele Românilor.

Turciĭ asemenĭ aflară la timp de acest atac atât de îndrăsneț, dar nimenĭ nu se gândi nicĭ cuteză să scótă un numĕr óre care de oștire și s'o trămită întru întâmpinarea Românilor spre a le smulge prada din mână.

Pentru ce atâta netemere dintr'o parte și atâta indeferență dintr'alta? pentru că succesele repurtate de Mihaiŭ băgase în Românĭ atâta animoșie în cât nu se maĭ temeaŭ de nicĭ o primejdie, și totaceleașĭ succese băgase în sufletele Turcilor atâta spaimă, în cât numaĭ cutezaŭ a se maĭ isbi cu nisce ființe supra naturale, care de sigur 'ĭ ar fi bătut orĭ-cât de puținĭ ar fi fost dênșiĭ și orĭ-cât de mulțĭ ar fi fost eĭ.

Grație acesteĭ superstițiĭ, Sigismund Batorĭ care trămisese în Banat la Caransebeș pe generalul sĕŭ George Borbeli cu un numĕr mic de armată, avu nororocitul prilej să se facă stăpîn maĭ fără de luptă, peste douĕ casteluri turcescĭ: Bocșa și Varoș. Turciĭ cre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţênd că aveaŭ a face tot cu Românĭ, fugiră fără a maĭ cuteza să se apere, dar după ce aflară că aveaŭ în faţa lor pe Unguri, se înturnară înnapoĭ, se unirĭ cu garnisónele din Guila, Csanad, Hipova şi Inăŭ, şi cu tóte că George Borbeli era cel maĭ mare şi maĭ vitéz dintre generalĭ unguri, îl bătu ca pe el, îĭ făcu pusderiĭ o mare parte din oştile sale, îĭ luă oraşiul Iofo împreună cu şépte sate dimprejur, pe care le trecură prin foc şi sabie şi năvăliră ca un torent furios în Ardeal. Aflând Batori de acéstă pierdere neasceptată, de frică să nu se pomenéscă cu Turcii în Alba Julia, trămise spre partea loculuĭ oştĭ îndoit maĭ numeróse, care unindu-se cu restul ostilor luĭ Borbeli care se afla în preajma Făgetuluĭ, după cele maĭ marĭ şi maĭ sângeróse opintirĭ, reuşi în cele din urmă să înpingă pe păgânĭ, să pue mâna pe beiu Giuleĭ şi Csanaduluĭ, să pue în gónă pe paşa Timişóreĭ şi să ucigă un mare numĕr de prisonierĭ.

VII

CONSPIRAŢIA BOERILOR

Mihaiŭ nu rĕmăsese în necunscinţă despre ceia ce se petrecuse la Constantinopole şi în jurul sĕŭ în timpul formărĭĭ şi urnireĭ mareĭ armiĭ duşmane ce se pornise în contra sa; el prin ajutorul amicilor sĕĭ secreţĭ din Stambul şi chiar din sĕnul mareluĭ devlet aflase la timp tot ce se urdise şi tóte dispoşiţiele ce se luase în contra sa, dar încredĕtor cum era el în steaoa sa protectóre, nu se spăimântă, nicĭ îşĭ pierdu firea, ci se puse cu stăruinţă şi cu sânge rece că să ia tóte mĕsurele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cuvenite pentru a preîntâmpina rĕul şi a'ĭ micşora consecinţele, daca nu va putea să le înlăture.

Îndată ce află acéstă noutate, el se grăbi a scrie aliaţilor sĕĭ şi a le cere ajutóre îndestulătóre, însă în acelaşĭ timp se puse cu îndoită ardóre a 'şĭ strânge óstea şi glótele sale, pe care le trămisese pe acasă ca să se odihnéscă, şi a le chema înnapoĭ sub steag. Într'acest timp două crime greŭ de calificat se comise într'acelaşĭ timp, amĕndouă cu scopul de a zădărnici mĕsurele de apărare luate de Mihaĭ şi a primejdui existenţa patrieĭ. Iată maĭ ânteiĭ descrise în câte-va cuvinte peripeţiele primeĭ crime.

Dan Vistierul a fost în tot-d'auna, precum scimŭ, un duşman ne împăcat al luĭ Mihaĭ, fără însă a înceta d'a fi unul din sfetniciĭ sĕĭ şi d'a păstra funcţia de mare vistier, pe care vodă 'ĭ o reînnoi la fie-care început de an, cu tóte că scia bine că Dan nu 'ĭ era prieten, însă de când i-se arsese casa cu ocasia omorîreĭ emiruluĭ turcesc, şi nu'ĭ se maĭ restaurase, cu tóte repetatele promisiunĭ ce'ĭ se făcuse, duşmănia sa se schimbase într'o ură de mórte. Banul Manta asemenĭ ura pe Mihaiŭ, însă nu îndemnat de un interes personal, ci pentru că, precum făcea maĭ toţĭ boeriĭ învârtiţĭ din acele timpurĭ, nu împărtăşea ideile luĭ Mihaiŭ, nu avea încredere în puterea şi bărbăţia Românilor, nu spera ca o mână de Românĭ să poată isbuti a înfrânge până la sfîrşit cerbicea Turcilor, de şi vedeaŭ cu ochiĭ minunele ne sperate şi victoriele strălucite repurtate de Românĭ contra Turcilor.

Aceste două căpeteniĭ ale boerilor bătrînĭ, porniţĭ, precum am ţis maĭ sus, unul de ură contra luĭ Mihaiŭ şi altul de frica de Turcĭ, începură să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

semene între boerĭ sămînța zavistieĭ, a spaimeĭ și a nenorocítelor împerecherĭ. În loc de a admira energia și alesele calităț ale luĭ Mihaiŭ care 'ĭ scăpase de Turcĭ și de asupririle lor într'un mod atât de grabnic și de puțin sperat, eĭ începură să înfățișeze pe domn înaintea celor fricoși ca pe un ambițios primejdios care ar vrea să calce pe urmele foștilor Domnĭ: Mircea cel mare, Vlad Dracu și Vlad Țepeș, care ca și el aŭ vrut să sdrobéscă prin gloate puterea, supremația și vechile privilegiĭ ale boerilor, pentru ca să pue în locul puterei lor atot puternicia domnéscă întărită prin puterea armată a glótelor, și să înlocuiască actuala oligarhie printr'o domnie absolută fără de nicĭ un control, fără de nicĭ un frîŭ.

Eĭ începură să descrie celor alțĭ boerĭ în culorile cele maĭ negre primejdiele ce 'ĭ asceptaŭ în timpul cel maĭ scurt din partea Turcilor în caz când vor maĭ păstra credința luĭ Mihaiŭ, eĭ le spuse și 'ĭ încredințară prin jurămînt că Poarta a numit domn în locul luĭ Mihaiŭ pe Ștefan Bogdan fiul luĭ Ion Sasu, care maĭ domnise încă odată, eĭ le destăinuiră marele secret ce aflase prin nisce curierĭ veniț de curând din Constantinopole, cum că deja a pornit de acolo marele vizir în capul a unei armiĭ numeróșă ca nisipul măriĭ, care se apropia cu mare iuțélă de Dunăre și venea să pedepséscă semeția luĭ Mihaiŭ, eĭ le enumerară în cele din urmă grósnicele pedepse ce'ĭ asceptaŭ în caș când vor maĭ sprijini pe Mihaiŭ, și bogatele recompense ce li se vor acorda în cas când îl vor părăsi și vor conlucra la peirea luĭ, eĭ în cele din urmă le spuse că pașa de la Diiŭ (Vidin) era gata să tréca Dunărea pe un pod de vase ce putea fi întins de ațĭ până mâne

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şi 'i îndemnară pe toţi să fugă de la curtea lui Mihaiŭ peste Olt. Ei le mai spuse în fine că la Craiova deja se făcuse pregătiri ca să să formeze din scutelniciĭ şi lefegiiĭ Dănescilor şi Pârvulescilor o armată puternică, care împreunându-se cu Turciĭ ce 'vor veni de la Diiŭ să nă vălésca dincoa de Olt, să coprindă Tîrgovişteа, să pue pe tron pe Domnul orânduit de Pórtă, şi apoĭ să pornésca spre Bucurescĭ unde se stabilise Mihaiŭ de la revolta sa contra Turcilor, şi să-l isbéscă despre apus, pe când Turciĭ veniţi de la Rusciuc îl vor isbi despre miază-ḑi.

Boeriĭ la care se adresase Dan şi Manta nu rĕmase nesimţitoriĭ faţă cu propunerile lor, ci din potrivă le aprobară şi le încuragiară, pentru că se potrivéŭ de minune cu părerile lor. Unii din eĭ fură îndemnaţi să ia acéstă hotărire mai mult de frica ce le inspira Turciĭ şi de teama că răsboiul început nu va fi tot aşa de norocos până la sfârşit; alţiĭ, ceĭ mai mariĭ şi mai numeroşi, fură mânaţi de patima invidieĭ, a ambiţiuneĭ persónele, şi a ureĭ ce simţéŭ pentru acest Mihaiŭ care ţintea să se perpetueze la domnie şi să impue chiar pe urmaşiĭ sĕĭ multimeĭ prin îndrăsneţele sale fapte, care linguşea prostimea şi o făcea să se simtă mândră şi fudulă cu asemenea Domn vitéz.

Aceste două facţiuni de boeri, de şi avéŭ scopuri deosebite şi doĭ candidaţi, unii pe alesul Turcilor, iar alţi pe unul din eĭ, totuşi îşi dădură mâna şi se unirä ca de o cam dată să doboare pe Mihaiŭ şi să cheme pe Turcĭ, iar pe urmă vĕḑênd şi făcênd. Indată ce luară acéstă hotărire, într'o nópte unii din eĭ părăsiră Bucurescii, se duse la Craiova şi îşi dădură mâna cu ultimele rămăşiţe ale Pârvulescilor Dănesclor, care staŭ mereŭ la pândă în vechia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

capitală a banilor, fără a priimi să ia parte la afacerile statului, bunămi-te óre ca legitimiștii din Francia în timpurile nóstre, și asceptaŭ cu răbdare momentul priincios de a pune mâna pe mult doritul tron, pe care îl credeaŭ că ar fi firescul și ne disputatul lor patrimoniŭ. Dan și Manta rămase în Bucurescĭ spre a nu descepta bănuiala luĭ Vodă.

Cum se vĕdură adunaţi la un loc și înțeleși în privința unuĭ unic scop, adică resturnarea luĭ Mihaiŭ, numaĭ decât se cotisară, strânse bănet îndestulător, pentru că pentru fapte rele omul este maĭ bucuros să dea de cât pentru fapte bune, și nu maĭ decât băgară în Craiova un corp de vr'o 5000 Sêrbĭ strânși cu leturĭ bune, și imediat se declarară pe față ca dușmanĭ aĭ luĭ Mihaiŭ și ca partisanĭ aĭ Turcilor. Din norocire Mihaiŭ nu era cu totul abandonat de către boeriĭ sêĭ; maĭ rămăsese mulți, și maĭ cu sémă în Oltenia și Craiova, care îĭ păstrase credința și nu se învoise a se alia cu dușmaniĭ sĕĭ; aceștia cum simțiră și vĕdură uneltirile boerilor hainĭ, numaĭ decât se grăbiră a vesti pe Domnĭ prin curier special și a 'l îndemna cu insistență ca să trămită oștĭ îndestulătóre care să le taie maĭ din vreme gustul de răsvrătire.

Mihaiŭ nu prea era om care să lase lucrurile pe mâne; el cum află de hainia boerilor sêĭ, numaĭ de cât trămise la Craiova un corp puternic de armată, care isbi pe rebelĭ fără de veste, goni pe străiniĭ din Craiova și'ĭ fugări până ce'ĭ sili ca de frică să trécă Dunărea în not, iar pe boerĭ îĭ prinse pe toți, îĭ legă cot la cot și 'ĭ aduse în Bucurescĭ pe jos ca pe nisce vinovați. Intr'același timp Mihaiŭ, căruia i se trămisese din Craiova tóte hârtiele ce găsise asupra resvrĕtitorilor, care hârtiĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dovedeaŭ cu prisos tótă vina făptuitorilor, precum şi numele tuturor conplicilor lor din Bucuresci se duse în persoană însoţit numaĭ de credincioşiĭ luĭ Preda şi Stroe fraţiĭ Buzescĭ, intrară în locaşiul luĭ Dan în care conspiratoriĭ ţineaĭ consiliŭ în tóte serile, iĭ găsi chiar ţiind sfat pentru ca să'l restórne şi să'l dea pierdăriĭ, şi în loc de a pedepsi pe vinovaţĭ cu tótă asprimea cuvenită, se mărgini numaĭ a'ĭ mustra cu blândeţe, a le imputa lipsa de patriotism, a se pune la dispoziţia lor singur şi desarmat pentru ca să-l dea pierdăriĭ dacă îl credéŭ vinovat, şi după aceia rupse de faţă cu eĭ tóte hârtiele compromiţătóre, deschise temniţele şi deslegĭ lanţurile celor aduşi din Craiova care sosise chiar într'acea séră încărcaţĭ cu obedĭ, şi le dădu tuturor deplină ertare, ba încă nicĭ nu iĭ scóse din funcţiile ce ocupaŭ. Acéstă purtare generósă şi cavalerească mişcă atât de mult pe Manta şi încă pe câţi-va boerĭ bătrînĭ, în cât iĭ făcu să cadă în genunchĭ la piciórele sale, să se jure că de atuncĭ încolo iĭ vor păstra credinţă până la mórte şi se vor schimba din duşmanĭ în partisaniĭ sĕĭ ceĭ maĭ zeloşi. Chiar Dan fu mişcat, se jură şi el că iĭ va păstra în viitor credinţă, dar în fundul ânimeĭ sale rĕmase tot duşman, tot slugă necredinciósă şi rĕŭ voitóre. Astă tactică iscusită şi eminamente politică, permise luĭ Mihaiŭ ca să se cortoriséscă de duşmanĭ fără vĕrsare de sânge şi să înmulţească într'un mod considerabil numĕrul partisanilor sĕĭ pe viaţă şi pe mórte.

Acéstă crimă urîciósă nu putea să rĕmâe singură; alta nu maĭ puţin urîciósă veni să'ĭ ţie companie şi să îngreuneze şi maĭ mult situaţiunea îndestul de grea a luĭ Mihaiŭ. Farcaş, vitézul aga

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Farcaș, sabia cea mai ageră a luĭ Mihaiŭ, preotul din județul Romanați care depusese crucea pe altar și încinsese sabia și alergase pe câmpul de lupte ca să apere prin arme de nimicire de către semilună, sfînta cruce aga Farcaș dic, căḑu victima celeĭ mai negre trădări: o parte din boerĭ graţiați cu atâta generositate de Mihaiŭ se jurară a 'și resbuna în tot chipul și prin tóte mijlócele contra acestuĭ Domn care îndrăsnise a'ĭ ultragia în modul cel mai sângerând prin umilitórea sa generositate, măcar de ar pune în primejdie chiar existența patrieĭ lor, cât și împotriva sfetnicilor lor ceĭ mai credincioșĭ. Așa aŭ fost în tot d'auna boerii noștri: rĕŭ daca te-aĭ purtat către eĭ rĕŭ și aspru, rĕŭ daca te-aĭ purtat cu eĭ într'un chip îngăduitor și ertător.

Acești boerĭ ca să'și resbune acest afront se hotărâră să nimicéscă câte unul unul pe ceĭ mai aleși și mai viteji dintre căpitaniĭ luĭ Mihaiŭ, virîndu-ĭ în câte o cursă în care să găséscă peirea, eĭ și oastea ce aveaŭ sub comanda lor. Cel mai întĕiŭ ales fu aga Farcaș, pentru că el se brodise a fi mai aprópe de dînșii, mai îndemâna lor, tăbărât împreună cu oastea sa în apropiere de Calafat, unde se oprise ca să 'și odihnéscă soldații după ce reușise a despresura pe căpitan Velicu și ceata sa, care pe când se întorcea de la Babadaĭ fusese isbită și înconjurată la locul numit al Comisuluĭ de un puternic detașament de Turcĭ rĕmași dincoa de Dunăre din corpul de păgîni ce trecuse ca să se unéscă cu oștile boerilor rebelĭ, corp pe care vitejiĭ luĭ Mihaiŭ îl bătuse, îl sfărîmase, îl pusese pe gónă și îl goniseră peste Dunăre.

Ca să aducă la îndeplinire planul lor trădător

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de patrie, boeriĭ cumpărară cu 2000 de aspri doĭ soldaţi români puşi de santinelă ca să păzéscă graniţa pe malul Dunăreĭ, şi ĭ îndemnară ca prin vre-o minciună să atragă în o cursă de maĭ nainte pregătită pe fraţiĭ lor de arme. Din nenorocire se găsiră doĭ miserabiliĭ care consimţiră ca pentru banĭ să comită cea maĭ négră mişelie, trădarea! Aceştĭ miserabiliĭ se duse la aga Farcaş şi ĭ spuse că dincolo de Dunăre la o mică depărtare de riŭ trecea un convoiŭ fórte bogat păzit numaĭ de vr'o sută de Turcĭ.

Farcaş dispunea de vr'o treĭ miĭ luptătorĭ aleşĭ şi setoşĭ de a se distinge prin o faptă strălucită şi îndrăsnéţă; el credincios esecutător al politiceĭ luĭ Mihaiŭ, care într'adins îşĭ împărţise armata în maĭ multe cete îndestul de tarĭ şi le împrăsciase în diferite puncte după marginea Dunării, ca de acolo să sbóre cu înlesnire peste Dunăre, orĭ unde va afla că se afla pradă bună de jefuit şi victorie lesniciósă de repurtat; acestea tóte pentru ca pe de o parte să întreţie spiritul rĕsboinic între Românĭ şi să bage spaima morţiĭ între Turcĭ, iar pe de altă să plătéscă cu produsul acelor prădĭ lefile soldaţilor şi să maĭ strângă şi ceva banĭ şi producte pentru vremurĭ rele.

Cum află acéstă noutate, Farcaş nu maĭ stătu nicĭ măcar o clipă în cumpănă, îşĭ puse în mişcare ceata, trecu împreună cu ea Dunărea în apropiere de Ciupercenĭ, şi când se pregătea împreună cu roşioriĭ sĕĭ să se ia după convoiŭ, în goana cailor lor de Slam Râmnic, ceĭ maĭ vestiţi în iuţéiă dintre toţi caĭ călărimeĭ Românescĭ, de odată se pomeniră înconjuraţi de un corp de 30000 de Turcĭ. Noroc că se înoptase şi încă nu eşise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

din o dumbravă de sălcii ce acoperea malurile Dunărei.

Românii se luptară ca nisce lei; desperarea, mândria și amorul lor propriu rănit îi făcu să săvîrșéscă fapte de vitejie ne sperate; fie-care se luptă de odată cu ḑece dușmani, și cu tóte acestea fie-care reuși a culca la pământ doi saŭ mai mulți păgîni, dar în cele din urmă puterea omenéscă are un hotar, se istovesce și ea! atunci când oboséla îi coprinse, numĕrul dușmanilor începu a'i copleși, și puterea numĕruluĭ îi făcu să se înmlădie și în cele din urmă să cadă învinși. Cu tóte acestea nicĭ unul din eĭ nu se lăsă a fi prins; toți se luptară cu desnădejde până la mórte, toți își vândură scump viața și nimeni nu cadu fără suflare mai nainte d'a lua împreună cu sine măcar un suflet de Turc. Mulți cădură dintre Români, numĕrul lor se numĕra cu miile, dar numĕrul Turcilor era aprópe întreit. Dintre Români abia scăpară câte-va sute în not; între acestea fu și Aga Farcaș și încă patru că pitani care purtaŭ asupra lor făcut fășiĭ stégul regimentuluĭ lor, stégul roșiorilor, pe care reușise să'l smulgă, de și mutilat, din mânele inimicilor victorioși.

Scirea acesteĭ înfrîngerĭ fiind comunicată luĭ Mihaiŭ amări fórte mult pe eroul Român, dar nu 'l lăsă mult timp nemângâiat; desastru de la Ciupercenĭ fu spălat în scurt timp după aceia prin sângele turcesc ce fusese vĕrsat în strălucita și victoriósa luptă de la Brăilă, despre care am vorbit mai sus, lupta ce fusese provocată iarăși de o mișelie, de o trădare.

Curând după aceia o a treia mișelie veni să pue vîrf celor alte doue și să amărască până la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

descuragiare pe mult îndrăsnețul Mihaiŭ; acéstă a treia misélie fu comisă de amicul și aliatul séŭ Sigismund Batori care găsi de cuviință a 'și plăti prin cea mai négră ingratitudine anul liniscit și ne bântuit de nicĭ o primejdie ce'ĭ hărăḑise Mihaiŭ prin expunerea de nenumĕrate orĭ a vieții și patrieĭ sale.

S'o descrim și pe ea.

VIII

VICLEȘIUGUL UNGURILOR

Grație luĭ Mihaiŭ și a uriașelor sacrificiĭ de ómenĭ și banĭ făcute de el, Sigismund Batori putuse să trateze în linisce cu curtea Germanieĭ clausele căsătorieĭ sale cu arhiducesa Maria Cristina și a se logodi cu dênsa. După aceia, vĕḑênd că membri Caseĭ Austrieĭ amânaŭ într'una ḑiua cununieĭ, creḑênd că acea amânare provenea numaĭ din causa miculuĭ rang ce ocupa el printre suveranĭ, adică pe acela de Domn al unuĭ principat mic și vasal, ambițiunea îl sili să se gândéscă la întinderea hotarelor statului séŭ și la schimbarea corónei sale de principe printr'una de craiŭ. Ne putându-se face stăpân peste patria sa care gemea în mânele Turcilor, pe care nu se bizuia a'ĭ goni dintr'însa, el creḑu că ar fi fost maĭ lesne și maĭ puțin primejdios daca ar încerca să'și mărésca țéra în paguba aliaților séĭ Muntenĭ și Moldovenĭ, care nu putéŭ să i se opună, într'un mod serios, pentru că se aflaŭ în rĕsboiŭ cu Turcĭ. A plăti prin ingratitudine bine-facerile ce priimise de la Dom-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nitorii acestor principate şi a se face rege al Dacieĭ fără vĕrsare de sânge şi fără de sacrificiĭ, acéstă monedă i se păru luĭ că ar fi plata cea maĭ leal şi maĭ în curs pentru o fiinţă cu sângele şi inim e de Ungur.

Că să aducă la îndeplinire acest Plan, el nu cuteză să incépă cu Ţéra Românéscă, pentru că cu Mihaiŭ nu se prea glumea, căcĭ el nu scia de glumă şi pedepsea pe îndrăsneţ cu o pilduire strajnică; începu dar maĭ întêiŭ cu Moldova, al căruĭ Domn, Aron II Vodă era urît de boerĭ şi de popor pentru tiraniele şi hrăpirile sale din trecut, şi nu era înzestrat cu însuşirile luĭ Mihaiŭ, care pe lângă marea popularitate de care se bucura, impunea prin faptele sale respect şi admiraţiune chiar duşmanilor sĕĭ ceĭ maĭ înverşunaţĭ.

El începu maĭ întâiŭ să aprindă focul urelor şi imperecherilor dintre Moldovenĭ şi a semĕna buruiana zizanieĭ şi a pismeĭ între boerĭ faţă cu Domniĭ lor. Aşa dar chiar în momentul în care aflase că Ferhat paşa reuşise în cele din urmă a aduna şi a avea o armată formidabilă, că trecuse cu ea Balcanii şi că se apropia în grabă de Dunăre, tocmaĭ în aceste momente critice urdi cu ajutorul boerilor moldovenĭ care nu putea să uite tiranica purtare a luĭ Aron contra lor, intriga cea maĭ uriciósă plăsmui nisce scrisorĭ falşe care ar fi dovedit cum că el s'ar fi aflat în înţelegere cu Turcii şi cu cardinalul Andreĭ Batori care trăia în Polonia, şi îndată ce puse mâna pe acest pretext, trămise în Moldova un corp de armată pus sub comanda luĭ Gaspar Corniş şi Francisc Daczo, şi 'l porni să treacă graniţa ca duşman. Acest corp unguresc de ndată ce trecu dincoa de munţĭ, îşĭ împreună puerile cu oştile Ungare puse de maĭ nainte la dis-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

posiția Domnului Moldovei, și ajungênd aprópe de Suceava, făcură causă comună cu oștile adunate de boerii Moldoveni, care se aflaŭ sub comanda hatmanului Stefan Rĕsvan, care din țigan ajunsese prin extraordinarele sale calități militare la cea mai înaltă treaptă ostășéscă a Moldovei, și cu toții năvăliră spre reședința lui Vodă care pe atunci se afla în Iași.

Aceste căpetenii năvăliră fără veste în Iași cu oștile lor în ziua de 13/23 Aprilie 1595, puse mâna pe Aron vodă împreună cu nevasta și cu fii lor, îl trămise împreună cu familia sa în Ardeal sub pretext ca să se desvinovățească față cu Sigismund de pâra ce i se aducea, și încredințară în mod provisoriŭ administrarea Moldovei în mâinele luĭ Răsvan. Sigismund se feri de a da pe Aron judecății și d'a asculta desvinovățirea sa, ci se grăbi a'l arunca unguresce, adică nejudecat în temnița cetății Vîntuluĭ, orășel pe Mureș nu departe de Alba Julieĭ unde stătu până în Maiŭ 1597 când muri de mâhnire și de boala contractată în acea închisoare, deși nu avea mai mult de 50 anĭ. Averea sa cea mare fu confiscată și vĕrsată în tesaurele sale pentru a servi, ziceă el, la acoperirea cheltuelilor rĕsboiuluĭ. Familia și partizanii sĕ'ĭ fură pedepsiți unii cu moartea și alții cu închisoarea și cei mai mulți cu confiscarea averelor lor, iar tronul sĕŭ fu încredințat într'un mod definitiv luĭ Răsvan, care priimi a se pune sub suveranitatea sa și a închina țéra peste care domnea voivodului Ardealuluĭ sub nisce condițiĭ foarte umilitoare pentru Moldova. După ce dobândi într'un chip atât de ușor și deeftin supremația asupra Moldoveĭ, Sigismund se hotărâ a o întinde și asupra țĕreĭ Românescĭ. El

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lăsă pe Turcĭ și se apropiă de Dunăre fără să scoată la iveală cea maĭ mică pretenție, dar îndată ce află că Ferhad a trecut Balcani, și îndată ce priimi de la Mihaiŭ o scrisoare trămisă prin curier într'adins, prin care 'ĭ cerea grabnic ajutor, atuncĭ răspunse eroului român că maĭ nainte de a trămite un singur țechin și un singur soldat, vrea a încheia cu Domnul Românieĭ un tractat formal de alianță ofensivă și defensivă, care să stabilească într'un mod clar relațiunile dintre eĭ.

Pentru a ajunge cu un moment maĭ curând la acest dorit resultat, el invită pe Mihaiŭ să trămeată fără de zăbavă delegațiĭ căpuiți cu depline puterĭ desăvârșite de a încheia un asemenea act, fără să maĭ aibă nevoe de a cere deslegărĭ ulterioare de la Bucurescĭ. Mihaiŭ înțelese că era la mijloc vre-o cursă, dar neavênd putere să o evite într'acele momente atât de critice, fu nevoit să se supue necesității, și trămise la Belgrad o deputațiuni, compusă din Eftimie Mitropolitul Ungro-Vlahieĭ, Teofil episcopul Rămniculuĭ, Luca, episcopul Buzĕuluĭ, mariĭ vornicĭ Mitrea și Hristea, mariĭ logofețĭ Dumitru, Preda și Borcea, visteriĭ Dan și Teodosie, postelnicu Radu Budescu și Stamate și crucerii Radu și Vintilă, care sosira la Alba Iulia în ziua de 3 13 Maiŭ, și care după ce fu primiți de Batori intrară imediat în tratative cu Stefan Iojica sfetnicul și cancelarul principeluĭ și cu George Ravadzi sfetnicul și comandantul cetățiĭ Samos-Uivar delegați aĭ Ardealuluĭ.

Din lista de maĭ sus reese lămurit că, pe când Batori alesese numaĭ douĭ delegați și aceia sfetnicĭ aĭ luĭ de taină, Mihaiŭ ca să împace toate pretențiile și să nu jignească ambițiunea nimuluĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trămisese o deputaţiune compusă din 14 persoane, dintre care inimicii sĕi personalĭ se găseaŭ în majoritate. Mulţumită nevoi în care se găsise Mihaiŭ de a compune deputaţiunea sa într'acest mod, resultatul negoţiaţiunilor nu fu ast-fel cum dorise el, nu fu un tractat de alianţă inegală prin care Mihaiŭ se închina luĭ Sigismund, ci un act de supunere desăvârşită şi de întruparea Ţĕriĭ Românescĭ cu Ardealul, act care fu încheiat la 10/20 Maiŭ şi pe care Mihaiŭ fu nevoit maĭ apoĭ să'l rectifice ca să poată căpăta cu un moment maĭ curênd ajutorul promis.

Iată un resumat clasuseleĭ acelu tractat:

1) Mitropolitul, episcopiĭ şi boeriĭ împreună cu Mihaiŭ şi toată ţéra îşĭ alese de domn stăpânitor pe Sigismund Batori şi pe urmaşiĭ sĕĭ, căruia vor depune jurământ de credinţă şi îl vor recunósce ca principe al lor.

2) Acest Domn ne putênd reşede necurmat în Ţéra Românéscă, el o va cârmui printr'un vice domnitor ales de ţĕră care să scie limba şi obiceiurile locale, căruia principele îĭ va trimite steag, buzdugan şi sabie, stemele domnieĭ.

3) Vice-Voivodul va alege un sfat de 12 boieriĭ maĭ bêtrînĭ, între care să nu intre nicĭ un grec, şi cu care să cârmuiască ţéra.

4) Veniturile principatuluĭ se vor impune de diata Ardealuluĭ şi se vor strânge de vice domnĭ care nu se va maĭ numi: «*Din mila luĭ D-deŭ*» nicĭ va numi oraşele ţĕreĭ ale sale, ci va funcţiona numaĭ ca un slujbaş al Principeluĭ.

5) Baniĭ trebuitorĭ Domnuluĭ pentru trebile ţĕreĭ şi ale sale se vor libera din veniturile ţĕreĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de către Principe în vistierile căruia se va vérsa prisosul.

6) Tóte actele publice se vor elibera numaĭ în numele Principeluĭ şi se vor aduce la îndeplinire de vice Domnitor. Numaĭ principele va avea drept de viaţă şi de mórte asupra boerilor, dreptul de a face dăniĭ la pământeni, dreptul de a declara rĕsboiŭ şi a încheia pace, precum şi acela de a tracta şi a încheia cu puterile străine orĭ-ce fel de învoelĭ de orĭ-ce natură. Vice-domnul nu va putea încheia nicĭ un tractat fără prealabila învoire şi ratificare alterióră a Principeluĭ Ardealuluĭ.

7) La dietele Ardealuluĭ se va trămite din Ţéra Românéscă un numĕr óre-care de deputaţi, care vor lua parte la desbaterĭ şi vor vorbi şi vota ca ceĭ alţĭ deputaţĭ ardelenĭ.

8) Religiunea ortodoxă va rĕmânea neatinsă. Libertatea şi veniturile cleruluĭ şi ale călugărilor vor rĕmâne intacte ca şi maĭ nainte, cărora Principele le garanta în tótă întregimea lor tóte privilegiele de maĭ nainte, iar juridiţiunea mitropolituluĭ Ungro-Vlahieĭ se va întinde peste tóte bisericele românescĭ ce se aflaŭ sub stăpânirea Principeluĭ.

9) Titlu ce se va da de vice Domn şi de boerĭ Principeluĭ va fi: prea luminatul Domn Sigismund din mila luĭ D-ḑeŭ Principele Transilvanieĭ, Moldoveĭ şi Valahieĭ transcarpatine şi al sacruluĭ imperiŭ roman, domnul părţilor regatuluĭ Unguresc şi contele Săcuilor «*Domnul nostru prea milostiv*» Vice domnul va fi numit de către Principe... Respectabilul şi magnificul Domn Mihaiŭ, voivodul ţĕreĭ nóstre transcarpatine «*credinciosul nostru iubit.*»

10) Sigiliul oficial al Principatuluĭ Valahieĭ, va fi al Principeluĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

11) Vice domnul voevod va face parte din consilieriĭ Principatuluĭ Ardealuluĭ.

12) Pentru tóte acestea principele Ardealuluĭ se légă, el şi urmaşiĭ sĕĭ, a apĕra cu tóte mijlócele de care ar dispune Ţéra Românéscă de orĭ ce vrăjmaşi.».

Mihaiŭ subscrise cu ânima sângerândă acest tractat, pentru ca să capete cu un moment maĭ curînd clausa conţinută în art. 12, dar chiar în momentul în care îl subscrise, el făcu cel maĭ strajnic jurămînt de a'l sfîşia în timpul cel maĭ scurt putincios cu ascuţişiul sabieĭ sale, şi de a'şĭ rĕsbuna în modul cel maĭ teribil contra acestor insulte înjositóre.

El era trist şi mâhnit, el era cătrănit şi amărît, dar vlădiciĭ şi boeriĭ ceĭ bĕtrînĭ eraŭ veselĭ şi mulţumiţĭ, pentru că reuşise a'şĭ asigura şi a'şĭ înmulţi privilegiele şi imunităţile lor, şi într'acelaşĭ timp reuşise a umili şi micşiora pe Mihaiŭ, pe care eĭ îl consideraŭ, nu ca pe un patriot înflăcărat de dorul mărireĭ patrieĭ sale, ci ca pe un orgolios şi ambiţios ordinar, care dorea să se înalţe d'asupra tuturor şi să subjuge pe toţĭ. Eĭ nu se gândéŭ nicĭ de loc că patria lor, iar nu numaĭ Domnul, a fost smerită şi înfruntată când capul ţĕreĭ din Domn suveran a fost scăĭut la rangul de voevod vice domn, de loc ţiitor domnesc, de slujbaş unguresc, ci se bucurară numaĭ pentru că duşmanul care nicĭ odată nu le-a făcut vre-un rĕŭ, a fost silit să capituleze, să subscrie singur un act de înjosire. Dorul de rĕsbunare îĭ îndemnă să comită un act de trădare naţională, să arunce patria lor sub supremaţia naţiuneĭ unguresc, duşmana cea maĭ veche şi maĭ neîmpăcată a neamuluĭ românesc, să înjoséscă moşia lor părintéscă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Impreună cu ei se bucură fórte şi Sigismund Batori care dobândise fără multă bătae de cap un succes atât de neasceptat, şi pentru ca să aducă la îndeplinire cu un minut mai curînd măcar un început de aservire a tronului românesc la cel ardelenesc, se grăbi a trămite împreună cu deputaţiunea românéscă când ea se reînturnă în ţéră, pe George Palatici, sfetnicul séu, împreună cu o iscórtă strălucită, care să ducă luĭ Mihaiŭ semnele voivodatului, adică busdugan şi stég cu stéua ardelenéscă, şi să priiméscă de la Mihaiŭ şi de la boerii séi jurământul de supunere prevĕdut în tractat.

Mihaiŭ avŭ curagiul şi tăria de ânimă d'a priimi bine pe delegatul unguresc, d'a priimi din mână-i cu mare solemnitate stemele noiĭ sale demnităţi şi d'a săvêrşi jurământul pretins, însă în acelaşi timp se puse a lucra cu multă ardóre la organisarea şi întărirea armateĭ sale, cu ajutorul căria spera, şi speranţa sa n'a fost înşelată, cum vom vedea în o altă scriere ce urmĕdă, ca odată să spulbere ca p'o movilă de praf tótă clădirea alcătuită de Unguri şi de boerii Români. Graţie acestor neobosite stăruinţe, el avu satisfacţiunea d'a vedea legiónele sale sporind, înmulţindu-se şi înt'armându-se bine, şi d'a atinge numĕrul de mai bine de 10000 óste de elită curat românéscă.

Batori vĕdînd că tóte îi reuşise de minune, că Valahia i se închinase, că Moldova i se închinase că în ţiua de 22 Maiŭ 1 Iunie încheiase cu delegaţiĭ munteni tractatul mai sus citat, şi că curtea imperială germană care până atunci amânase din o ţi în altă săvîrşirea căsătoriei sale cu archiducesa Maria Ana, acum după ce vĕduse că se ţinea după el curgênd într'una măririle şi onorurile, începuse a fi mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de înţeles, a se uita spre el ca spre o partidă cât se póte de convenabilă şi a da din mâni pentru a grăbi realisarea acestuĭ proect; vĕdênd asemenĭ că chiar Turcii prin agaua curţii din Constantinopole şi prin Amat paşaua Temişiórei începuse să umble după el cu propuneri de pace, cu recunóscerea sa ca craiŭ al Daciei cu totul independent, care să plătéscă Porţii numaĭ 5000 în loc de 15000 ţechini, şi că tóte curţile europene începuse să ’i dea titlu ce singur îşi alesese de *Rege al Daciei şi Príncipe al Crailor Ardealuluĭ, Moldovei, Ţĕreĭ Românescĭ şi al sfinteĭ împărĕţii romane*, vĕdênd tóte acestea Batóri începu a nu ’l maĭ încăpea pielea de mândrie şi fudulie şi a se crede maĭ cu asupra decât orĭ-ce mĕsură.

Maĭ ântêiŭ începu să ridice tonul faţă cu împĕrăţia germană şi să impue el, care până atunci priimise cu supunere tot ce i se propusese, condiţiĭ sumeţe împăratuluĭ pentru ca să consimţă a lua de soţie pe vară-sa. Iată unele din acele condiţiĭ:

1) Impĕratul se obliga la cas d’a vrea a încheia pace cu Turcii, să nu póta face ast pas de cât cu consimţimêntul ambelor părţi, şi în acestĕ tratărĭ să fie cuprinse atât Transilvania, cât şi Valahia şi Moldova, care după voinţa Principeluĭ Ardealuluĭ s’aŭ substras de curând de sub robia turcéscă.

2). Impĕratul, în calitate de Rege al Ungarieĭ, se obliga a lăsa liberă Transilvania de sub suzeranitatea sa şi a’ĭ garanta deplina sa autonomie.

3). Impăratul lua angajamêntul a consimţi la căsătoria principeluĭ Batorĭ cu una din arhiducesele imperiuluĭ.

4). Impĕratul se îndatora a depune în tesaurul de la Crapiaŭ acum imediat, şi de acum în fie-care an

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

câte 100000 fiorini pentru trebuinţele rĕsboiuluĭ comun.

5). In cas când s'ar pierde rĕsboiul şi Sigismund ar fi nevoit să părăséscă principatul sĕŭ, împĕratul se obliga a'ĭ acorda adăpostire şi găsduire în imperiul sĕŭ.

Maĭ urméză încă câte-va articole de puţină însemnătate.

Impĕratul fiind strâns cu uşea rĕsboiuluĭ cu Turcia, şi priimind informaţiĭ sigure despre tratativele secrete de pace şi alianţă ce se urmaŭ între Turcĭ şi Sigismund, fu silit ca şi Mihaiŭ să se execute, adică să libereze Domnuluĭ Ardelean o diplomă prin care se obligă a urma înainte cu rĕsboiul cu Turcia, în schimbul angajamentuluĭ ce ar lua Batori de a merge şi el contra Turcilor, şi nu d'a încheia pace cu duşmanul de cât cu consimţimântul împĕratuluĭ. Maĭ luă angajamentul d'a recunósce ca rege al Ungarieĭ, autonomia Transilvanieĭ, cu drept de moscenire a familieĭ Batorescilor în linie coborîtóre bărbătéscă, iar la caz de stingere a ac esteĭ linii, *Transilvania să se alipéscă de coróna ungară.*

Cum vedeţi tóte ambiţiósele sale dorinţele fusese realisate; maĭ rĕmânea de cât numaĭ să aducă şi el la îndeplinire aceia ce făgăduise prin acte formale atât luĭ Mihaiŭ cât şi împĕratuluĭ Germanieĭ, şi a nume de a'şĭ trămite oştile spre câmpurile de luptă şi a intra în rĕsboiŭ cu Turcii. Acéstă parte fu maĭ greŭ de realisat, pentru că Sigismund se obicinuise a lua numaĭ fără a da, şi pentru ca să se sustragă de la aducerea eĭ la îndeplinire, el da di peste di tot amănând'o şi ocolind'o.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IX

BĂTĂLIA DE LA NICOPOLI

Pe când se trataŭ şi se încheiaŭ aceste convenţiĭ, isvorîte maĭ mult din vanitósa ambiţie a luĭ Batori de cât din o dorinţă sinceră şi seriósă din partea sa d'a opune resistenţă puhoiuluĭ musulman, care năvălea spre creştinătate pentru ca s'o înece în valurile sale late şi adâncĭ, vizirul Ferhad se apropia încet dar înspăimântător spre malurile Dunăreĭ, pentru ca să trécă dincoa de hotarele nóstre şi tot, apropiindu-se, oştile sale se înmulţeaŭ, se îndesaŭ şi se îngroşaŭ întocmaĭ ca un potop cotropitor. Asemenea şi Tătariĭ care priimise ordin de la Stambul ca să plece din stepele lor, se apropiaŭ întocmaĭ ca o furtună întunecósă spre malurile Dnistruluĭ, pentru ca la un moment dat să coprindă pe aĭ noştri între douĕ focurĭ, saŭ maĭ bine între douĕ potopurĭ.

Nu e vorba Turciĭ şi Tătariĭ mersese încet, prea încet, fórte încet, Ferhad dăduse îndestule dovedĭ că nu de voe bună ci silit mergea în contra protejatuluĭ sĕŭ Mihaiŭ, cheltuise aprópe douĕ lunĭ în săvârşirea uneĭ călĕtoriĭ care, cu tóte dificultăţile drumurilor dintr'acele timpurĭ, tot putea s'o facă în decurs de maximum douĕ-decĭ de dile, dăduse el luĭ Mihaiŭ tot răgazul dorit ca să se pregătéscă, să 'şĭ strîngă oştile şi reservele şi să cheme în ajutor pe toţĭ aliaţiĭ, cu conlucrarea cărora nu maĭ putea el să întemeeze óre-care speranţe, stătuse el chiar în loc pe drum, bună-mi-te óre la Adrianopole, dar în cele din urmă, neputênd face aminterĭ, fu nevoit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să se apropie de hotarele ţereĭ Românescĭ şi să ia mĕsurĭ de a trece Dunărea cu un moment maĭ curînd, maĭ cu sémă că avea în códa oştilor sale un paşe orînduit să guverneze Ţéra Românească ca p'o provincie turcéscă, bez treĭ pretendenţĭ, pe Ştefan Bogdan Surdu, pe Mihnea turcitul şi pe Alexandru III, câte treĭ foştĭ Domnitorĭ maziliţĭ, cărora le promisese Pórta, la câte treĭ de o dată tronul aceleiaşĭ ţĕrĭ, pe care să'l ocupe şi să funcţioneze în conformitate cu vechile obiceiurĭ. Aceştĭ patru pretendenţĭ care mureaŭ de nerăbdare de a pune mâna cu un moment maĭ curînd pe ugerul vaceĭ, ce-ĭ lăptóse, da maĭ mult ghes de cât propria sa voinţă luĭ Ferhad ca să înainteze maĭ iute. In cele din urmă se ivi în marginea Dunăreĭ primele colóne ale anteguardeĭ sale şi ajunse maĭ întĕiŭ la Nicopole pe la începutul luneĭ luĭ Iunie.

Mihaiŭ află prin numeroşiĭ sĕĭ spionĭ cu care împănase laturele Dunărieĭ şi a le Dnistruluĭ maĭ nainte ca orĭ-cine despre ivirea primelor detaşamente de oştĭ turcescĭ pe malurile Dunăreĭ, şi 'şĭ muşcă mânele cu necaz şi desperare pentru că din partea aliaţilor sĕĭ nu sosise încă nicĭ un picior din soldaţiĭ promişĭ, şi el nu putea opune maĭ mult de ţece miĭ oşteni aleşĭ şi încă atâţia de adunătură, potopuluĭ năvălitor ce venea despre Dunăre, vr'o cincĭ miĭ celor ce veneaŭ despre Prut şi încă vr'o ţece miĭ de năimiţĭ, care eraŭ încă în formaţiune şi care nu puteaŭ lua cu folos parte la luptă de cât peste câte-va lunĭ! Cu tóte acestea nu'şĭ pierdu nicĭ capul, nicĭ firească sa bărbăţie, ci işĭ armă fruntea şi pieptul cu semnul sfinteĭ crucĭ şi dísse:

— Ce o vrea D-ţeŭ aceea să fie, dar neamul românesc n'are să piară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

El cunoscea bine pe Turcĭ, el scia că nenumĕratele victoriĭ ce a repurtat în iarna şi primăvara trecută contra unuĭ numĕr de duşmanĭ întreit şi încincit, aŭ hăgat groaza morţiĭ în păgânĭ şi ĭ 'ĭa făcut pe eĭ, ceĭ maĭ statornicĭ fatalişĭ, să 'l creadă a fi o fiinţă supranaturală, un biciŭ D-ĝeesc, o sabie providenţială, trămisă de sus ca să 'ĭ pedepsească pentru cine scie ce faptă neplăcută luĭ D-ĝeŭ ce ar fi sevîrşit; el scia că Turcii când auĝea de numele luĭ *Mihaĭ beĭ*, pierdeaŭ tótă energia şi tótă proverbeala lor vitejie, şi deveneaŭ ómeniĭ ceĭ maĭ poltronĭ; el scia că dacă ar reuşi să ia de la început sporul Turcilor, ar putea să se facă după aceia stăpîn peste situaţiune şi să 'şĭ rîdă cu puţine jertfe de puterea lor, orĭ cât de mare le ar fi fost numĕrul, pentru aceia ca să profite de toate aceste avantajiĭ ce avea asupra duşmanilor sĕĭ, el se hotărî cu cea maĭ admirabilă bărbăţie să sacrifice viaţa sa şi a câtor-va din aĭ sĕĭ, şi se decisse ca maĭ nainte d'a afla alt cine-va despre trista noutate, să se repeadă peste Dunăre în fruntea unuĭ mic corp de óste alcătuit din Muntenĭ, Ardelenĭ şi Cazacĭ, să iasă înnaintea antegardeĭ într'un chip pripit şi fără de veste, şi să le tragă o sabie sdravână care să bage spaima şi zăpăceala între eĭ, şi să 'ĭ silească a se înturna înnapoĭ ast-fel cum nu le a poftit anima.

Aşa dar aflând că la Nicopole se făceaŭ marĭ pregătirĭ pentru întinderea unuĭ pod, peste care să treacă dincoa o armie întreagă, el luă cu sine o ceată de călăreţĭ şi pedestraşĭ romînĭ împreună cu vr'o 60 călăreţĭ ardelenĭ comandaţĭ de Gaspar Tödösi, şi pornind fără de veste din Bucurescĭ, strânse pe lângă el pe toţĭ ostaşiĭ Romînĭ şi Bulgarĭ ce întêmpină în cale şi pe o seamă de pasnicĭ din vo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lentiri, şi ḑiua în nămiezea mare trecu Dunărea pe vase chiar în dreptul Nicopoluluĭ, în vederea şi în facia ostilor turcescĭ care se adunasse acolo pentru a păḑi şi ocroti construcţia vaselor necesare pentru podul proectat, şi îndată ce trecură aĭ noştri dincolo, numaĭ de cât dădură năvală asupra Turcilor, îĭ bătură, le sparse rîndurile, îĭ puse pe goană în cea maĭ mare neregulă şi îĭ sili să se retragă în fuga în tabăra întărită, la adăpostul şanţurilor ce o înconjura. Această tabără era construită între rîuleţul Schit şi rîul Osma ce curg la o mică distanţă unul de altul la apusul Nicopoluluĭ, şi lîngă dînsa eraŭ grămădite la un loc uscat pe marginea Dunăreĭ ca la o mie de luntri cu tot materialul trebuincios pentru întinderea poduluĭ.

De şi numĕrul Românilor nu trecea de 5000, şi al Turcilor trecea peste 12,000, totuşĭ aĭ noştri reuşi să ia tabăra cu asalt, să ucigă v'o 500 duşmanĭ, să robească vr'o 1600, să pue foc tuturor luntrilor, care în scurt timp fură mistuite de foc, să pue pe goană tot puhoiul de păgânĭ care fugeaŭ pretutindenĭ zăpăciţĭ, cuprinşĭ de o spaimă cu anevoie de descris, şi să prade tot ce le căḑuse în mână.

Se zice că un Agă turc însărcinat cu paza luntrilor vĕḑênd arderea lor, ar fi ḑis luĭ Tödössi:

— Dacă óstea vóstră ar fi luat astă-ḑĭ prea puterniculuĭ Padişah patru cetăţi, n'ar fi fost nenorocire maĭ mare la el de cât paguba ce'ĭ face arderea acestor luntri.

Această luptă memorabilă avu loc în ḑiua de $^{1}/_{11}$ Iunie. Româniĭ câştigară din isbânda ce repurtară în acea ḑi şease steaguri, două tunurĭ falconete, pe care Turciĭ le luase de la Nemţĭ în anul tre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cut sub cetatea Raab, un mare numĕr de alt soiŭ de tunurĭ, o mulţime de arme, praf de puşcă, muniţiunĭ, grîŭ şi alte producte fórte multe, pe care le trecu dincoa cu ajutorul a ₫ece luntrĭ ce întâmplarea le cruţasse de foc, şi o mulţime de instrumente de fier pe care din pricina greutăţiĭ lor nu le putu lua cu eĭ ci le aruncară în Dunăre. Tunurile falconete împreună cu alte 16 tunurĭ, un mare numĕr de săbiĭ, hangerurĭ şi iatagane cu tecĭ de mare preţ, fură trămise chiar în acea ₫i luĭ Batori ca trofie previstitóre victorieĭ definitive. Aceste darurĭ biet le trămisesc Mihaiŭ craiuluĭ Ardealuluĭ ca să'l încurajeze şi să'l îndemne a trămite maĭ curînd ajutórele promise.

A doua ₫i Mihaiŭ care dormisse în tabăra duşmanilor, se sculă des de dimineaţă, se apropie de oraş prin partea despre turnul Roman, îl lovi sub adăpostul viilor, şi în scurt timp scóse pe duşmanĭ dintr'ênsul, îl coprinse şi îl dădu pradă flacărilor. Nemulţumindu-se cu atât, eroul român înflăcărat de norocósa şi lesniciósa dobândă ce repurtase, îndreptă tunurile ce luasse de la Turcĭ spre cetate, care precum scim se află pe o înălţime la spatele oraşiuluĭ, începu a o bombarda şi reuşi a face lîngă pórta cea mică o spărtură cât să pótă trece doĭ ómenĭ. De sigur şi astă cetate ar fi fost luată ca tabăra şi oraşiul dacă eroul român ar mai fi stăruit în bumbardare şi ar fi încercat douĕ saŭ treĭ asalturĭ; însă vĕzînd că Turciĭ vĕrsaŭ asupra ostilor sale un potop de fier şi plumb din o mulţime de tunurĭ şi puşcĭ care la minut îĭ ucisse vr'o 50 de ómenĭ, şi vĕ₫ind că nu dispunea de multă muniţie de tunurĭ nicĭ avea cu sine artileriştĭ experimentaţĭ, Mihaiŭ renunţă de a lua cetatea în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care nu putea să încapă mai mult de 2000 luptători, și mulțumindu-se cu succesele ce repurtase până aci, care avusese avantagiul d'a băga spaima în dușmani și d'a pune mâna pe o pradă bogată, fără să încerce perderi prea mari, lăsă cetatea în mânele apărătorilor ei, retrecu Dunărea și se reîntórsse în țéră vesel și mulțumit că fie-care din soldații séi aducea cu sine o avere.

Această expediție avusese succesul dorit de Mihaiu, ea luase facia cu Turcii proporțiunele unei înfrângeri, a unui desatru anevoe de reparat, a unei bătălii generale, din care Ferhad pașa eșise nu numai învins, ci chiar nimicit; de aci încolo numai împrejurările singure își luară sarcina de a se lupta pentru el, până ce dênsul se va pregăti îndestul ca să póta ține piept grosului armatei imperiale. Împrejurările îl serviră de minune; aste mici nesuccese furâ mărite și umflate de către inimicii vizirului, până ce luară proporțiele unui desastru; pe lângă aceștia și dușmănia dintre pretendenți se amestecară și ele ca să dea acestei ciocniri parțială, nisce proporțiuni cât se póte de esagerate, și politica generală a imperiului care se urdea la Constantinopol, prin intrigile regialilor și amestecul elciilor streini, se amestică și ea ca să îngreuneze situațiunea lui Ferhad. Lupta de la Nicopole nu fusese nici de loc hotăritóre, cu tóte acestea chiar Turcii, adică dușmanii lui Ferhad pașa, care se înmulțeau cu cât el se depărta mai mult de reședința sultanului, se grăbiră a'i da nisce proporțiuni cât se póte de mari și a împrăscia această scire neadevărată pentru ca să'l piardă mai cu înlesnire. El biet își dăduse tóte silințele ca odată ajuns în Rusciuc pe la jumătatea lunei lui Iunie, să câștige o parte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

din timpul pierdut și să grăbească în cu moment mai curînd desnodămêntul mareluĭ episod, pe care'lŭ pregătise cu atâta mare bătae de cap, și de care acum depindea chiar esistența sa. Acum nu mai era vorba de a face tóte chipurile ca să menageze pe Mihaiŭ și să'ĭ cruțe viața împăcându'l cu împărăția; chiar el dusesse lucrurile prea departe în cât împăcăciunea devenisse cel pucin prematură daca nu imposibilă. Trebuia acum să'l nimicească pe el, să treacă peste cadavrul seŭ, să'și facă prin Țéra Românească și Ardeal un drum mai drept și mai sigur spre câmpul de resbel din Țéră nemțească, și să biruească cu orĭ-ce preț pentru ca să'și póță păstra capul pe umerĭ.

Pentru ca să'și realiseze acest scop, el pusse în cea mai mare grabă lucrătorĭ numeroși ca să'ĭ facă alte luntri, și după ce fu gata o flotilă îndestul de numerósă, pe la 6 Iulie st. n. dădu ordin să înceapă întinderea poduluĭ. Intr'acel timp îĭ pică în mânĭ din întâmplare, saŭ trămis într'adins de Mihaiŭ, un oștean român care numaĭ de cât fu dus înaintea vizirului și descusut din fir până în ață. El la început se cam codi, saŭ se prefăcu a se codi d'a respunde, dar după mai multe amenințărĭ și făgăduelĭ, își descleștă gura și spusse că a sosit în tabăra luĭ Mihaiŭ ajutóre numeróse atât din Ardeal cât și din Moldova, și că Domnul român se găsea într'acel minut în capul a 70,000 oșteni aleșĭ. Audind această mincină bine ticluită și meșteșugit spusă de prefăcutul prisonier, vizirul se înfricoșiă fórte, căcĭ ostile salle nu eraŭ mai numeróse și eraŭ de proastă calitate, mai mult adunătură de mercenarĭ de cât oșteni de elită, și se puse cu ardóre pe lucru ca să împiedice pe Mihaiŭ de a se întări și mai mult.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Segban pașa fu însărcinat împreună cu câți-va beĭ din Rumelia cu întinderea podului, iar el sta în tot decursul ḑilei și în o mare parte din nópte, sub un chioșc susținut de opt stâlpĭ, care fusesse construit în capul podului, de unde putea să vadă în voe stăruința lucrătorilor și progresul podului, însă nu avu parte să se bucure de ródele acestor ostenelĭ atât de sârguitóre, căcĭ în celle din urmă dușmaniĭ sĕĭ isbutiră.

Tocmaĭ în ḑiua în care intră cu mare pompă în tabăra sa beiul Rumelieĭ Hasan Pașa aducênd cu sine 500 robĭ creștinĭ și un mare numĕr de capete de Germanĭ aduse în suliță tocmaĭ din câmpul cel mare al rĕsboiuluĭ, tocmaĭ în ḑiua în care priimi scirea că Turcĭĭ în celle din urmă aŭ bătut și nimicit o ceată numerósă de Românĭ, pe care i-a atras în o cursă, și a năvălit peste eĭ fără de veste, tocmaĭ în ḑiua de 8 Iulie când Segban-bașa veni să'ĭ spue că podul s'a sfîrșit, chiar în acea ḑi priimi scirea prin un curier secret trămis de un amic care veni de la Constantinopole în douĕ ḑile și în douĕ nopțĭ, cum că a fost destituit pentru a treia oră și înlocuit iarăși cu Sinan pașa.

Iată cum se petrecusse lucrurile până să ajungă la acest desnodămînt neașceptat. Sinan reușisse a câștiga în partea sa prin dare de mulțĭ banĭ pe Kislar Aga și pe favoritele haremuluĭ, și prin ajutorul acestor persóne, celle maĭ influente de la curtea padișahuluĭ, reușĭ a băga în urechile Sultanuluĭ hula cum că Ferhad ar fi fost ghiaur, ar fi fost în relațiĭ secrete cu Mihaiŭ, ar fi fost cumpĕrat de Ianacache socrul beuluĭ cu dare de mulțĭ banĭ, și s'ar fi lăsând într'adins să fie bătut, ca pe de o parte să slăbească numĕrul și prestigiul armieĭ turcescĭ, iar pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de alta să silească marele devlt să încheie cu beiul hain o pace ruşinósă pentru marele imperiŭ musulman. Aceştĭ agenţĭ năimiţĭ maĭ spusese Sultanuluĭ că oastea de la Dunăre nu maĭ vrea să se supuie seraschierului sĕŭ, că ianicerii fugeaŭ după câmpul de luptă fără a se bate, căcĭ nu maĭ aveaŭ încredere în el, că la Nicopole Turcii s'aŭ lăsat de bună voia lor să fie învinşĭ şi robiţĭ ca să scape de scumpetea şi calicia luĭ Ferhad paşa care'ĭ lăsa să móră de fóme ; ĭĭ maĭ spuse că el oprea pentru sine baniĭ trămişĭ de la hasnaua împĕrătească pentru hrana soldaţilor, iar pe soldaţĭ îĭ lăsa să se hrănéscă singurĭ din prăduĭ şi jafurĭ, şi conchise ḑicênd limpede împĕratuluĭ că dacă va maĭ lăsa pe Ferhad vizir şi comandant al oştilor, era mare temere să isbucnească între oşteni o revoltă provocată de ambiţia şi scumpetea luĭ, care să aibă consecinţele cele maĭ funeste.

Prin aceste pîrĭ în mare parte adevĕrate, care fusese maĭ întâĭ rostite de eunucii şi favoritele haremuluĭ şi apoĭ confirmate de Ibraim paşa, locţiiitorul de mare vizir, duşmaniĭ luĭ Ferhad şi creaturile luĭ Sinan paşa reuşiră a resturna pe Ferhad şi a îndupleca pe Sultan să iscălească, în ḑiua de 6 Iulie s. n. firmanul prin care încredinţa sigiliul de mare vizir pentru a patra óră luĭ Sinan paşa, care tocmaĭ împlinisse 83 de anni.

A doua ḑi după numirea sa, noul marele vizir porni pe Achmed Aga chihaiaoa capigiilor spre Dunăre cu firmanul împĕrătesc care ordona luĭ Ferhad să'ĭ predea pecetea cea mare, iar prin ordin secret i se recomanda să omóre pe fostul mare vizir dacă va avea ocasie priinciósă. Misiunele sale însă nu putu să le împlinească nicĭ pe una nicĭ pe cea altă, pen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tru că Ferhad, precum am mai dis, fusese vestit cu două ţille mai nainte de sosirea capigiului împĕrătesc despre disgraţia sa, şi cum aflase despre aceasta, chemase la sine pe Mehemed Satirgi paşa, şi dându-i în mâni pecetea împĕrătească, îi spusese că a fost mazîlit şi l rugase să'i ţie locul până la sosirea capigiului. După aceia îşi încărcă bagajele şi avuţiile pe spinările mai multor cămile, şi luând cu sine vr'o trei mii spahii călări, avu naivitatea de a lua drumul spre Constantinopole, sperând că cu meşteşugul graiului sĕŭ şi cu regĕlele amicilor sĕi, va reuşi să dobândească din nou graţia şi puterea. Din nenorocire lucrurile nu eşiră ast-fel cum dorisse ânima sa, căci după ce scăpă pe drum de oştile Sirieĭ, pe care le trămisesse Sinan înainte-i ca să'l prindă, dându-le tóte avuţiile sale în schimbul capului sĕŭ, ajungênd la Constantinopole fu întêmpinat cu urgie, aruncat în închisóre şi dat morţii fără de cruţare şi fără ca cine-va să'şi plece urechia ca să asculte desvinovăţiile sale. Ast-fel peri turcul cel mai înţelept şi mai omenos care dădusse stăpânului sĕŭ poveţele celle mai bune cu resultate prielnice pentru ţera sa. Dacă ar fi fost ascultate îndemările sale şi dacă s'ar fi încheiat un tractat de pace şi de amiciţie între Turci şi Români, de bună seamă desastru de la Călugĕreni şi de la Turda n'ar fi avut loc, şi póte ambele ţĕri ar fi avut o istorie cu mult mai cruţată de prigoniri şi desastre sângeróse.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

X

IN AJUNUL PERICOLULUI

Sinan cum reluă frênele puterei în mâni, vru să facă pe grozavul şi să 'şi afirme o reputaţiune de om crunt, de duşman hotărît al creştinilor şi de om cu mâna de fier grea şi neîmlădiósă. Ca să se arate şi mai grozav, puse să scóta din diferite închisori din interiorul imperiului 112 creştini robiţi în Ungaria, îi făcu să umble pe jos legaţi şi chinuiţi de fóme şi de sete în decurs de mai multe ţile, în cât mulţi muriră pe drum de osteneală, îi priimi el însuşi la porţile oraşiului şi 'i preumblă prin mai multe strade cu o pompă sgomotósă şi batjocoritóre, în vederea Sultanului şi a populaţiunei fanatisată, care arunca în ei cu pietre şi noroiu, de şi mulţi din robi eraŭ ómeni însemnaţi: episcopi, dregători şi căpitani renumiţi, şi după tóte aceste osteneli şi batjocore unii fură traşi în ţépă înaintea înaltei Porţi, şi alţii osândiţi la galere.

După aceia merse într'o Vineri în geamia cea mare a sântei Sofii şi făcu cel mai mare jurământ şi cea mai strajnică legătură că, ajungênd la Dunăre, va stinge cu totul neamul românesc, va da prada focului şi jafului tóate oraşele şi satele lor, va rade din facia pământului tóate bisericele lor şi va popula această provincie cu oşti tătăresci puse sub ordinele unui paşe Turcu. După aceia eşi din Stambul cu mai pucină pompă ca Ferhad, în ţiua de 17 Iulie s. n., se odihni şi el o ţi la Daud paşa, şi după aceia porni în mare grabă spre Rusciuc. O dată cu el plecă şi Cicală căpi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tan pașa, adică amiralul floteĭ sultanuluĭ, și pe când unul se îndrepta spre Dunăre pe uscat și aduna în juru-ĭ pe toate pașealele care priimise ordin maĭ din vreme ca să'ĭ iasă în cale, toțĭ înconjurațĭ de oștile lor, cel-alt se îndrepta pe mare tot spre Dunăre și aduna în cale-ĭ toate corăbiele de rĕsboiŭ câte întâlni în porturile după coasta europeană a Măreĭ negre. Sinan trecu Balcaniĭ pe la Șipca, merse de acolo drept la Șiumla, apoĭ la Rasgrad și în cele din urmă la Rusciuc, unde sosi în ḑiua de 5 August s. n. Oștile ce găsi acolo împreună cu cele aduse cu sine trecea numĕrul de 100000 luptătorĭ, tocmaĭ de ḑece orĭ atâta cât era numĕrul oștilor de care dispunea Mihaiŭ.

Aflându-se această scire la Bucurescĭ ea produse o spaimă și o panică cu anevoe de descris; maĭ cu seamă juramîntul săvîrșit de Sinan sgudui într'un mod puternic încrederea în inimele cele maĭ tarĭ și maĭ oțelite cu primejdia. Chiar Mihaiŭ care nu se sperĭa de fie-ce lucru fu mișcat și emoționat, dar după ce se gândi cât-va timp, cu toate că nu sosi niciĭ un ajutor de la aliațĭ, ḑise cu resemnațiune: Ce-o vrea D-ḑeŭ! și se puse cu îndoită ardoare ca să'și pregătească toate mijloacele de resistență de care ar fi putut dispune.

Boerĭĭ nu fură atât de tarĭ niciĭ așa de încredătorĭ în steaoa protectoare neamuluĭ românesc; eĭ se spăimântară foarte, amicĭ și inimicĭ își pierdură cu desăvîrșire cumpătul, ceĭ maĭ mulțĭ își porniră în grabă familiele spre munțĭ și eĭ alergară în glótă la palat, căḑură în genuche înaintea luĭ Mihaiŭ și'lŭ rugară cu lăcrămĭ fierbințĭ ca să le fie milă de biata țĕrișoară, și până maĭ era vreme, să fugă împreună cu Doamna, copiĭ și avuțiele sale peste gra-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

niţă în Ardeal, şi sà'ĭ lase pe eĭ în plata Domnuluĭ spre a potoli pe Turcĭ şi a abate de asupra capuluĭ sĕrmaneĭ ţĕrĭ urgia şi mânia păgânilor. Vodă însă audindu-ĭ se uită cu milă la eĭ şi le ţise:

— Dacă a-ţĭ vedea un păstor fugind înaintea uneĭ haite de lupĭ, care aŭ năvălit spre oile sale, în loc d'aşĭ asmuţi cânĭĭ şi şi-ar pune viaţa pentru oile sale, ce aţĭ ţice? nu este aşa că l'aţĭ numi fricos, ticălos şi nevrednic d'a păstori?..... Cum? nu-mĭ respundeţĭ nimic? tăceţĭ, vĕ plecaţĭ frunţile în jos, căcĭ sciţĭ bine că n'aţĭ putea ţice alt-fel; eĭ bine, eŭ nu voiŭ să fiŭ ticălos, nicĭ nu voiŭ să fiŭ nevrednic d'a păstori; sunt păstorul Românaşilor meĭ, voiŭ să mĕ lupt cu eĭ şi pentru eĭ până la cea din urmă picătură de sânge, ca să arĕt lumiĭ cum că avem drepturĭ şi scim a le apĕra.

— Turciĭ sunt numeroşĭ, maĭ mult ca îndeciţĭ decât noĭ, şi ar fi o nebunie pe noĭ dacă am cuteza să ne mĕsurăm cu eĭ, ţise Dan Vistierul.

— Nu face nicĭ-odată nebunie acela ce se apĕră de vrăşmaşul care-ĭ calcă drepturile luĭ, orĭ cât ar fi de mare nepotrivirea puterilor lor. Furnica e mică, dar nu se sfiesce d'a muşca piciorul nesocotituluĭ care calcă peste muşuroiul eĭ, cu tóte că ea scie că greutatea aceluĭ picior este în stare să strivéscă miĭ de furnicĭ. Se află sus în cer un D-ţeŭ al dreptăţiĭ; el apĕră tot-d'auna pe cel slab şi asuprit.

— Facă-se voinţa Măriĭ Tale, ţise banul Manta, însă fiĭ sigur că ţĕra acésta va peri sub urgia turcéscă, şi pricina perireĭ eĭ va fi numaĭ pofta Mărieĭ Tale de Domnie.

— Tu aĭ vorbit ast-fel? tu, bĕtrânul meŭ Manta?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tu în care credeam că bate o inimă cât două, tu unul din cei mai vitejí oşteni?....

— Eŭ, căci eŭ cunosc mai bine ca alţii slăbiciunea oştilor nóstre şi mulţimea oştilor turceşci.

— Tu să mĕ învinovăţescĭ că voiŭ puterea cu orĭ-ce preţ, chiar cu peirea ţĕreĭ?....

— Ast-fel n'aĭ fi închinat ţéra Ardéluluĭ.

— Ah! cât eştĭ de greşit, când mĕ judecĭ astfel, strigă Vodă cu amărăciune şi descurajare; găsesc ţéra năbuşită d'o hórdă de păgânĭ, care nu mai respecta nicĭ dreptatea, nicĭ firmanurile, nicĭ averea, nicĭ cinstea, nicĭ viaţa; care jefuia cum vrea şi ucidea pe cine vrea; o scap de astă năpaste grozavă, fac din nimic o oştire puternică, care să însufle gróză în vrăşmaşĭ şi mirare în tótă lumea; duc steagul ţĕrĭĭ mele din biruinţă în biruinţă şi din slavă în slavă, umplu visteriile ţĕrĭ cu banĭ, vĕ fac voue tóte, îndestulările, vĕ satur tóte poftele, răpesc din mâna vrăşmaşilor vechiul pământ strămoşesc, şi pentru că am scăpat ţéra d'o îndoită primejdie, umilindu-mĕ pe mine însu-mĭ, fără a arunca în spinarea ţĕrĭĭ şi a viitoruluĭ eĭ vre-o greutate séŭ vre-o rĕspundere, pentru că am priimit a mĕ face numaĭ pe mine însu-mĭ maĭ micul unuĭ creştin fălos, care e lesne de biruit la vreme cu prilej, numaĭ ca să mântuesc moşia strămoşéscă de gróza păgânuluĭ, pentru că eŭ şi numaĭ eŭ mĕ fac maĭ micul altuia, tu mĕ învinovăţescĭ că am închinat ţéra la streinĭ numaĭ ca să rĕmâiŭ mare şi tare?.... Dar nu vĕ gândiţĭ bine că spuneţĭ cel maĭ mare neadevĕr când îmĭ faceţĭ aste învinovăţirĭ, sciind bine că eŭ de atuncĭ am încetat de a fi cel maĭ mare şi maĭ tare, şi înlocul meŭ sunteţĭ d-v. epitropiĭ meĭ?... Eĭ dacă e aşa, ca să vĕ arăt că

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu ţiŭ la nicĭ o mărire şi putere, iată că las frânele ţĕriĭ în mânile vóstre, alegeţi-vĕ Domn după pravilele ţĕriĭ, mergeţĭ înaintea Turcilor cu capetele pe tipsiĭ, şi ca să-ĭ împăcaţĭ şi maĭ mult, duceţimĕ legat pe mine şi pe copiĭ meĭ; daţi-ne în mânile lor ca să ne pedepséscă, fiind că v'am făcut să luaţĭ Rusciucul, Silistra, Hîrşova, Giurgiu şi Brăila; Varna, Baba, Provotul, Dolriţa şi Zigara, şi după aceia priviţi-ĭ cum ne vor măcelări şi cum se vor năpusti érăşĭ peste sĕrmana ţéră fără de apărare. După ce veţĭ face tóte acestea, înfăţişaţi-vĕ înaintea poporuluĭ şi judecaţĭ singurĭ dacă aţĭ făcut bine saŭ nu; dacă ţéra vĕ va bine-cuvênta saŭ vĕ va blestema. Aide, hotăriţi !.....

— Noĭ nu hotărîm alt decât te rugăm să te gândescĭ şi să facĭ tot ce te veĭ pricepe pentru binele şi fericirea ţĕreĭ ce te-a pus pe tronul eĭ, rĕspunse Mitropolitul Eftimie cu voce maĭ blândă.

— Aşa aşa, strigară toţĭ boeriĭ în unire.

— Atuncĭ lăsaţi-mĕ să fac ceea ce sciŭ şi ceea ce pot, căcĭ maĭ bine este ca o ţéră să piară luptându-se, decât să trăiască în robie şi suferinţă care e maĭ amară ca mórtea; maĭ bine o ţi şoim de cât un véc ciócă.

— Aşa e, strigară érăşĭ boeriĭ.

— Să ne apĕrăm cum vom putea, până ne vor veni prieteniĭ în ajutor, şi de nu vom putea şi nu ne va sosi nimic, atuncĭ să murim cu cununa vitejilor pe frunte, strigă Vodă tremurând de un sublim entusiasm; maĭ bine să ne jertfim pentru binele întregeĭ creştinătăţĭ de cât să tîrîm împovărătorul lanţ de robie.

— Aşa, aşa strigară boeriĭ din ce în ce maĭ însufleţiţĭ; să biruim ca nisce voinicĭ saŭ să murim ca nisce vitejĭ, decât să trăim ca nisce robĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În momentul acela se deschise două uşi deosebite care dau în sala consiliului şi apărură doi oficeri care se apropiară mai în acelaş timp de locul unde era Mihai.

— Ce vreţi, feţii mei? îi întrebă Vodă pe amêndoi deodată cu o voce dulce.

— Măria Ta, rĕspunse unul din ei salutând cu smerenie, un om urît la faţă şi prost la îmbrăcăminte, care după port şi vorbă pare a fi un strein, cere cu stăruinţă ca să fie înfăţişat în taină înaintea M.-Tale.

— Dar d-ta? întrebă Mihai adresându-se către cel d'al doilea.

— Măria Ta, am prins două iscóde turceşci şi le-am adus aicĭ.

— Bine; să-mĭ aduceţi mai întêiŭ pe cela ce vine de voie că póte ne va descoperi mai mult; adu pe streinul încóce vătaşe.

— Măria Ta.... îngână oficerul, el dorea ca să vĕ descopere numai Voue nisce taine...

— Mihai nu face nimic pe sub ascuns, ci tóte în veleag şi în faţa ţĕreĭ întregĭ.

Oficerul nu mai ţise nimic, eşi şi numai decât se întórse cu streinul.

— Ţicalidi!... esclamă Dan Vistierul îngălbenind şi ascunzêndu-sĕ după spatele celor lalţi boeri; suntem perduţi, ticălosul ne-a vêndut.

— Ce vrei şi ce aĭ să-mĭ spuĭ? întreabă Vodă pe grec cu un ton rĕşlit.

— Măria Ta, rĕspunse acesta cu un ton tremurător, iartă slugii M. Tale, dacă nu póte să-şĭ descleşteze gura ca să vorbéscă de faţă cu obraze streine.....

— Nu este nicĭ un strein aicĭ, replică Mihai cu asprime, ci toţi Români cu dor de ţĕră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Póte să sĕ amăgéscă Măria Ta, rĕspunse fanariotul aruncând o căutătură ironică spre boerĭ, între carĭĭ unĭĭ tremuraŭ ca varga şi doriaŭ să sĕ deschidă pământul ca să-ĭ înghiţă, iar alţiĭ mureaŭ de nerăbdare să afle ce avea să spue?

— Măria Mea, nu sĕ înşélă, rĕspunse Vodă cu acelaşi ton; vorbesce dar.

— Nu pot.

— Pentru ce?

— Pentru că póte maĭ am şi alte cuvinte care mĕ opresc.

—Preţul tainiĭ tale?.... N'avea niciĭ o grije, ţi se va plăti orĭ cât veĭ cere.

— Escĭ un Domn mare, stăpâne, strigâ grecul cu un ton prefăcut.

— Vorbesce acum.

— Eŭ nu vorbesc nimic, ci las ca aste hârtiĭ singure să vorbéscă, rĕspunse Amfilochie scoţênd din sîn maĭ multe plicurĭ şi puindu-le în mâna luĭ Vodă.

—Ceasul nostru cel din urmă a sosit, murmură la urechea Vistieruluĭ unul din boerĭ....

— Grec vênzător! vaĭ ţie va fi, dacă voiŭ scăpa şi de astă belea şi veĭ cădea vre-odată în mânile mele, murmură Vistierul.

Intr'acest timp Mihaĭ desfăcŭ plicurile unul după altul, le citi unul după altul, se încruntă de maĭ multe orĭ, şi după ce le citi pe tóte, aruncă o căutătură de vultur spre toţiĭ boeriĭ, între care eraŭ mulţi care tremuraŭ şi le dise:

— Aste hârtiĭ sunt de la Mihnea Vodă, scrise de însuşĭ mâna sa şi adresate către unĭĭ din boeriĭ meĭ, carĭ sunt aicĭ de faţă, dar pe carĭ nu voesc să-ĭ numesc. Ele îmĭ spune, că sunt mulţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lupĭ ascunşĭ între oile mele, cari pândesc vreme cu prilej ca să se năpustéscă spre turmă şi păstor, când vrăjmaşul va fi aproape de grajd. Sunt şi făgăduelĭ de banĭ mulţĭ pentru vênzătorĭ. Vĕd cu ochiĭ, dar nu cred aste hârtiĭ, nu cred să fie între Românĭ nisce mişeĭ aşa de lepădaţĭ de lege, şi rup aste mărturiĭ mincinóse, le nimicesc, şi făşiele lor le arunc în vênt.

Pronunţând aste cuvinte, rupse hârtiile, deschise o feréstră şi le aruncă afară, după aceea adăogă:

— Să nu uite însă aceĭ ce sĕ vĕd numiţĭ aicĭ, că numele lor îmĭ sunt tipărite în minte, şi că de aci încoto faptele lor vor fi luate în deaprópe băgare de sémă; să-şĭ aducă asemenĭ aminte că sunt Românĭ şi că ţéra le este în mare primejdie, şi să sĕ gândéscă că acum este vremea de a aduna, iar nu a risipi, de a îmbărbăta iar nu de a înspăimênta, de a încuragia iar nu de a pedepsi. Ceĭ ce sunt Românĭ facă ca mine, jertféscă şi urele şi necazurile pe altarul ţĕreĭ, cum fac eŭ, amâne şi supĕrările şi isbândirile pentru altă dată, şi acum arméză-şĭ toţĭ braţul cum mĕ armez eŭ, uite cum uit eŭ, şi lupte-să pentru mântuirea moşieĭ sale cum mĕ voiŭ lupta eŭ.

— Măria ta eşcĭ mare şi sfînt, cu tine, D-ne, vom intra chiar în foc, strigară toţĭ boerĭĭ înduioşaţĭ atât ceĭ nevinovaţĭ ca şi ceĭ vinovaţĭ, cu tine vom sbura pretutindenĭ la viaţă şi la mórte.

— Am perdut şi de astă-dată, murmură Dan Vistierul care sĕ presupunea de toţĭ că era creatura luĭ Mihnea şi a luĭ Alexandru al III-lea; tot bine însă adăogă aruncând spre Vodă o căutătură pedişe, că am scăpat cu viaţă; viitorul nu este perdut.

— Dute de-ţĭ ia plata, ḑise Mihaĭ aşeḑându-se pe un scaun şi adresându-se către Grec.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ţicalidi, după cum aţi înţeles, să făcuse spionul şi emisarul luĭ Mihnea Vodă îndată ce pricepuse, că nu maĭ putea spera nimic de la Caraiman, iar după acea vênduse pe acesta şi pe aĭ luĭ Mihaĭ Vodă îndată ce aflase aceea ce ţisese Sinan Paşa luĭ Alexandru Vodă şi înţelesese că va trece încă multă vreme până să soséscă ţiua în care acela se va sui pe tron. Cum auţi dar ordinul luĭ Mihaĭ, el salută până la pământ şi eşi cu gând să-şĭ ia baniĭ şi să fugă în grabă spre Transilvania; însă Mihaĭ îl înţelese, şi adresându-se către vătaful care-l introdusese îĭ ţise:

— Ingrijesce de tot ce trebue acestuĭ om, dar pune-l la propreală şi nu-l lăsa să scape cu nicĭ un chip până la sfârşitul rĕsboiuluĭ; capul tĕŭ mĕ va chezăşui de al luĭ.

Oficerul salută până la pământ şi eşi, iar Vodă se adresa către calelalt oficer şi-ĭ ţise:

— Acum adu iscódele.

Oficerul salută, eşi din sala pe unde intrase şi reapăru mânând înainte-ĭ doĭ oşteni îmbrăcaţi turcesce. Amêndoĭ eraŭ junĭ, amêndoĭ frumoşĭ, amêndoĭ falnicĭ la înfăţişare, dar cel maĭ mărunţel era cu neasemĕnare maĭ frumos şi maĭ drăgălaş decât soţul sĕŭ. Căpitaniĭ şi boeriĭ vĕţêndu-ĭ scóse un strigăt de bucurie şi de mirare, iar Mihaĭ le aruncă o căutătură pieţişe şi pătrunţĕtóre şi-ĭ întrebă cu vocea sa cea detunătóre.

— Cine sunteţĭ voĭ şi ce căutaţi împrejurul tabereĭ mele?

—Sunt Român, Măria Ta, rĕspunse cel maĭ june cu un ton îndrăsneţ, vin din taběra turcéscă unde am stat rob aprópe un an şi de unde am scăpat înfruntând marĭ primejdiĭ ca să alerg la chemarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţĕriĭ mele, spre a mĕ lupta şi a muri pentru dênsa.

Auḑind ast timbru dulce şi armonios, Radu Putoianu, care era acolo şi şedea într'un colţ, singur şi gânditor, maĭ ântâĭ trăsări, apoĭ din ce în ce maĭ surprins se apropia de noul venit, şi după ce sĕ uită la dênsul cu atenţiune, strigă ştergêndu-se la ochĭ:

— Oare nu mĕ înşală vederea? óre ce vĕḑ înaintemĭ este aievea iar nu vis? óre sub aste vestminte bărbătescĭ şi turcescĭ recunosc în adevĕr dulcele trăsurĭ ale Marieĭ scumpeĭ mele surióre?...

Esclamaţia luĭ Radu produse mare mirare între ceĭ de faţă şi-ĭ făcură să sĕ uite spre streinĭ cu maĭ multă atenţiune. Junele turc însă nu-ĭ lăsă mult timp în nedumerire şi rĕspunse îndată:

— Ochiĭ nu te înşală, frate; aceea ce veḑĭ este aievea iar nu vis, eŭ sunt Maria, sora ta Maria care am fost răpită de păgânĭ şi ţinută în robie un an de ḑile.

Pronunţând aceste cuvinte îşĭ smulse turbanul turcesc din cap şi lăsă să-ĭ cadă pe umerĭ în unde graţióse părul sĕŭ cel negru şi mătăsos. Cum o vĕḑură ast-fel toţĭ o recunoscură şi alergară s'o ia de mână, s'o felicite şi s'o róge a le povesti întêmplările sale; însăşĭ Vodă sĕ sculă în sus şi să apropie de dênsa; ea însă vĕḑêndu-l se prosternă la piciórele sale şi-ĭ sărută mâna cu smerenie. Măria Sa o sărută pe frunte şi o rugă să-ĭ povestéscă întêmplările sale. Maria priimi bucuros, şi începu să povestéscă tot ce i s'a întêmplat la Afumaţĭ, la Bucurescĭ şi la Stambul, şi când ajunse la viclenia cu care s'a servit ca să înşele pe Caraiman, ḑise:

— Am fost nevoită ca să scap cu cinste din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

atâtea primejdii mari, ca să mintu şi cu chipul, şi cu ochii, şi cu gura şi chiar cu inima; am fost silită să fac să amuţéscă tóte simţurile mustrării de cuget, numai şi numai ca să scap neatinsă. Eu însă-mi mă miram de mine cum puteam să mă prefac aşa de bine, eu însă-mi stam adesea în uimire şi mă cruceam cum am putut să isbutesc a face dintr'un leu sălbatic un câne blând şi supus, dintr'un Turc fără de temere de D-deu şi fără de înfrânare, un om cu judecată şi ascultător. Am fost nevoită chiar să mint pe binefăcătorul meu, adăogă ea arătând pe camaradul său de călătorie, pe acest tînăr plin de inimă şi de bunătate, fără care n'aş fi putut scăpa, numai ca să pot isbuti a mă revedea între iubiţii mei fraţi şi prieteni.

Osman când auzi pe Maria mărturisind că l'a înşelat, îngălbeni, învineţi, îşi simţi inima rupându-i-se fâşii fâşii, dar avu putere să se stăpânéscă.

— Acest tînăr, adăogă Maria, se numeşe Osman; el este fiul luĭ Servet Paşa care a murit în Morea pentru legea sa; era vecin cu temniţa mea, m'a vĕdut şi mi-a spus că mă iubesce; îndată ce auziiu astă mărturisire, o rază de nădejde luci în sufletul meu, o nouĕ ţesătură de viclenie să născoci în mintea mea şi făcuĭ pe tînĕr să nădajduiască. Astă nădejde mi-o răsplăti prin mult bine, îmi făgădui a sĕ lepăda de legea sa, a îmbrăţişa creştinismul, a rĕmânea între noi, a sĕ lupta pentru noi împotriva fraţilor luĭ; îmĭ ajută să scap din taberа turcéscă, îşi puse de maĭ multe orĭ viaţa în primejdie pentru mine, şi isbuti în cele din urmă a mĕ aduce între aĭ meĭ téfără şi nevătămată; cu ce bucurie i-aşĭ împlini nădejdea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sa, dacă mâna mea n'ar fi de mult făgăduită şi daca inima mea n'ar fi dată logodniculuĭ meŭ.

După ce rosti aceste cuvinte urmă cu şirul istorisireĭ întêmplărilor sale, şi după ce termină povestirea şi priimi din partea tuturor o mulţime de felicitărĭ de bucurie, ceru şi dobândi voe de la Vodă să se retragă şi eşi din sală însoţită de fratele sĕŭ, de tristul Osman şi de Radu Calomfirescu.

Îndată ce se vĕdu în camera fratelui sĕŭ, ea îl întrebă cu nerăbdare:

— Dar bine frate, unde este căpitan Mirza?

Radu auḑind astă întrebare neaşteptată deschise gura ca să rĕspundă, dar Calomfirescu, nesciind legăturile ce esista între dênsa şi junele căpitan, se grăbi a rĕspunde cu un ton trist:

— Vaĭ! vitézul nostru frate, şi-a plătit maĭ din vreme datoria către ţéra sa.

— Ce fel? a murit? strigă juna fată sărind din loc cu iuţélă.

— Da, rĕspunse tot Radu Calomfirescu, a murit ca un vitéz şi ca un Român pe câmpul de luptă.

— A murit Mîrza! logodnicul meŭ mort!... strigă Maria cu un ton dureros, aruncând asupra fratelui sĕŭ o privire întrebătóre.

— Da, rĕspunse Radu îngânând, a murit după bătălia de la Rusciuc şi după luarea cetăţeĭ, urmărind nisce spionĭ; eŭ creḑ c'a căḑut într'o cursă întinsă de însuşĭ Caraiman Paşa.

— Caraiman! chiar el! Ah! înţeleg acu, strigă juna leóică tremurând de indignaţiune şi oţerire, îĭ înţeleg purtarea; păgânul a aflat că el este logodnicul meŭ şi că sufletul meŭ este al luĭ, şi pe când sĕ făcea către mine că este aşa de blând şi de supus, pe sub ascuns da perḑăreĭ pe Mîrza ca să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu mai am ce iubi; o! Mîrzeo, scumpe Mîrzeo să sciï că în veci veï fi iubit de sufletul meŭ și că amarnic voiŭ rĕsplăti în sângele ucigașiuluï tĕŭ mórtea ta, și pe urmă voiŭ sbura la tine, îmï voiŭ curma singură nisce ḑile care de aci în colo vor fi nefolositóre! Unde e morméntul luï?

— Nu i s'a găsit trupul pe nicăirï, cu tóte căutările și cercetările ce am făcut, rĕspunse fratele sĕŭ apropiindu-se de ea.

— Ce aud, D-ḑeule meŭ! nu 'mï aï păstrat nicï mângăerea d'a plânge pe morméntul luï? ah! D-ḑeule crudă ursită am avut pe acest pămênt!....

Aste cuvinte le pronunță juna fată cu un ton așa de sfășietor, în cât ceï ce eraŭ de față simțiră că le curgea din ochï lacrămï de înduioșare.

— Mario, sora mea cea dulce, strigă Radu luând'o în brațe și așeḑênd'o pe un scăunaș, liniscesce-te, nu te oţĕri, nu te desnădăjdui, căcï dacă el nu mai este, tu n'aï rĕmas singură; fratele tĕŭ trăesce.

— Eï, și ce'mï pasă mie? strigă desperata leóică sărind din locul unde sta, de ce folos 'mï escï tu? viața mea, lumea întrégă, dacă el a perit?

— Mario! .... esclamă fratele sĕŭ cu un ton imputător, nu mĕ asceptam ca aste vorbe să iasă din gura ta.

— Oh! iartă-mĕ, Radule, iartă-mĕ, frate, rĕspunse nenorocita copilă căḑênd în genunche la picióre'ï și acoperindu-ï mâna cu miï de sĕrutărï; sunt nebună, mintea-mï e sărită, dar dă-mï dreptate gândindu-te la câte am suferit, de unde viŭ, cu cine am trăit, și la câte am să mai sufer d'acum încolo?!

— Nu te învinovăţesc că 'l plângï, fiind-că este

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vrednic de plâns, dar te învinovățesc că te desnădăjduești, ceea ce nu este ertat unei creștine.

— Aĭ dreptate, așa e; dar ce trebue se fac?

— Să trăescĭ și să aibĭ curagiŭ și nădejde.

— Să trăesc?..... dar voiŭ putea fără el? să am curagiŭ!... dar ce curagiŭ să maĭ am când el lipsesce pentru a prurrea? să am nădejde! dar ce nădejde pot avea pe câtă vreme el este mort!.....

— Să trăescĭ ca să'l plângĭ și să'ĭ ții locul apărându-ți țéra, rĕspunse Radu.

— Să aibĭ curaj ca să poți a isbândi în sângele vrășmașilor sĕĭ mórtea luĭ, strigă Osman aĭ căruĭ ochĭ scânteiaŭ într'un mod straniŭ ca cum ar fi fost înflăcărați de o speranță ascunsă.

— Și să nădăjduescĭ în Dumnedeŭ, care póte să ți-l dea când cu gândul nu te gândescĭ și nu te maĭ ascepți, dise și Calomfirescu.

— Voiŭ trăi, ca să'ĭ țiŭ locul, rĕspunse Maria uimită fără a sci ce vorbesce, voiŭ avea curaj ca să'ĭ isbândesc mórtea; dar nădejde, cum să am nădejde?

— Adu-ți aminte că nicĭ trupul și nicĭ mormêntul sĕŭ nu s'a găsit, rĕspunse Calomfirescu; póte că mormîntul luĭ nu este săpat, póte că el este încă viŭ, póte că e ascuns cine scie unde și póte să vĕ maĭ întâlniți când-va.

— Oh! aceste nădejdĭ, aceste nădejdĭ sunt maĭ mult ca ucigătóre; esclamă Maria apucându-și cu desperare capul între mâinĭ și vĕrsând lacrime înfocate. Ah! dați-mĭ arme, arme multe, strigă sărind în sus și aruncând în juru-ĭ o căutătură rătăcită; ajutați-mĕ voĭ care vĕ numiți că sunteți vitejĭ între vitejĭ, ca să 'mĭ potolesc apriga sete în sângele dușmanilor care mĕ face să sufer

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

atâta. Aduceţi-mĭ un cal ca să sbor acolo unde era să sbóre el, şi un paloş îngrozitor ca sĕ vĕrs sânge, sânge mult şi să îmĭ astêmpăr focul ce mĕ mistuesce. Aide, daţi-mĭ arme şi urmăriţi-mĕ, căcĭ Turciĭ aŭ trecut Dunărea pe poduri, sunt numeroşĭ ca nisipul măriĭ şi sunt gata a sĕ năpusti spre noĭ. Caraiman ucigaşiul luĭ Mîrzea al meŭ păsesce în fruntea lor. Uite a început a sĕ lumina de ţiuă, ce staţi? ce întârdiaţi? aideţi să le eşim înainte, căcĭ alt fel ţéra este perdută, păgânii iarăşi sĕ fac stăpânĭ peste moşia nóstră, iar ne răpesc fetele, cum m'aŭ răpit pe mine şi iarăşi fac fiinţe nenorocite.

— Cât este de fericit el chiar d'ar fi murit, chiar dacă ar fi în mormênt!... oftă Osman stergându-şĭ ochiĭ; el este iubit şi eŭ amăgit, el plâns şi eŭ nesocotit! oh! maĭ bine mórte de cât viaţa de aci în colo.

Pronunţând aste cuvinte fiul luĭ Server Paşa, scóse de la cingătóre un cuţit ascuţit şi şi'l îndreptă spre pept, însă Radu Calomfirescu îl vĕdu, îĭ smâci cuţitul şi 'ĭ ţise.

— Ce vreĭ să facĭ măĭ băete?

— Veţĭ bine, voiŭ să mĕ omor, rĕspunse Turcul cu răcélă.

— Să te omorĭ şi pentru ce?

— Pentru că ea iubesce pe altul, pentru că eŭ o iubesc pe ea şi ea nu mĕ iubesce, pentru că m'a înşelat şi eŭ nu pot trăi înşelat şi neiubit.

— Nu fiĭ copil, îĭ ţise încet vitézul căpitan; liniscésce-te căcĭ şi ea se va linisci, şi după ce va maĭ uita, cine scie ce taine ascunde viitorul.

— Ah! ghiaurĭ!... esclamă Turcul cu desgust, voĭ iubiţĭ fără să sciţĭ ce este iubirea!... credeţi că asemenea durere se uită vre-o dată?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Noĭ scim a ne înfrâna durerile când nenorocirea ne isbesce, rĕspunse Calomfirescu.

— Si încă maĭ iubiţĭ pe alta după ce aţĭ pierdut ce aţĭ iubit! póte pentru că voĭ sunteţĭ creştinĭ, eŭ însă nu mĕ voiŭ purta ca voĭ căcĭ sunt Turc.

— Aiurea poţĭ fi orĭ-ce veĭ vrea, dar aci nu.

— Nu? şi pentru ce?

— Pentru că escĭ în mânile nóstre.

— Aşa e, rĕspunse Osman lăsând capul în jos, sunt robul vostru, faceţĭ cu mine ce vreţĭ.

In ast timp Maria voi să iasă din cameră, dar fratele sĕŭ o apucă în braţe şi cu cuvintele cele maĭ dulcĭ şi maĭ tinere o rugă să se liniştéscă şi o întrebă unde vrea să se ducă?

— Mĕ duc la Vodă, rĕspunse ea.

— Nu, staĭ, trebuie să rĕmâĭ aci.

— Trebue?! dar bine nu înţelegeţĭ că nu este vreme de perdut, că Turcii aŭ intrat în ţéră şi că e nevoe să pornim întru întêmpinarea lor!

— Adevĕrate sunt cele ce spuĭ? întrebă Radu îngrijat.

— Te maĭ îndoescĭ, nu veḑĭ că m'am liniscit?

— Dacă e aşa aide împreună să vestim pe Vodă.

— Să mergem, să'ĭ spunem tot şi să'ĭ descoperim tot ca să nu ne împresóre duşmaniĭ şi să ne dea pierḑării cum dădu pe sĕrmanul meŭ Mîrza!...

De şi începuse a sĕ lumina de ḑiuă, cu tóte astea Mihaĭ încă nu sĕ culcase, ci vorbea cu căpitaniĭ sĕĭ ceĭ maĭ apropiaţĭ şi croia felurite planurĭ prin care s'o brodească maĭ bine ca să apere ţéra cu mijlócele aşa de neîndestulătóre de care dispunea, până ce vor sosi ajutórele aliaţilor. Radu şi sora sa fură bine priimiţĭ, Maria fu ascultată cu multă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

atenţiune, şi după ce află grósnicul adevĕr, Mihaĭ ḑise căpitanilor sĕĭ:

— Nu maĭ este vreme de perdut, trebue să pornim maĭ 'nainte d'a afla Turciĭ că noĭ ne vom împotrivi. Mergeţĭ de vĕ pregătiţĭ, căpitaniĭ meĭ, daţĭ fuga la Văcărescĭ ceĭ ce aveţĭ oştirile acolo şi îngrijiţĭ să fie tóte gata; iar ceĭ alţĭ să se pregătéscă de drum căcĭ peste un sfert de ceas plecăm spre Măgurenĭ. Pe tînĕrul Turc, care a însoţit pe Maria, păstraţi-l aci cu bună îngrijire, ca nu din nechibzuinţă să ne aducă vre-o stricăciune prin mărturisirea celor ce a vĕḑut; pe Grec să'l păḑiţĭ cu multă băgare de sémă, căcĭ el póte să ne fie şi maĭ primejdios, şi după ce veţĭ face tóte acestea inturnaţi-vĕ împreună cu tóte căpeteniele, căcĭ maĭ avem înca să chibzuim înainte d'a porni.

Poruncile sale fura urmate, fanfara de alarmă începu să sune pe dealul Văcărescilor, oştile începură să sĕ adune, Osman fu pus la propreală într'o cameră Domnéscă, fără ca el să murmure şi să sĕ împotrivéscă, şi Ţicalidi fu închis într'o temniţă tare şi bine păzită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XII

BATALIA DE LA CALUGARENI

In momentul în care află că Turcii aŭ început să treacă dincoa de Dunăre, Mihaĭ își avea împărțită puțina sa oștire în douĕ tabere una se afla pe platoul Văcărescilor din marginea de miază-ḑi a Bucurescilor, și cea altă, cea ardelenéscă și moldovenéscă ocupa platoul din apropiere de Câmpina, dintre Bubulia, Cocorescĭ, Florescĭ și Măgurenĭ, d'a lungul riuluĭ Prahova, pentru a fi pusa la adăpostul orĭ căruĭ atac dat fără de veste și pentru a fi în apropiere de cea maĭ înlesniciósă trecere peste munțĭ în Ardeal, de trecĕtórea Brașovuluĭ. Aste mĕsurĭ fusese tuate de Mihaiŭ pentru ca cu o parte din ostenii sĕĭ să apere Bucurescii de orĭ-ce surpriḑă neasteptată, iar cu cea altă sa pótă a'și împreuna óstea sa maĭ cu înlesnire cu așteptata óste ardelenéscă, și pentru a 'și assigura într'un mod maĭ lesnicios o retragere în Ardeal pentru el și óstea sa în cas de înfrângere. Acéstă dispositiuni fusese luate de către Mihaiŭ maĭ mult după îndemnul boerilor sĕĭ ceĭ maĭ bătrînĭ, care'ĭ recomandaŭ cu stăruință prudență, cumpănire și cruțare, de cât din imboldul ânimeĭ sale care'lŭ îndemna numaĭ la fapte îndrăsnețe și potrivite cu firea sa cea aventurósă. Când sosi Maria și Osman, Mihaiŭ se afla în Bucurescĭ, în palatul domnesc după Podul Beiliculuĭ, care nu era departe de tabăra de la Văcărescĭ; de îndată ce află de la eĭ cum ca Turcii deja aŭ început să treacă Dunărea pe podurĭ și pe vase multe, Mihaĭ își luă căpitaniĭ sĕĭ ceĭ maĭ

Innaintea tuturor mergea Mihaĭ învărtind pe deasupra capuluĭ ca o morișcă ingrozitoarea secură, și innaintea sa mergeaŭ doĭ cerbĭ falnicĭ care 'lŭ precedaŭ în toate expedițiunele lui. B. C. Pag. 127.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de frunte, şi sfetnicii sĕĭ ceĭ maĭ marĭ, încălicară cu toţiĭ pe caĭ agerĭ, sburară toată noaptea peste dealurĭ şi câmpiĭ, pe drumul mare dintre Bucureşcĭ şi Câmpina, ocoliră satul Ploeşcĭ, apucară pe drumul Domnişiorilor, şi în ţorĭ de ţi ajunse în tabăra ardelenéscă; şi cum ajunse, fără a'şĭ da trupul la odihnă, Mihaĭ dădu ordin să se strângă imediat toţĭ căpitaniĭ şi toţĭ povăţuitoriĭ oştilor, precum şi toţĭ boeriĭ de ântêia şi a doua clasă, căcĭ boeriĭ se stabilise aicĭ cu familiele şi tot avutul lor, gata d'a trece dincolo de hotar, de îndată ce aflaseră că Ferhad paşa sosise la Rusciuc.

Banul Mihalcea, Banul Manta, Aga Fărcaş saŭ maĭ bine popa Stoica din satul Fărcaş, cu care am făcut cunoscinţă într'un capitol de maĭ nainte, cluceru Preda Bărcănescu, Spătaru Preda, Stolnicul Stroe, Vistierul Dan, Comisul Radu, câte treĭ fraţiĭ Buzescĭ, Stolnicul Radu Calomfirescu, Radu Putoianu, Albert Kirali comandantul artilerieĭ şi a puţinilor oştĭ Ardelene ce maĭ rĕmăsese în Tîrgovişte, Mihail Horvath, locotenentul sĕŭ, căpitan Cocea moldovénul şi alţĭ mulţĭ căpitanĭ de frunte, ale căror nume se înfrumuseţară maĭ în urmă prin fapte vrednice de laudă, fură de faţă la marele consiliŭ de resbel ce chemase Mihaĭ în câmpia Măgurenilor maĭ 'nainte d'a porni spre astă luptă aşa de îndrăsnéţă; fură asemenea chemaţĭ şi toţĭ boeriĭ câţĭ se găseaŭ acolo. Bĕtrêniĭ stâlpĭ aĭ ţĕreĭ încercară iarăşĭ să revie la sciuta lor povaţă de prudenţă, şi îşĭ dădură iarăşĭ părerea ca să lase ţéra întrégă a fi prada crudeĭ rĕsbunărĭ a păgânilor, şi eĭ cu avutul şi familiele lor să se retragă în creeriĭ munţilor, iar oştirea de care dispunea să le serve de iscóde şi călăuţe care să pădéscă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

strâmtorile şi potecile că să respingă orĭ-ce atac neasceptat.

Vistierul Dan, cu toăte că fusese încă o dată demascat, fu cel maĭ îndrăsneţ şi cel maĭ călduros apărător al acesteĭ păreri egoistă şi rușinósă. Multe fură causele care 'l îndemnară să fie d'o părere atât de rușinósă şi fatală patrieĭ sale, însă cea maĭ principală şi cea maĭ apriga din tóte, era aceia că Alexandru al III-lea se găsea în tabăra luĭ Sinan, şi dorul sĕŭ cel maĭ mare era acela de a face să păléscă sub un vĕl de rușine rada gloriei născêndă a luĭ Mihaĭ, inimicul stapânuluĭ sĕŭ, căcĭ gloria sa deja începuse să fie prea strălucitóre, şi să scobóre acest colos de mărire pe aceiaşĭ treaptă înjosită, pe care stătuse neclintit patronul sĕŭ, în decursul scurteĭ sale Domniĭ.

Din norocire într'acea vreme ţéra în mare parte era armată, oşteniĭ ceĭ maĭ fruntaşĭ eraŭ adunaţĭ la Măgurenĭ, şi numĕrul glasurilor eroilor covârşea cu asupra voturile bĕtrânilor sfetnicĭ, cărora vîrsta şi lăcomia le înghețase sângele în vine şi le domolise orĭ-ce avênt nobil şi generos.

Vitejiĭ oşteni, braviĭ căpitanĭ în pepturile cărora clocotea sfânta iubire de patrie, de la prima vorbă sĕ unirĕ cu părerea ilustruluĭ lor căpitan, voirĕ maĭ bine mórtea de cât rușinea, şi cu toţiĭ hotărîrĕ ca să plece chiar în acea ţi de la Măgurenĭ, să trécă pe lângă Bucurescĭ, să ocupe şesul Călugărenilor, daca se póte înaintea Turcilor, şi acolo să se oprească şi să facă tóte preparativele de rĕsboiŭ, căcĭ acel loc era cel maĭ bun şi cel maĭ priincios de rĕsboire cu óre-care şianse de folos pentru o mână de ómenĭ care avea ca potrivnică o armată așa de mare. Nu aŭ greşit braviĭ luptătorĭ în a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

legerea loculuĭ, fiind-că acel loc ce a rĕmas memorabil, este închis de tóte părţile de déluri, care pe atuncĭ eraŭ acoperite cu pădurĭ imense şi greŭ de strĕbatut. Intre acele déluri, se află o vale nu prea mare şi plină de crînguri, printre care se strecóră nenumĕratele şi mocirlósele pârâiaşe ce compun gârla numită Neajlovuluĭ, care în acele vremurĭ era o mlaştină de nămol, din care nu maĭ putea să iasă acela ce se întêmpla să intre. Drumul ce comunica între deal era numaĭ o limbă de pămênt strîmptă, pe care nu putea să o trécă de o dată maĭ mult de cât un car; în mijlocul acelui drum, d'asupra apeĭ era un pod de lemn gros şi strîmpt, şi dincolo de el eraŭ treĭ crucĭ de lemn lipite una de alta şi durate spre eternisarea memorieĭ fundatoruluĭ aceluĭ pod. Acéstă nouĕ Termopilă se numea şi se numesce şi acum *Valea Călugărenilor*. Posiţia de astăḑĭ este tot aceaşi, dar în locul drumuluĭ de pămênt şerpuesce o largă şosea cu pietriş, în locul poduluĭ celuĭ strimptŭ şi vechiŭ se află un pod maĭ bine făcut, şi în locul celor treĭ crucĭ se găsesce o cruce maĭ mare de piatră amintind, nu marea faptă de arme ce s'a săvîrşit acolo, ci reconstruirea poduluĭ de către Şerban Cantacusino. Mult timp a trecut d'atuncea de la 1595, mulţĭ banĭ s'aŭ cheltuit din visteria acesteĭ ţĕrĭ pentru cheltueli de maĭ mult saŭ maĭ pucin folos, dar nimenĭ însă, nimenĭ până acum nu s'a gândit că să ridice în acel loc memorabil un monument, un semn, o indicaţie óre-care care să amintească că în acel loc Mihaĭ a prefăcut în ţĕrînă cu o mână de vitejĭ o armie întreagă de duşmanĭ, şi a reînviat cu puterea braţuluĭ sĕŭ *Autonomia Românieĭ!*...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După ce se alese ca cel mai bun acel loc strîmt şi favorabil pentru luptă, Mihaĭ împărţi óstea în modul următor: încredinţă banuluĭ Manta comanda aripeĭ drepte, pe care o orîndui să se aşeḑe pe deal la dreapta poduluĭ, aripa stânga o încredinţă spătaruluĭ Preda Buzescu, centru îl dădu luĭ Aga Fărcaş, artileria luĭ Mihail Kirali şi reserva o împărţi în douĕ: o parte o dete Banuluì Mihalcea, care avea să sĕ ascundă într'o pădure despre apus, şi alta luĭ Mihaĭ Horvath, care avea să sĕ ascundă în altă pădure despre rĕsărit, spre a apĕra corpul armateĭ de vr'un atac de la spate, şi la timp nenorocit să le sprijinéscă retragerea. Mihaĭ şi junii sĕĭ căpitanĭ rĕmase să comande călărimea Roşiorilor şi să alerge acolo unde va fi pericolul mai mare şi să îmbărbăteze cu faţa sa pe ceĭ descurajeaţĭ. Radu şi Stroe Buzescu, Radu Calomfirescu şi Radu Putoianu aveaŭ să facă parte din numĕrul acestor bravĭ căpitanĭ, iar juna amazonă Maria Putoianca, care nu voise cu nicĭ un preţ să rĕmâe la Măgurenĭ, se îmbrăcă şi ea ca un oştean şi dobândi graţia d'a servi de adjutant domnesc care să comunice ordinele între corp şi corp.

După ce sĕ împărţi comandele fie-căruia şi se puse tóte la cale cu tot şartul lor, Mihaĭ dete poruncă să se sune adunarea, şi îndată tabăra care până aci era încă mută, tăcută şi adâncită în braţele somnuluĭ, de o dată sĕ învioră, se animă ca prin minune şi dobândi o viaţă care nu fu nicĭ sgomotósă nicĭ zăpăcită. Intr'un sfert de óră tótă armata fu adunată într'un întins pătrat în mijlocul taberĕĭ, şi Mihaĭ intră cu statul sĕŭ major în mijlocul pătratuluĭ şi cuvêntă cu o voce impunătóre şi plăcută în modul următor:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

«Căpeteniĭ şi Soldaţi!

«Ţiua ce are să strălucească după ţiua de mâne póte să fie cea maĭ însemnată ţi pentru mântuirea ţériĭ nóstre; de la isprava ce vom dobândi atuncĭ atârnă viaţa nóstră, fiinţa nóstră; lăsa-veţĭ voĭ ca să piară din cartea naţiilor vitézul nume de Român?... Nu, fraţiĭ meĭ, voĭ nu sunteţĭ vrednicĭ d'o asemenea mişelie. Aduceţi-vĕ aminte cine sunteţi şi aĭ cuĭ fiĭ sunteţi; biruitoriĭ de la Stânescĭ şi de la Rusciuc şi nepoţiĭ biruitorilor de la Rovine şi de la Silistra nu se lasă să piară ca nisce netrebnicĭ. Aduceţi-vĕ aminte că în locul unuĭ Mircea saŭ al unuĭ Ţepeş, aveţi un Mihaĭ tot cu acelaş dor şi iubire de ţéră ca şi eĭ, aduceţi-vĕ aminte că sunteţi fiĭ de viteji şi fiţi bărbaţi şi neclintiţi în curaj şi vitejie. Dacă vom birui, numele nostru va fi neperitor în veacul veacurilor; tot fiul de Român ne va binecuvênta că i-am scăpat pentru vecie de Turcĭ, tótă muma ce 'şĭ va strânge pruncul la sin va ţice: fiul meŭ, tu trăescĭ pentru-că oşteniĭ luĭ Mihaĭ aŭ jerfit fericirea lor pentru binele nostru. Dacă vom muri tót lumea ne va plânge şi va da mână de ajutor fiilor noştri ca să ne isbândească, iar dacă vom perde un prilej ca acesta aşa de priiincios pentru binele ţériĭ, pe care nicĭ odată nu 'l vom maĭ recăpăta, tótă lumea ne va blestema şi ne va urĭ ca pe nisce mişeĭ. Dar n'aveţĭ grije, Româniĭ n'aŭ fost şi nu pot fi mişeĭ, nicĭ e scris în cartea vieţiĭ să piară numele de Român. Turciĭ sunt speriaţi de atâtea pierderĭ ce'ĭ am făcut să îndure, oştile lor sunt înfricoşeate vĕţênd-se ameninţate de pretutindenĭ, dintre căpetenile lor numaĭ Caraiman maĭ îndrăsnesce să se mĕsóre făţiş cu creştinătatea, şi pe acela, vrênd D-ţeŭ îl

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

putem doborî, spre a fi slava nóstră îndoit mai mare. Nu vĕ speriaţi de mulţimea cea fără de sémă a vrăşmaşilor, căcĭ Sinan a lăsat óstea cea mai bună în cetăţi, ca să le apere de năvălirile nenumĕraţilor neprietinĭ aĭ păgânătăţiĭ, şi a adus cu sine numaĭ gloate nedeprinse la rĕsboĭ, care vor face mai mult sgomot şi încurcătură lor de cât nouĕ vătămare. Afară de astea locul ce am ales pentru luptă face ca mulţimea să devie nefolositóre. Luptaţi-vĕ dar bărbătesce, nu daţĭ înapoĭ nicĭ măcar cu un pas din locul ce v'am ales, şi nu vĕ retrageţĭ în câmpiĭ, căcĭ acolo este peirea; nu daţĭ dosul spre fugă, căcĭ Turcul urmăresce amarnic, nicĭ nu vĕ daţĭ prinşi, căcĭ el nu iartă nicĭ o dată pe ceĭ ce cad în mânile sale fără putere de apĕrare, şi maĭ cu seamă pe ceĭ ce sĕ daŭ de bună voe. Aduceţi-vĕ aminte din ce grozăviĭ aţi scăpat, din ce umilinţe şi înjosirĭ sunteţĭ mântuiţĭ, cum vĕ privesc streiniĭ de când vĕd că sciţĭ a vĕ apăra drepturile, şi siliţi-vĕ a fi vrednicĭ de mine şi de numele ce purtaţĭ, căcĭ şi eŭ mĕ voiŭ sili a fi vrednic de voĭ şi de numele ce port».

— Vom fi cu toţiĭ vrednicĭ de numele de Român, strigară oşteniĭ într'un glas.

— Daca e aşea, fiiĭ meĭ, daca 'mĭ făgăduiţĭ că veţĭ face tot ce vĕ va sta prin putinţă ca să nu mĕ daţĭ de ruşine, aide să plecăm înainte cu nădejde în Domnul şi Sfânta Sa Maică, a căreĭ adormire se serbeaţă în curând.

In acel moment fanfarele începură să întoneze frumóse marşurĭ de rĕsboĭ, şi mica dar brava armată, se puse în mişcare spre podul de la Florescĭ care era aruncat peste apa Prahoveĭ. Peste câte-va momente tabăra de la Măgurenĭ rĕmase

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

populată numaĭ de femeĭ, copiĭ şi bĕtrânĭ gârboviţĭ.

Armata luĭ Mihaĭ merse aşa de repede în cât a treia ḑi înainte d'a se lumina de ḑiuă, ajunse în dreptul Călugĕrenilor fără a trece prin Bucurescĭ şi fără a întêmpina vre-un pericol. Când ajunse în dreptul Copăcenilor, găsi acolo tăbărită oastea din tabăra Văcărescilor, şi după ce se odihni cât-va, se împreună cu ea şi merse înnainte. Cum ajunse la Călugăreni ocupă dealurile şi pădurile de dincóce de Neajlov, întinse îndată corturile la adăpostul unuĭ nemĕsurat briŭ de pădurĭ, întări tabăra cu şanţurĭ şi care legate între ele cu lanţurĭ, şi 'şĭ întocmi armata în linie de bătaie, gata la orĭ-ce atac neprevĕḑut. Banul Mihalcea se retrase cu reserva să în pădurea despre sóre-apune, care era maĭ apropiată de câmpul de luptă, şi Horvath se retrase în dosul codruluĭ despre sóre-rĕsare, care era maĭ spre Bucurescĭ. Ast-fel aşeḑată mica armată asceptă tótă ḑiua în tăcere venirea Turcilor.

Din norocire pentru eĭ Turciĭ nu veniră atît de iute şi Sinan nu se arătă prea grăbit. El, care nu sĕ ascepta de loc la o împotrivire din partea luĭ Mihaĭ, căcĭ i s'ar fi părut astă piedică maĭ mult ca cutezĕtóre, maĭ cu sémă după ce aflase că Batori şi Răsvan nu trecuse încă dincóce cu oştile lor, cu cât mersese de iute ca să ajungă la Rusciuc şi să trécă Dunărea, cu atâta de încet merse după ce sĕ află în preajma Giurgiuluĭ; nu se urni din loc până ce nu'şĭ vĕḑu întréga armată trecută dincoa. Vĕḑênd că nimenĭ nu sĕ ivea ca să le împiedice calea, Turciĭ începură să sĕ împrăştie spre a prăda laturile din prejur, şi óstea cea mare stătu loculuĭ înaintea Giurgiuluĭ cincĭ ḑile închiate, şi tocmaĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în a seasea ḑi Sinan dădu ordin de pornire spre Bucurescĭ ca să ia în stăpânire acest oraş, rĕmas de bună sémă fără apărare şi ocărmuire.

Este timpul să spunem aci că mare mirare, mare supĕrare şi mare turburare aduse în sufletul luĭ Caraiman neasceptata dispariţiune a Marieĭ, şi mare jurĕmênt făcu el d'aşĭ rĕsbuna contra asteĭ înşelătóre şi contra trădătoruluĭ Osman daca va pune mâna pe eĭ. Când se făcu ḑiuă el trămise un amic să cheme pe favoriţiĭ sĕĭ, dar acesta să întórse îndată şi 'ĭ spuse că ambele corturĭ eraŭ góle şi cu dosurile sfâşiate; nu creḑu spusele sclavuluĭ şi se sculă şi alergă singur ca să se încredinţeze cu propriĭ sĕĭ ochĭ. Sclavul spusese adevĕrul şi el pricepu îndată că a fost victima amăgirĭĭ; cu tóte astea, după ce se oţĕri în destul şi după ce pronunţă miĭ de blesteme şi făcu miĭ de jurăminte, trămise iscóde ea să cerceteze în tabără prin tóte părţile, dar iscódele se întórse înapoĭ cu veste că n'a găsit nimic, chemă la sine pe toate santinelele, le ameninţă cu mórtea şi le ordonă să spue pe unde aŭ dosit fugariĭ, dar toţĭ într'o voce spuseră jurându-se pe Alah şi pe toţĭ proorocĭĭ, că n'aŭ vĕḑut nimic, trămise şi gonacĭ ca să'ĭ urmăréscă, dar şi aceştia rĕmase fără ispravă. Furia luĭ n'avu margine, dar nu putu să facă alt de cât să se supue scriseĭ, conform datorieĭ orĭ-căruĭ Musulman, şi să ascepte momentul potrivit de a'şĭ rĕsbuna. Trimise însă la Rusciuc pe eunucul sĕŭ favorit ea să cate pe Ţicalide, dar şi acesta se întórse cu veste că Grecul de maĭ multe ḑile nu să afla pe nicăerĭ. Noĭ scim unde se afla el într'acel timp.

In a şésea ḑi Turciĭ porniră dela Giurgiu cam pe sub séră, şi spre a se apĕra de arşiţa ḑileĭ şi de ostenélă merseră tótă nóptea destul de încet;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în séra ḑileĭ a şeasea eĭ apărură în culmea dealurilor despre Dunăre ale Călugărenilor, şi maseră nóptea dincolo de pădure fără să le treacă de loc prin minte că dincóce la o palmă de loc se află o armie întrégă. A doua ḑi când sĕ desceptără rĕmaseră încremeniţĭ vĕḑênd la lumina cea îndoioasă a auroriĭ, movila opusă presărată cu o mulţime de oştirĭ înşiruite în linie de bătae, în capul căreia flutura stindardul român. Sinan Paşa vĕḑênd o cutezare aşa de mare şi de neasceptată, turbă de mânie şi dete ordin ca să înceapă numaĭ de cât atacul, spre a măcelări până la unul cu un moment maĭ curênd pe aceştĭ nesocotiţĭ care aŭ îndrăsnit să se măsóre cu o putere înḑecită la numĕr. Bătălia începu în ḑiua de 13 August anul 1595 a şépte óre diminéţa, dar nu fură Turcii aceia ce începură atacul, ci Românii; bravii oşteni nu asceptară pe inimicĭ să urmeze ordinile Vizirului lor, ci în numĕr de 8000 luptători, se repeziră spre eĭ cu bravul lor Domn în frunte, trecură podul şi să aruncără cu mare furie asupra Osmânliilor.

Patru Paşĭ, Saturgi Mahomed, Haider, Husein şi Mustafa sprijiniră cu bărbăţie astă năvălire furiósă şi neasceptată, dar isbirea Românilor fu aşa de puternică în cât, cu tótă posiţiunea Turcilor care era destul de priinciósă, silinţele Paşilor rĕmase neroditóre, căcĭ órdele păgâne rupseră şirurile şi se retraseră în neregulă, lăsând pe inimicĭ să ajungă până la cele d'intâĭ corturĭ ale tabereĭ umbrite desemi-lună.

Caraiman-Paşa vĕḑênd că ante-garda armateĭ sale fugea înfrîntă şi ameninta a părăsi în mânile inimicilor nisce posiţiunĭ cel puţin egale celor ocupate de Românĭ, alergă însoţit de oştĭ prospete, puse în mişcare formidabila sa artileriă, reanimă curagiul per-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dut şi făcu pe fugarĭ a se întórce înapoĭ şi a se lupta cu bărbăţie. Bătaia într'o clipă luă proporţiunĭ marĭ şi se întinse peste tot frontul armateĭ. Artileria începu să verse foc şi fer distrugetor fără de încetare şi oşteniĭ daŭ de foc împuşcându-se uniĭ pe alţiĭ, luptându-se cu îndărătnicie şi amestecându-se astfel în cât de maĭ multe orĭ nu s'a putut sci unde eraŭ Turciĭ, unde Româniĭ şi cine era învinsul, cine învingătorul?

In mijlocul acesteĭ crâncene încăierărĭ, se întâmplă un accident fatal Românilor, asupra causeĭ căruia istoriciĭ nu se potrivesc. Valter, Hammer şi Enghel, pretind că prin o isbire puternică din partea Turcilor, iar Anonimul, cronica Bălăcenéscă şi Şincaĭ, basat pe maĭ multe documente şi mărturiĭ contimporane, susţin că prin trădarea*)

*) Astă versiune pare maĭ probabilă din causă că toţĭ contimporaniĭ, chiar Nemţiĭ, susţin că în acele momente n'a cădut tot câmpul Românilor în mânele Turcilor, şi după regulele de resbel este sciut că artileria nu se aşadă numaĭ într'un singur punct, ci ocupă maĭ multe poziţiunĭ avantagióse, maĭ cu sémă că acel loc avea maĭ multe înălţimi şi artileria Română era compusă din maĭ multe bateriĭ. Aşa dar fără un act de rea voinţă saŭ incapacitate manifestată, comandantul artilerieĭ nu putea ocupa numaĭ o singură poziţiune, şi prin urmare nu putea cădea artileria întrégă în mâna Turcilor, fără a fi Românii învinşi saŭ cel puţin scoşĭ din poziţiunele lor. Descrierea evenimentelor ce aŭ urmat ne constată că Românii perzând tunurile nu 'şi-aŭ perdut poziţiunile. Remâne dar evident că Kirali, contrar regulilor de resbel şi a dispositiuneĭ terenului compus din maĭ multe dealurĭ, a aşedat tóte bateriile pe un singur deal, şi aceasta de sigur în momentul încăerărĭ, prin urmare reaua voinţă remâne manifestă.

O mărturie contimporană, aceia a poetuluĭ grec *Stavrinos*, care a fost contiporan şi aproape martur ocular, afirmă în poema sa intitulata *Narăţiune prea frumoasă despre faptele lui Mihaĭ Voevod*, că în adevĕr Aldert Kirali a fost un trădător; el spune că Mahomed Beiŭ ar fi chemat pe Mihnea Vodă şi l'ar fi îndemnat să cumpere pe vre-unul din căpitaniĭ ceĭ maĭ fruntaşĭ aĭ luĭ Mihaiŭ, şi că acesta ar fi dat prin Dan Vistieru care, precum se vede, era unealta tuturor poftitorilor de domnie, l-ar fi dat 50,000 galbenĭ şi l'ar fi înduplecat să fie trădător. (Vedĭ Tesaure de monumente istorice de I. P. Ilarian V. I. Pag. 294).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

luĭ Albert Kirali care comanda artileria şi care se bănuia a fi în înţelegere secretă că partisaniĭ luĭ Mihnea Vodă, de odată artileria română tăcu căcĭ tóte tunurile cădură în puterea Turcilor care numaĭ de cât întórse gurile spre foştiĭ eĭ stăpânĭ. Astă întêmplare ne aşteptată făcu pe Românĭ ca să şovăiască, dór nu descuragiă pe Mihaĭ, ci din contra îl animă maĭ mult şi îl făcu să sbóre unde era pericolul maĭ mare, să năvăléscă din noŭ asupra Turcilor, să'şĭ amestice şi maĭ mult falangele cu ale păgânilor, să încépă o luptă, saŭ maĭ bine o măcelărie teribilă piept la piept, şi cu chipul acesta să facă artileria a deveni nefolositóre. Tunurile turcescĭ tăcură căcĭ nu se maĭ putea deosibi inamicĭ de amicĭ, asemenea şi puscele, dar începură să funcţioneze cu înverşunare pistólele, săbiile şi iataganele care pricinuiră aşa de mare omor şi stricăciune între păgânĭ, în cât aceştia se vĕdură siliţĭ a face un pas înapoĭ. Călărimea română observând acésta mişcare de retragere, se grăbi a fugări armia păgână.

Într'acest timp braviĭ căpitanĭ aĭ mareluĭ eroŭ făceaŭ minunĭ de vitejie şi sĕ sileaŭ în tot chipul a deveni demnĭ de şeful lor. Radul Putoianul nu sĕ lăsa cu nicĭ un chip să rămâe maĭ pe jos de camaradiĭ sĕĭ, iar Maria brava amazonă, uitându-şĭ sexul, inspiră admiraţiunea tuturor prin conduita sa cea maĭ pre sus ca eroică. Ea alerga de colo până colo, de la o margine la cea alta a câmpuluĭ de rĕsboiŭ, strecurîndu-se prin ploaia de gloanţe, pentru ca să comunice diferiţilor comandanţĭ ordinele şefuluĭ suprem. Aci o vedeaĭ sburând peste felurite obstacole de la un cap la cel-alt al câmpuluĭ, aci intra în pericolile cele maĭ grele spre a se răsboi ca un brav, aci înfrunta mórtea cu inimoşie ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să tragă vre-un rănit din mijlocul amesteculuĭ. Cu tóte astea ea nu era mulţumită, căuta pretutindenĭ cu ochiĭ pe presupusul răpitor al iubituluĭ eĭ Mârza, sĕ vîra în şirurile păgâne ca să'l întâlnească, şi se oţârca cu ciudă căcĭ nu putea rĕuşi a'şĭ îndeplini dorinţa.

Intr'acest timp lupta urma cu aceiaşĭ înveşunare, Turcii recăpătară terenul perdut, ajutaţi fiind de împrospătarea oştilor, ceea ce nu putea face Românii, reîmpinse pe inimic înapoĭ, dar într'acelaşĭ timp perdură şi două tunurĭ Românescĭ, care reveniră iarăşĭ în mâinele Românilor. Nemţiĭ şi Ungurii cu dovedita lor parţialitate susţin că Albert Kirali a repurtat acest triumf, iar Românii şi streiniĭ imparţialĭ, între carĭ şi Francesul D'Ambri, susţin că această faptă glorioasă fu săvîrşită de către Românĭ. Astfel a urmat lupta de dimineaţă până seara, biruitoriĭ rămâind adesea biruiţĭ şi biruiţiĭ devenind biruitorĭ, rĕsboindu-se ambele părţi cu mult curaj, fiind ajutaţĭ Turcii de mulţimea numĕruluĭ, iar Românii de tăria curajuluĭ lor. In fine pe sub seară, mâna de ómenĭ a Românilor, năbuşită de noianul mulţimeĭ inimicilor, împuţinată de nnmerósa lor artilerie, începu a se retrage, dar nu învălmăşindu-şĭ şirurile, dar nu ca o hordă de fugarĭ, ci în tóte regulele dictate de strategie, într'un mod frumos şi metodic.

Spre a nu se lăsa să fie înpresuraţĭ de către Turcĭ, Românii se înşiruiră în forma unuĭ triunghiŭ cu şiruri îndoite, care avea ochiĭ pretutindenĭ, presentând pepturĭ gata de apĕrat în tóte părţile, şi începură a se retrage luptându-se mereŭ, fără a arăta dosul inimicilor. După prevederile luĭ Mihaĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şi a consilierilor sĕĭ strîmtórea loculuĭ unde seda bătaia, pădurile şi dealurile ce'l încunjura şi maĭ ales podul, favorisară de minune retragerea Românilor şi împedicară pe Turcĭ d'aşĭ desfăşura puterile spre a-ĭ împresura.

Retragerea luĭ Mihaĭ nu era decât numaĭ o tactică de strategie pentru ca să vâre pe Turcĭ în strâmtóre şi să câştige timp pănă să sosească corpurile de reservă, pe care le chemase prin ştafete trămise într'adins.

Acel moment fu unul dintre cele maĭ primejdióse din câte a înfruntat Românismul de când se luptă din secoliĭ secolilor în contra apăsătorilor lor!.... treĭ puterĭ care de care maĭ prternice îl combătea cu înverşunare, adecă: mulţimea Turcilor, fómea şi oboseala; aceştĭ treĭ îngrozitorĭ inimicĭ ar fi putut face să şovăiască, să se descurajeze şi să se desorganiseze orĭ-ce oştean, d'ar fi fost chiar un eroŭ, dar pe Românĭ nu putu să'ĭ dovedească! Bătălia era aprópe perdută, căpitaniĭ desperaţĭ, Turciĭ siguri de victorie şi reservele nu maĭ soseaŭ. Cu tóte acestea Mihaĭ nu perdu curajul; el avea încredere în Dumneḑeul apărător al Românieĭ care nicĭ o dată nu ne-a părăsit; acel Dumneḑeŭ avu într'acel minut milă de astă santinelă perdută a latinismuluĭ în noianul barbarilor, nu voi să piară sub călcâiul păgânuluĭ astă ţéră plină de vitejie, şi ĭĭ întinse o mână de ajutor. Reserva de sub comanda Banuluĭ Mihalcea precedată de vitéza amaḑonă, care numaĭ decât sbură sub plóia de glónţe şi săgeţĭ acolo unde o mâna datoria, îndată ce priimi ordinul luĭ Vodă eşi de odată din pădure, năvăli cu furie spre aripa stângă a Turcilor, o făcu să se retragă în învălmăşélă spre cen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trul operaţiuneĭ, chiar în momentul când Turcii se credeaŭ siguri de victorie, şi risipi într'o clipă tóte planurile luĭ Sinan, care orânduise pe Hasan Paşa şi pe Mihnea Vodă ca sa ocolésca pădurea şi sà lovésca pe inimic pe la spate.

Mihaĭ vĕdĕnd amestecul ce a produs între inimicĭ atacul luĭ Mihalcea, reluă ofensiva, lovi cu furie centrul comandat de însuşi Sinan Paşa, trimise pe căpitan Cocea cu patru sute Unguri şi Cazacĭ pedestri ca să isbească pe vrăşmaşĭ pe la spate, iar Albert Kirali care deja se căise de mişelia ce facuse şi se întorsese ruşinat dar pocăit pe câmpul de luptă, aşedă cele două tunuri pe o înălţime favorabilă, le îndreptă spre pod şi începu a secera cu trăsnitórele lor guri pe inimic chiar în momentul când se pregătea să tréca podul.

Vĕdĕnd ca sórta începu a-ĭ suride într'un mod favorabil, că oştirea redobêndea curajul perdut, marele Mihaĭ se decise a întreprinde o faptă de mare eroism, care să ridice vaţa óstei sale şi să descurajeze pe Turcĭ; se hotări dar a se sacrifica pe sine însuşi pentru fericirea ţĕriĭ luĭ şi a cumpăra victoria cu pericolul vieţeĭ sale. Indată ce trecu prin mintea sa astă hotărâre sublimă, marinimosul Domn ridică ochiĭ către cer, îl invocă în fundul inimeĭ sale ca să'ĭ vie în ajutor, şi aduse la îndeplinire cea mai îndrăsneaţă faptă de arme din câte se făcuse până atuncĭ; strînse prin Maria într'un singur mănuchĭ pe toţi căpitaniĭ sĕĭ ceĭ mai fruntaşi, carĕ nu aveaŭ comanda uneĭ colóne speciale, se puse în fruntea lor, dătu pintenĭ agerului sĕŭ cursier, smulse o secure grea şi ascuţită din mâinele unuĭ oştean, se aruncă spre colóna duşmanilor, în mijlocul căria fâlfăia sfântul Şangeac al Islamis-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

muluĭ. Avea un aspect dintre cele maĭ teribile şi maĭ impunătóre, acel cortegiŭ de eroĭ, care sburaŭ pe coasta ce scobora spre pod, întocmaĭ ca nişte năluci într'aripate, în mijlocul unuĭ nor gros de praf. Innaintea tuturor mergea Mihaĭ învîrtind pe d'asupra capuluĭ ca o morişcă îngrozitoarea secură, şi innaintea sa mergeaŭ doĭ cerbĭ falnicĭ, care îl însoţeaŭ şi'lŭ precedaŭ în tóte espediţiunele luĭ cele maĭ îndrăsneţe, şi care în timp de linisce păşteaŭ în pace în dumbrava de la Măgurenĭ. Aceştĭ cerbĭ în timp de pace eraŭ nişte dobitóce fórte liniscite, dar în timp de rĕsboiŭ deveneaŭ nişte fiare fórte primejdióse. Până să se apropie de duşmanĭ eĭ mergeaŭ cu córnele lipite de spate, dar de îndată ce se apropiaŭ de trimbele lor, lăsaŭ capetele în jos, şi cu córnele lor cele puternice sfărîmaŭ cel maĭ puternic zid de piepturĭ omenescĭ. Isbitura fu teribilă, cerbiĭ cu córnele lor cu multe ramurĭ sparse trîmba Turcilor de şi era îndestul de groasă, şi produse prin presenţa şi fuga lor vijelioasă o uluială, o spaimă şi o încurcătură cu anevoie de descris. Turciĭ începură să fugă zăpăciţĭ din naintea acelor lighióne încă nevĕdute, şi permise luĭ Mihaiŭ şi căpitanilor luĭ să intre până în mijlocul lor, şi să le pricinuiască stricăciunele cele maĭ grósnice. Cum se vĕdu între duşmanĭ Domnul Românilor începu să doboare în dreapta şi în stânga tot ce i se împotrivea, îşĭ făcu o cale largă şi presărată cu leşurĭ în şirurile inimice şi dătu năvală înainte.

Curagiósa Maria fără a se teme de mórte, sbură cea dintâĭ în urma Domnuluĭ eĭ, Radu alergă după ea, şi ceĭlalţĭ căpitanĭ fruntaşĭ îĭ urmară fără zăbavă. In facia lor fâlfâia steagul credinţeĭ, sfântul Sangeac al Musulmanilor, a căruĭ vedere înflăcăra

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

într'un chip fanatic inimile Turcilor cele mai amorţite şi transforma în eroi cele mai netrebnice fiinţe. Unde sbura el sbura şi biruinţa, pe unde trecea el trecea şi cósa morţei, unde se ivea el, vitejia românească era înfrânată; el era apărat de doi eroi: de Hasan Paşa şi de Caraiman Paşa!

Mihai cu ochiul său de şoim, vĕdu în mijlocul amesteculuĭ şi fumuluĭ orbitor acéstă emblemă grósnică, şi sbură spre acel stég primejdios, ca să pue în luptă noroc cu noroc, fanatism cu fanatism, prestigiul numeluĭ său cu prestigiul numeluĭ luĭ Mohamed.

Maria sbură înainte-i, spintecă cu peptul caluluĭ său pânza de lănci şi iatagane ce-i sta în cale, şi-şi sĕmĕnă calea cu leşiurĭ spre a rĕsbi până la stég, a căruĭ vîrtute îi era necunoscută. Ea nu urmărea steagul, ci pre acela ce-l purta, în trăsurile căruia recunoscu pe însuşi Caraiman Paşa, pe acela ce o răpise din casa sa părintéscă, pe acela ce o ţinuse atâta timp închisă în palaturile sale, şi mai cu sémă pe acela ce, după spusa greculuĭ, o lipsise de bunul său cel mai nepreţuit, îi răpise pe Mîrza, pe scumpul eĭ logodnic. Îi ertase tóte relele câte-i făcuse el eĭ, îi ertase răpirea sa, îi ertase asemenĭ şi închisórea pentru că se scăpase de ele, dar perderea iubituluĭ inimeĭ sale nu putuse să i-o erte, şi murea de nerăbdare ca cu o clipă mai curênd să-i sórbă sângele şi sĕ isbêndéscă prin mórtea luĭ, mórtea cea mai crudă, mórtea odoruluĭ său.

Când se vĕdu faţa în faţă cu el, ea scóse un ţipĕt de leóică, ridică gréua sa spadă ca să-l isbéscă cu delicata dar vênjósa sa mână, dar o mână mai ageră şi mai vîrtósă îi apucă înainte, despică cap ul Paşi cu o lovitură de topor, îl rĕsturnă la pământ şi-i răpesce stégul din mână. Acea mână fu a luĭ Mihaiŭ!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

O mână mai ageră și mai vĕrtósă îi apucă înnainte, despică capul luĭ Caraiman pașa, cu o lovitură de topor... era a luĭ Mihaĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ah! stăpâne, strigă fata Putoianului cu oţărire, m'aĭ lipsit de singura bucurie ce maĭ puteam gusta, m'aĭ lipsit de plăcerea ce aveam d'a smulge cu însuşĭ mâna mea viaţa acestuĭ nelegiuit, care mĭ-a răpit tótă viaţa şi nădejdea mea.

— Nu te plânge, căpitan Marine, rĕspunse Vodă fără a înceta d'a doborî pe ceĭ ce cutezaŭ a i sĕ împotrivi, căcĭ în minutul când ţéra este în primejdie, nu este vreme d'aţĭ vedea de rĕsplătirĭ singuratice, ci d'aţĭ jertfi tóte gândurile şi dorinţele în folosul moşieĭ obşteştĭ.

— Aĭ dreptate, Măria Ta, iartă-mĕ, rĕspunse fata tresărind de bucurie că priimise de la Domnul eĭ, pe lângă o blândă mustrare, şi un rang militar, şi un nume bărbătesc ce-ĭ lipsea. După ce rosti aste cuvinte ea scóse un ţipĕt de gróză, sbură ca o săgétă spre drépta şi răsturnă la pământ fără viaţă un ianicer care tocmaĭ întinsese puşca spre Mihaĭ şi era gata să facă foc.

— Iată că ţĭ-aĭ rĕsplătit mântuindu-mĭ viaţa, suntem acum plătiţĭ, ţise Vodă surizênd.

Cât ţinu astă mică convorbire, multe capete de Turcĭ fură spintecate, multe ţeste fură sdrobite şi retezate, multe tunurĭ şi trofee fură adunate de către Românĭ, şi mare desordine intră între Turcĭ. Luarea steaguluĭ sfânt de către inimicĭ fu ca o lovitură de mórte pentru bărbăţia musulmanilor; ea înfioră pe fataliştiĭ Turcĭ, pentru că acéstă faptă eroică, fiind săvârşită numaĭ de câţĭ-va ómenĭ, fu considerată de către aceştĭ fataliştĭ ca o urgie pedepsitóre trimisă de Alah ca să-ĭ nimicéscă. Această frumósă faptă de arme avu darul de a fi şi un îmbold îmbărbător pentru Românĭ. Când vĕdură eĭ pe duşmanĭ fugind ruşinaţĭ, şi pe Dom-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nul lor întorcându-se în mijlocul vitejilor sĕĭ urmat de căpitaniĭ sĕĭ, toţĭ neraniţĭ şi toţĭ încărcaţĭ cu prăḑĭ, Românĭĭ tresăltară de bucurie, şi inimoşia lor se înḑeci, iar când vĕḑu ḑeciurile de miĭ de vrăşmaşĭ fugind ruşinaţĭ înaintea a cător-va miĭ de vitejĭ, bucuria lor nu maĭ avu margine. Insuşĭ Kirali fu emoţionat şi înflăcărat de dorul d'a face şi el ca marele căpitan, căcĭ într'asemenea momente frumóse nimenĭ nu maĭ putea să fie trădător.

Sinan vĕḑênd acéstă faptă neaşteptată, vĕḑênd descurajarea crescêndă a oştilor sale, şi vrênd să-şĭ îmbărbăteze oştile, se apucă să urmeḑe esemplul luĭ Mihaĭ, luă ofensiva şi trecu podul; dar deodată se vĕḑu isbit în faţă de Mihaĭ, în dos de căpitan Cocea, care reuşise a trece la spatele Turcilor prin desişul unuĭ zăvoĭ, fără a fi zărit de nimenĭ, şi în flancul drept de tunurile luĭ Kirali, care loveaŭ în mulţimea cea deasă a Turcilor ce se grămădise în strîmtóre spre a urma pe şeful lor. In zadar Ianiceriĭ se împotrivirĕ cu sumeţie, în zadar artileria lor se sili a împrăscia gróza în duşmanĭ prin trăsnetele tunurilor lor, căcĭ cele lalte cete isbite de aste întreite şi pe neaşteptate lovituri, începură a se risipi, a da dosul cu iuţélă şi confusiune şi a tărî după eĭ şi pe ceĭ ce aveaŭ încă inimă d'a se maĭ lupta.

Toţĭ să grămădirĕ unĭĭ peste alţiĭ spre pod ca să-l trécă înapoĭ şi să scape cu viaţă, dar neputênd încăpea toţĭ pe el, începură a se disputa, care de care să trécă maĭ întâĭ, şi produseră o confusiune teribilă. Ceĭ maĭ înfricoşaţĭ carĭ nu putură rĕuşi să trécă podul, sărirĕ în băltac, să înomolirĕ în noroiŭ şi periră înecându-se în mocirlă. Haider, Husein, Mustafa şi alţĭ Paşĭ însemnaţĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

periră în negrele ape ale Neajlovuluĭ. Insuşĭ Sinan Paşa, tîrît fiind de aĭ sĕĭ în iuţéla fugiĭ, fu călcat în piciórele cailor şi căđu dupĕ pod în apă. In repeđiciunea căderiĭ el se isbi cu putere de parmaclîcul poduluĭ şi pierdu doĭ dinţi de dinainte.

S'ar fi ales praful de bĕtrânul Vizir, ar fi perit şi el în baltă, saŭ ar fi căđut prins în mâinile Românilor, dacă n'ar fi sărit un spahiŭ anume Hasan, şi nu l'ar fi scos de pĕr din nomolul amestecat cu apă şi cu sânge; de atuncĭ acest spahiŭ purtă numele de Baltagiŭ. Turciĭ în uluiala învălmăşelĭĭ vĕđuse pe vizir căđînd, dar nu vĕđuse cum a fost scăpat de către Hasan, prin urmare cređură că el a murit. Vestea morţiĭ Vizirului se împrăştiă îndată în şirurile turcescĭ, îndoi confusiunea şi puse pe gónă şi pe ceĭ ce maĭ cuteza să se maĭ apere; Româniĭ iĭ goniră ca pe nisce vite spre zalhana şi iĭ înghesuiră în fatala strîmtóre. Atuncĭ Hasan Paşa care abia scăpase prin fugă de securea luĭ Mihaĭ, precum şi Mihnea Vodă care se grăbi a'lŭ însoţi la fugă aflând de mórtea Vizirului şi de înfrângerea oştilor luĭ, se spâimîntară fórte şi o rupse şi maĭ rĕŭ d'a fuga şi se retrase spre pădure umilităţi şi amărîţi.

Imbătaţi de gloria triumfuluĭ, Româniĭ învingătorĭ, uitând fómea şi oboséla, năvăliră în tabĕra inimică şi urmară a măcelări şi preda tot ce găsea în cale, fără a avea teamă de întunerecul nopţiĭ ce se împrăsciase în spaţiŭ şi de mulţimea inimicilor ce era întreiţi ca eĭ.

Mihaĭ nu se lasă maĭ pe jos de oşteniĭ sĕĭ, ci se preumblă mult timp prin tabăra turcéscă căutând pe Sinan, despre a cărui sórte nu aflase însă, şi provocând pe toţi căpitaniĭ Turcĭ ce întâlnea ca să se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rĕsboiască cu el în luptă singulară, fără să dobândéscă alt resultat de cât fuga şi numaĭ fuga. Insă-şĭ Hasan Paşa fugi dinainte-ĭ şi se duse a-şĭ ascunde ruşinea într'un crâng vecin de unde nu eşi de cât numaĭ a doua ḑi. După ce vĕḑu că s'a înoptat de tot, că lupta încetase cu desăvêrşire şi că resboiul s'a schimbat într'o măcelărie crudă, bravul căpitan dădu ordin de retragere. Oşteniĭ sĕĭ părăsiră locul de luptă cu părere de rĕŭ dar cu supunere, şi îl urmară încărcaţĭ de nenumĕrate trofee, provisiunĭ, muniţiunĭ şi prăḑĭ de mare preţ. Maria drept or-ce trofeŭ nu luă alt de cât capul luĭ Caraiman, pe care-l despărţise singură de corp, îl legă de pĕr de oblîncul caluluĭ şi sĕ retrase urmând pe Domnul sĕŭ. Ajungênd în tabĕră, luă un ac şi după cum spune legenda, începu să înţepe ochiĭ răpitoruluĭ sĕŭ şi să-ĭ ḑică:

— Voĭ sunteţĭ vinovaţĭ, căcĭ voĭ m'aţĭ vĕḑut, voĭ m'aţĭ plăcut şi voĭ m'aţĭ făcut nenorocită.

După acéstă faptă crudă, ea chemă doĭ câinĭ dătu fie-căruia câte o parte din astă ţéstă spinticată de toporul luĭ Mihaĭ, şi privind cu bucurie cum o sfăşia câniĭ, ḑise suriḑênd într'un chip fioros:

— Precum tu aĭ dat perḑărĭĭ pe logodnicul meŭ şi i-aĭ dat trupul spre mâncarea câniloř, căcĭ de îngropat nu l'aĭ îngropat, tot aşa îţĭ daŭ şi eŭ capul tĕŭ spre sfâşierea câinilor.

Într'acest timp Românĭĭ numĕrară perderile ceaŭ simţit şi prăḑile ce aŭ căḑut în mânile lor; aprópe ḑece miĭ de Turcĭ rĕmaseră într'aceea séră morţĭ pe câmpul de rĕsboiŭ, iar Românĭĭ perduse maĭ bine de o mie de oşteni şi câştigase, pe lângă bogate proviḑiunĭ, o mare cantitate de muniţiune şi multe lucrurĭ de preţ: puscĭ nenumĕrate, miĭ de

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

arcurĭ şi tolbe cu săgeţĭ, vr'o treĭ-deci de tunurĭ, şi maĭ presus de tóte Sangeacul cel verde al luĭ Mahomed, stema cea maĭ de preţ a musulmanilor, pe care până atuncĭ Turcii nu-l perduse nicĭ-odată.

După victorie Mihaĭ chemă la sine pe tóte căpeteniile oştenilor sĕĭ şi le ceru părerea asupra linieĭ de conduită ce trebuia să urmeţe de aci încolo. Unii fură de opiniune să continue şi a doua ţi lupta, alţiĭ să aştepte o ţi de odihnă; el însă le spuse că era de nevoe a se retrage în locurĭ strimte, că să-şi redobândéscă puterĭ noĭ fiind-că oştile sale aŭ ostenit fórte mult, şi le declară nu pot să se maĭ rĕsboiască până ce nu vor dobândi ajutórele promise; el le maĭ spuse că perderile ce aŭ încercat eraŭ destul de simţitóre, că Turcii, cu tóte pierderile lor înţecit de marĭ aŭ rĕmas încă îndestul de numeroşi spre a repara a doua ţi ceea ce a perdut în ajun, şi că se ascepta că duşmaniĭ a doua să se facă uz de numĕrul lor cel covîrşitor, să lase un numĕr mare de oşteni în dreptul Călugărenilor, şi cu restul oştilor să ia alte direcţiunĭ, să ocoléscă valea Neajlovuluĭ, să'ĭ ocoléscă şi să'ĭ strîngă între douĕ focurĭ. Mihaĭ cu părere de rĕŭ îşĭ dătu astă opinie, dar n'avu ce face, căcĭ evidenţa lucrurilor era de faţă, şi el nu era din aceĭ ómenĭ care să închiţă ochiĭ şi să adórmă pe laurii dobândiţĭ.

A doua ţi cum sĕ făcu ţiuă, în loc d'a reîncepe lupta, saŭ maĭ bine góna precurmată de negure nopţiĭ, Mihaĭ ca să înşele luarea aminte a Turcilor, puse înaintea tabĕriĭ maĭ multe tunurĭ şi le ordonă să dea maĭ multe salve de artilerie; într'acest timp infanteria şi cavaleria sub adăpostul fumuluĭ produs de tunurĭ, se puse în mişcare, plecară şi a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pucară tot drumul pe care venise, adică drumul spre munți. Intr'acest timp tunurile bubuiaŭ mereŭ și nu încetară până ce nu peri cu totul cea altă oștire din naintea inimicilor; după aceea plecară și tunariĭ fără să fie ḑăriți de Turcĭ, căcĭ atmosfera era înfășurată într'o ceață deasă, și lor nu le era aminte ca să se ocupe de ceea ce făceaŭ inimicii când nu-ĭ supĕra, ci cum să se apere cu folos în cas d'aĭ mai ataca.

Intr'aceea ḑi Românii, cu tóte că eraŭ prăpădiți de ostenélă, merse aprópe în pas gimnastic, îmbucând câte ce apucaŭ fără să stea din umblet, și odihnindu-se pe rênd în carele ce-ĭ urma. După ce trecu Argeșul pe podul de vase întins de eĭ, îl stricară și îl luară cu dênșiĭ, și érăși porniră, și nu stătură până ce nu se vĕḑură pe dealul Văcărescilor în préjma Bucurescilor.

Tocmaĭ a treia ḑi Turciĭ băgară de sémă că nu maĭ aveaŭ dușmanĭ în față; în acea ḑi ceața se ridicase, și Turciĭ putură sĕ vadă uimiți de mirare că malul pe care fusese tăbărîți Românii, era gol goluleț și dușmanĭ nicăirĭ. Atuncĭ le maĭ veniră inima la loc, dar nu îndrăsniră să se ia după Românĭ temându-se de vre-o cursă, ci stătură de se odihniră. In ḑiua de sf. Marie, Mihaĭ intră cu oștile sale în Bucurescĭ și-l găsiră desolat și prădat de Ungurii luĭ Horvath care 'lŭ jefuise sub pretest ca să nu găséscă nimic de luat Turcĭ când vor veni eĭ în urma sa, și apoĭ se retrăsese spre munți.

Astă conduită barbară mâhni pe Vodă și-l făcu să fie de douĕ orĭ nemulțumit de Horvath, care nu venise cu trupele sale în ajutor când fusese chemat, ci numaĭ prădase și jefuise pe Românĭ, tocmaĭ atuncĭ când scia de sigur că n'avea de ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să se mai témă. Vĕdĕnd că nu mai rĕmăsese mai nimenĭ în Bucurescĭ, şi mai nimica în bună stare, a doua ḑi pe după prânḑ Mihaĭ părăsi şi el Bucurescii, luă cu sine pe locuitoriĭ câţĭ mai rĕmăsese, dătu foc părcanelor de lemne şi întregului oraş, şi se îndreptă spre munţĭ. El se îndreptă spre Târgovişte, merse continuŭ şi fără să se opréscă spre partea loculuĭ, şi ajungênd acolo, nu se opri de cât câte-va ḑile spre a-şĭ odihni oştile şi pentru a porni familia şi averea spre Ardeal.

După trecerea de cincĭ ḑile, porni din Tirgoviste pe cursul Dâmboviţeĭ în sus, ajunse urmat de oştĭ şi de toţĭ orăşeniĭ la cetatea luĭ Negru Vodă pe Dâmbovicióră, inspectă locurile, şi negăsindu-le în destul de sigure şi de strategice, se retrase mai în munţĭ spre satul Stoenescĭ, unde se opri şi îşĭ aşéḑă taběra, împresurând'o cu îngrădirĭ tarĭ.

Tocmaĭ a patra ḑi după bătălie, se luară în sfîrşit şi Turciĭ după Românĭ. Sinan desametit de cădere îşĭ adună oştile ce se împrăsciase fugând până aprópe de Dunăre, trimise un corp de oştire spre Brăila ca s'o ia înapoĭ, şi el porni spre Bucurescĭ, unde îndată ce ajunse, transformă tóte bisericile ce scăpase de foc în geamiĭ, declară ţéra de paşalîc turcesc şi dură mai multe întăririĭ. După douĕspre-ḑece ḑile, lăsă în Bucurescĭ pe Saturgi Mahomed cu douĕ miĭ de ieniceriĭ ca Paşă al Ţĕriĭ Românescĭ, şi el porni spre Tîrgovişte, unde îndată ce ajunse şi găsi oraşul pustiŭ, se puse a dura noĭ întăririĭ, şi apoĭ se îndreptă spre munţĭ cu gând d'a ajunge pe Mihaĭ, d'al angaja într'o luptă seriósă şi d'al nimici cu desăvêrşire, ca apoĭ să trécă în Ungaria spre a şterge după faţa pămêntuluĭ numele de creştin.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XIII

SACRIFICIUL BOERILOR.

Bătălia de la Călugăreni a fost muşcătura furnicii în momentul d'a se vede strivită de călcâiul unui uriaş, dar fu plină de resultate folositóre pentru Români. Intr'adevĕr ei se retrăsese a doua ḑi după o victorie strălucită spre a se adăposti în creerii munţilor, ei părăsise fructele unei biruinţe neîndoióse tocmaĭ în momentul când trebuia să se foloséscă de ele, dar înălţă fórte mult moralul populaţiunei şi o făcu să se încreadă în destinele sale şi să fie sigură cum că şi o mână de ómeni bine conduşi póte smulge laurii victorieĭ din mâna unei armii marĭ rĕŭ condusă.

După acéstă memorabilă bătălie, într'adevĕr oraşele se sparse, satele se pustiiră, chiar Tîrgoviscea, marea capitală, deveni o necropolă, adecă un oraş mort, pustiŭ, dar se populară fórte sghiaburile muntilor şi se îndoi şi întrei numĕrul oştenilor. Tótă suflarea bărbătéscă, chiar aceĭ ce din pricina vîrsteĭ nu maĭ eraŭ datorĭ să pórte armele, şi chiar băeţandrii încă nevîrstnicĭ alergară de bună voia lor, se într'armară cu ce putură şi se aşeḑară sub cutele stéguluĭ ţĕreĭ. Insăşi femeile se puse la dispoziţia căpeteniilor oştirilor spre a îngriji de bolnavĭ şi de hrana apărătorilor patrieĭ în pericol.

Nicĭ moşnegii, nicĭ copii nu rĕmase nefolositorĭ în asemenea vreme de grea încercare; numaĭ boerii, stîlpii ţĕreĭ, sfatul obscii, braţul cel maĭ vânjos şi destoinic, nu asceptară să sosească Mihaĭ spre a-ĭ lua împreună cu el în retragerea sa, ci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

afară de fórte rare escepţiĭ, îşĭ strânse familiele şi avutul cel maĭ preţios, şi plecară chiar de la Măgureniĭ şi trecură dincolo de munţĭ ca să se adăpostéscă departe de orĭ-ce pericol în Braşov şi Sibiŭ până ce va trece furtuna. In numĕrul acestora era Dan vistierul, banul Manta, Udrea comisul şi alţiĭ ca eĭ nemulţămiţĭ de îndrăsnéţa cercare a luĭ Mihaĭ, prietinĭ credincioşĭ aĭ foştilor Domnĭ Mihnea şi Alexandru, care urmaŭ códa oştilor duşmanilor ţĕrilor lor, şi duşmaniĭ ceĭ maĭ juraţĭ a luĭ Mihaĭ.

Manta până atuncĭ, de şi făgăduise când cu descoperirea unuia din nenumĕratele comploturĭ contra luĭ Mihaĭ, descoperire urmată de deplina ertare şi uitare a acestuia, de şi făgăduise ḑic că va păstra Domnuluĭ mărinimos o dragoste şi un devotament nemărginit, totuşĭ nu devenise încă amicul intim al luĭ Mihaĭ şi căpitanul luĭ cel maĭ fruntaş, cum deveni maĭ in urmă, căcĭ încă nu putuse aprecia strălucitele calităţĭ ostăşescĭ ale mareluĭ vitéz; el fusese credinciosul luĭ Mihnea şi voia să-ĭ rĕmâe d'a purerea, maĭ cu sémă că Dan cu care să rudea, scia prin viclenia şi isteţimea spirituluĭ sĕŭ să-l ţie legat de sórta sa şi să-l facă complice al tuturor faptelor sale, deşisub pretecst că eraŭ păgubitóre luĭ Vodă, eraŭ fórte păgubitóre şi chiar ameninţătóre esistenţeĭ patrieĭ sale.

Eĭ se dusese de se stabilise în Belgrad, unde Sigismund Batori domnul Transilvanieĭ benchetuia în petrecirile nunţiĭ sale cu archiducesa Maria Cristina, vara împĕratuluĭ Germanieĭ. Scopul lor era d'a face pe Batori să sĕ înduplice d'a părăsi pe Mihaĭ în voia sorţiĭ sale şi d'a-şĭ vedea numaĭ de petrecerĭ şi de veseliĭ, împăcêndu-se cu Turciĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care îĭ promitea o pace fórte avantagiósă. Ca să-şĭ ajungă la scop, Dan plăsmui multe minciunĭ, cleveti cum fu maĭ rĕŭ pe Mihaĭ, şi îĭ aruncă în dos o mulţime de defăimărĭ; făcu ceva maĭ mult, promise în numele luĭ Alexandru Vodă stăpânul sĕŭ că va închina ţéra fălosuluĭ Ungur, şi din principat va transforma-o într'un simplu palatinat, dependinte într'un mod direct de Transilvania, şi cu chipul acesta asigură pe fălosul Ungur că se va realisa visul sĕŭ cel maĭ scump, va deveni regele bĕtrâneĭ Daciĭ, subjugând cu totul şi Moldova pe care o sfâşia împerecherile lăuntrice provocate de domnia luĭ Răsvan şi de hărţuelile Leşilor.

Aste înjosite făgăduelĭ deschise ochiĭ banuluĭ Manta şi-l făcu să înţelégă ce fel de om era complicele sĕŭ, dar nu avu îndestul curaj şi îndestulă bărbăţie ca s'o rupă pe dintregul cu el, nicĭ nu'lŭ înduplecă să se întórne în ţéra sa şi să cadă în genuche la piciórele luĭ Mihaĭ spre a-şĭ dobândi ertarea; se mulţumi numaĭ să spue luĭ Dan între patru ochĭ că desaproba purtárea sa şi că la timp nu va iscăli condiţiile sale. Dan auḑindu-l începu să-l ia în rîs şi să-ĭ ḑică că nu sĕ aştepta dela el atâta naivitate, pentru că în politică tóte armele sunt bune şi e liber unuĭ înţelept să făgăduiască, dacă va găsi un nebun să tragă nădeḑe.

Din nenoroćire pentru el acel nebun nu fu Sigismund Batori; peste câteva ḑile el le spuse că în acele momente critice când tótă creştinătatea era ameniţată de incursiunea barbarilor de Turcĭ, nu ere timpul d'aşĭ satisface nisce orgoliurĭ deşarte, ci d'a apĕra crucea în primeḑie, şi-ĭ vesti că a doua ḑi el va pleca spre Ţérra Românească împreună cu 32000 infanterie, 2000 călărime şi 54

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tunuri și se va împreuna la Sibiŭ cu oștile moldovenești trimise de Ștefan Răsvan Vodă. Ii mai încunosciință încă că șederea lor în Belgrad și în tot Ardélul le era interdisă, și-i pofti să plece p'aci încolo.

Astă nereușită umplu de turbare pe Dan și pe Udrea, dar ușură óre cum sufletul luĭ Manta, în interiorul căreia consciința începuse să murmure cam tare. Eĭ plecară chiar în aceea ḑi.

— Unde ne ducem? întrebă Manta pe complicele sĕŭ principal.

— Oĭ vedea, rĕspunse Dan cu ton scurt și țanțoș, ca să precurme orĭ-ce rĕspuns.

— Eŭ n'așĭ vrea să vĕd ci să sciŭ, rĕspunse Manta cu un ton nu maĭ puțin aspru.

— Dacă e așa ghicesce, rĕspunse Vistierul cu un aer luător in ris.

— Trecum Dunărea pe la Belgradul sîrbesc?

— Nu.

— Trecum munțiĭ spre țéra Moldovenéscà?

— Ba nu.

— Atuncĭ mergem spre Buda orĭ spre Beciŭ?

— Ba nicĭ gând n'am.

— Atuncĭ unde ne ducem ? strigă Banul cu un ton arțogăs.

— Sĕ vede că nu escĭ ispitit într'ale dibăcieĭ, Bane, de nu ghicescĭ un lucru atât de simplu. Mergem la Stoenescĭ.

— La Stoenescĭ ! esclamă Manta uimit de atâta îndrăsneală, cutezĭ să mergĭ în taběra luĭ Mihaĭ!?

— Da, în taběră luĭ Mihaĭ.

—Nu te gândescĭ la urmărĭ care pot fi primejdióse, obiectă Udrea.

— Ba m'am gândit la tóte și am găsit că pentru lupĭ cea maĭ bună ascunḑĕtóre este aceia ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

o póte găsi aprópe de staulul oilor. Dacă ne va vedea că fugim de el, Mihaĭ va începe să se témă de noĭ şi póte chiar de departe să ne facă vre-un rĕŭ; vĕdêndu-ne însă că venim de voia nóstră, nu se va îngriji a ne bănui credinţa şi nu va ghici nimic.

Avea cuvênt sceleratul, cel maĭ simplu raţionament îĭ da dreptate, prin urmare cu el astupă gura complicilor sĕĭ de nu maĭ ţise nicĭ cârc.

Chiar faptele veniră în curênd să-ĭ justifice purtarea; întrarea lor în taberă fu priimită cu multă bucurie, şi Vodă veni în persónă să-ĭ felicite de bunăvenire şi să-ĭ poftéscă la sfat. Eĭ sĕ duse, Manta luă parte la discuţiunele stratigice, îşĭ dădu chiar părerea asupra feluritelor propunerĭ şi chiar rĕusi a face să se adopta unele din ele; luă o parte din cele maĭ active la alcătuirea unuĭ plan cât sĕ póte de complect, şi'şĭ dădu părerea cea maĭ nemerită asupra chipuluĭ prin care Mihaĭ să sĕ apere de vre-un atac şi să gonească pe inimic peste Dunăre. El în faţa pericoluluĭ uitase că era conspirator şi îşĭ aduse aminte numaĭ că era Român, boer şi oştean.

Dan din contră nu uită un singur moment că era creatura vêndută a luĭ Alexandru Vodă, dar uită cu desăvêrşire că era Român şi că în momente de primejdie orĭ-ce ură şi animosisate se dă la o parte. In sfat nu-şĭ dădu nicĭ o părere, dar ascultă cu cea maĭ mare atenţiune şi întipări în mintea sa tóte alcătuirile.

Când să iasă din cortul în care să ţinuse sfatul, el vĕdŭ că un cerşetor sdrĕnţăros, plin de noroiŭ şi urît ca necuratul îĭ eşi înainte şi-ĭ întinse mâna. De-ocamdată vru să se depărteze de el cu dispreţ şi să dea ordin le vr'un verdişor, ca să-l dea din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tabĕră afară, dar audindu-i vocea, care cu un glas pițigăiat și lihnit îi cerea milostenie, atunci trăsări, scóse un țipĕt de bucurie, și numaĭ decât apucă pe cerșetorul de mână, îl trase după el, merse cu dênsul eât-va timp pe din dosul corturilor, și întră cu dênsul într'un cort maĭ retras, și după ce se vĕdu înlăuntru, trase perdelele cortuluĭ cu băgare de sémă ca să nu sĕ vadă nimic înlăuntru și apoĭ esclamă cu bucurie:

— Țicalidi!

— Eŭ Măria Ta, rĕspunse fostul cerșetor.

— Iadul te-a adus tocmaĭ la vreme.

— Să vede că el mĕ scapă din tóte primejdiile ca să sosesc atunci când trebue să fiŭ gata la slujba Mării Tale.

— Aĭ trecut prin vre-o primejdie?

— Prin multe.

— De unde viĭ?

— Din temnițele Tîrgovișteĭ unde m'a închis Mihaĭ Vodă și din care m'a scăpat Turcii.

— Aŭ sosit Turcii în Tîrgoviște?

— De opt ḑile trecute capitala se află în mânile lor.

— Alexandru Vodă maĭ e cu eĭ?

— El m'a scăpat, el mĭ-a deschis ușile temnițeĭ mele cum a deschis p'ale tutulor celorlalte, și și cum m'a vĕḑut, m'a recunoscut îndată și îndată m'a cerut dela Sinan Pașa și m'a urnit spre tabĕra luĭ Mihaĭ Vodă ca sĕ vĕd ce sĕ petrece pe aci și să daŭ ochĭ cu Măria Ta.

— Cum aĭ putut isbuti să întri în tabĕră?

— Fórte lesne; m'am îmbrăcat maĭ din vreme în haine de cerșetor, căcĭ sĕrmanul rĕsbesce pretutindenĭ la Românĭ, am ocolit cât-va ca să nu daŭ bănuială că viŭ din tabĕra turcéscă, și cum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

am rĕsbit înlăuntrul şi am aflat că are să sĕ ţie un mare sfat, m'am luat după mulţimea căpitanilor şi am rĕmas la uşa cortuluĭ unde intrară eĭ, cu mâna întinsă spre trecĕtorĭ şi cu urechia spre sfătuitorĭ.

— Bine aĭ făcut, fi-veĭ însă în stare să te întorcĭ chiar acum înapoĭ?

— Imĭ daĭ vre-o slujbă?

— O carte cătră Alexandru Vodă, în care să ticluesc pe de rost tot ce s'a vorbit şi s'a hotărît într'acest sfat.

— Este gata cartea?

— Nu, mĕ apuc s'o scriŭ.

— Scrĭĭo că eŭ sunt gata de plecare.

Dan scóse din sîn o bucată de piele de iepure şi din mânerul toiaguluĭ sĕŭ o păreche de călimărĭ de alamă în formă de tub lung şi subţire, în care păstra şi penele de scris, scóse o pană şi aşeţându-se jos pe pământ pe un chilim ce era întins pe jos, puse pelea pe genuchĭ şi începu să sărie cum scriŭ chiar aţĭ Turcĭĭ, servindu-sĕ de genuchĭ ca de un putitru.

După ce termină scrisul, el sĕ sculă în sus, făcu pergamentul sul, îl légă cu o panglică, pecetlui panglica cu inelul sĕŭ încrustat în céră roşie şi după aceia îl dete Greculuĭ, îĭ puse în mână şi o pungă plină cu moneda de aur şi apoĭ îĭ ţise:

— Du-te.

— Staĭ, rĕspunse dela spate o voce detunătóre, şi îndată o mână sĕ întinse şi smici cu repeţiciune sulul din mânele Greculuĭ.

Intr'acel minut perdelele cortuluĭ sĕ dete la o parte, şi la lumina apuindă a sóreluĭ ce revĕrsa spre uşa cortuluĭ o cascadă de lumină, vistierul şi emisarul sĕŭ înmărmuriţĭ de gróză vĕţură pe Mi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

haĭ încunjurat de ceĭ maĭ fruntaşĭ dintre căpitaniĭ sĕĭ, între care sĕ afla şi Manta şi Udrea complicii luĭ Dan. Mihaĭ după-ce smulse sulul, rupse pecetia, îĭ citi încet conţinutul şi apoĭ îl reciti în auḑul tuturor; e rea reproducerea fidelă a tuturor combinaţiunilor strategice adoptate de consiliul de resboĭ ce abia sĕ spărsese. După-ce termină cu cetitul, Mihaĭ sĕĭ sĕ întórse către căpitaniĭ sĕĭ şi le ḑise:

— Căpitaniĭ meĭ, aţĭ auḑit aceea ce acest boer nevrednic şi nevrednic Român a scris duşmanilor ţĕreĭ luĭ; de ce pedépsă credeţi că este vrednic el şi unelta sa?

— De mórte, strigară toţi căpitaniĭ într'o voce.

— E prea uşóră astă pedépsă. Spune-mĭ acum chiar tu de treĭ orĭ vĕnḑătorule, pe care te-am cruţat de douĕ orĭ până acum de mórte şi ţĭ-am dăruit ertarea, ce osîndă îţĭ alegĭ tu singur, tu care nu te-aĭ îngrozit nicĭ de marea nenorocire ce ameninţă întregul neam Românesc, tu pe care te-a lăsat inima în asemenea minute grosnice să descoperĭ duşmanilor alcătuirele nóstre? spune-mĭ ce tacĭ?

— Eĭ ce să spuiŭ? ce mĕ maĭ întrebĭ? rĕspunsse Dan într'o explosiune de rĕutate şi duşmănie, ce maĭ alergĭ la atâtea prefăcătoriĭ şi şiritlicurĭ; spune maĭ iute că vreĭ capul meŭ, pentru că 'ţĭ staŭ în cale ca un duşman planurilor ce urmărescĭ, şi grăbesce-te, ia-lŭ maĭ iute, saturăte de sânge.

— Nu Dane, vina ta e prea mare şi mórtea ar fi precum ḑiseiŭ un chin prea uşure pentru tine; maĭ bine te osăndesc la viaţă pentru ca să-ţĭ se scurgă ḑilele amărite şi chinuite de muncile mustrării de cuget pentru relele ce aĭ vrut să săvîrsescĭ. Aşia boeriĭ meĭ, nu-lŭ daŭ morţiĭ, nu-l despoĭ nicĭ de rangul nicĭ de averea sa; îĭ taiŭ numaĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

drumul d'a mai putea să ne fie de pagubă ori de folos vr'odată, îl lipsesc de patrie. Luați-l soldați și dați-lŭ peste granită prin locul cel mai apropiat, asemeni și pe unelta luĭ, însă nu prin acelaș loc, ci prin locurĭ cât sĕ póte de depărtate, adause Vodă adresându-se către o cruce de tălpași ce urma ceata de căpitanĭ.

— Măria ta, strigă Manta căděnd de-odată în genuche; ți-am fost dușman până ață, ți-o mărturisec; mărinimia ta însă m'a desarmat, m'a lăsat neputincios; iată-mĕ la piciórele Mărieĭ Tale pocăit și umilit; poruncesce cuĭ voescĭ ca să mĕ pedepséscă, să mĕ gonéscă, să mĕ omóre chiar, căcĭ eŭ nu voiŭ ḑice nimic alt decât că am fost vrednic de esânda ce 'mĭ aĭ dat, căcĭ nu te-am cunoscut.

— Ridică-te în sus, Bane Mante, rĕspunse Mihaĭ cu bunătate, și aide să mergem la sfat ca să alcătuim alt plan, căcĭ ce a fost s'a trecut și ce am gândit până acum am uitat.

Prin asemenea marinimósă purtare a putut Mihaiŭ să-și recruteze chiar prin rândurile dușmanilor prietinĭ, care mai apoĭ și-aŭ pus de miĭ de orĭ viața în primejdie pentru el.

Pe când tălpașiĭ duceŭ spre granița care nu era departe, pe căĭ deosebite, pe Dan și pe Țicalidi, a căror uimire încă nu sĕ risipise, Mihaĭ sĕ îndreptă spre cortul unde se ținea sfatul și pe drum ḑise căpitanilor sĕĭ.

— Trist lucru am sĕ vĕ mărturisesc, boerĭ d-v., dar trebue să vĕ spun plin de mâhnire și de rușine că ață am scăpat de primejdiósele uneltirĭ ale unuĭ Român și creștin, prin destăinuirea unuĭ Turc. Osman, acel tînĕr care ne-a adus vie și nevătămată pe sora căpitanuluĭ Radu Putoianu, el

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

a rĕmas în Târgovişte de şi i-am dat drumul la întoarcerea mea prin acel oraş din cămara unde-l închisesem, şi ĭ-am dat voe să se ducă unde o vrea, chiar la aĭ sĕĭ care nu putea să fie departe. El nu s'a dus la Turcĭ, dar nicĭ n'a cutezat a reveni în tabăra nóstră, de fricĭ să nu fie luat de noĭ drept spion, ci şĭ-a petrecut ţilele şi nopţile rătăcind prin prejmele acestor locurĭ muncit de nisce chinurĭ ascunse şi de nimenĭ sciute. Pe când umbla el de colo până colo prin frunţişiurile vecine cu drumul mare, a vĕzut într'o séră că trecea pe drum un om înbrăcat grecesce însoţit de doĭ Turcĭ, care după ce a vorbit câtva cu eĭ, s'a despărţit de dânşiĭ, şi pe când eĭ sĕ întorceaŭ spre oraş, el se vîrî într'un crâng vecin şi apoĭ eşi schimbat în cerşetor. Astă schimbare l'a făcut să bănuiască ceva, şi neavând alt ce face, s'a luat pe de departe după el şi l'a urmărit până ce a intrat aci în tabĕră, fără să fie supĕrat de străjĭ, care precum sciţĭ, are voe să lase pe orĭ cine să intre, dar pe nimenĭ să lase. Astă întêmplare a făcut pe tînĕrul Turc să intre în bănuielĭ şi maĭ marĭ şi l'a îndemnat să'l urmăréscă şi maĭ deaprópe. Aşa dar s'a luat după dênsul până a ajuns în dreptul cortuluĭ de sfat, l'a urmărit şi după ce a plecat însoţit de vistier, şi tocmaĭ când l'a vĕţut că intră împreună cu el în cort şi a recunoscut în trăsurile luĭ pe răpitorul Putoienceĭ, atuncĭ numaĭ a alergat în fuga să întrebe unde póate găsi pe Vodă şi s'a grăbit ca să mĕ vestéscă spre a înlătura la vreme, precum aţĭ vĕţut, primejdia cea mare ce atârna d'asupra capuluĭ nostru.

— De bună sémă, Măria Ta, rĕspunse bĕtrânul aga Farcaşiŭ, care era de faţă, Dumneţeul né-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mului românesc priveghiază fără contenire asupră-ţi şi te păstrédă nouă pentru cine scie ce strălucit viitor.

— Amin, să dea D-ḑeŭ, strigară ceilalţi boerï în cor.

XIV.

SACRIFICIUL FEMEII.

Mihaï de când sĕ retrăsese cu oşteniï ce-ï maï rĕmăsese în strâmtorile de la Stoenescï, în aşteptarea ajutoruluï luï Batori, nu rĕmăsese cu mâinile în sîn, ci din când în când trimesese în tóte părţile iscóde, care să descopere mişcările Turcilor şi să le facă tot rĕul putincios. Aşea dar îndată ce afla că o cétă óre-care a plecat după proviziï, el se lua după ea cu ceï maï aleşi din vitejiï sĕï, o pândea la o strîmptóre tocmaï bună, şi când sĕ întorcea fără grije şi încărcată de bogate prăḑï, o lovia fără veste, o nimicia cu desăvârşire şi sĕ întorcea încărcat cu prăḑile prădătorilor. Când afla că o cétă numerósă de inimicï a plecat să studieze localităţile ca să pótă găsi o trecĕtóre favorabilă, care să le deschidă calea spre Ardeal, atuncï lua cu sine un numĕr bun de armată cu care se ascundea prin vizuinele munţilor, fără a da cuï-va bănuială că sĕ afla oştï prin vecinătate, lăsa pe Turcï să înainteze în voe până intra în vre-o strîmtóre favorabilă planurilor luï, şi după ce vedea pe inimiciï căḑuţï în cursă, cădea ca un trăsnet din senin peste dênşiï, îï spulbera ca pleava în faţa vêntuluï şi-ï nimicea cu desăvârşire. Când sĕ informa că tabăra turcéească era rĕŭ păḑită saŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

despopulată prin risipirea oştilor după prădĭ saŭ adunărĭ de provisiunĭ, atuncĭ se folosea de o bună nópte întunecósă şi ploiósă, şi lovea fără de veste pe Sinan chiar în tabăra luĭ, şi după ce trecea sub sabie, pârjiolea şi jefuia tot ce-ĭ cădea în mână, sĕ întorcea înapoĭ înainte de aparițiunea aurorĭĭ, şi cu chipul acesta hărțuia pe inamic într'una şi-l slăbea fără a sĕ încăera cu el într'o bătălie generală, cu care n'ar fi scos'o la cale din causa miculuĭ numĕr al oştilor sale.

Pe timpul când Mihaĭ îşĭ da asemenea silințe ca să ție în nelucrare formidabila armată a luĭ Sinan Paşa, care arborase semiluna în tóte părțile unde altă dată lucea crucea, Sigismund Batorĭ nu maĭ sta cu mâna în sîn cum stătuse pe când Spartiaţiĭ Românĭ făcea din Călugărenĭ o nouă Thermopile, ci, vĕdĕnd pericolul că era aprópe de casa sa, curmă petrecerile nunțiĭ sale cu Maria Cristina, vara Impĕratul German Rudolf II, îşĭ petrecu sócra până la Aiud, şi după aceia se puse cu stăruință a-şĭ aduna oştĭ formabile, cu care să nimicéscă acest pericol ce devenise aşa de eminent numaĭ prin negligența saŭ maĭ bine reaua sa voință. Sĕ împăcă după aceia cu comiţiĭ sĕcuilor Baltazar Boghati, Benedict Mincenti şi Lupu Corniş, dându-le înapoĭ privilegiurile usurpate, apoĭ îĭ trimese la scaunele lor ca să pue sub arme pe vitejiĭ Sĕcuĭ, pe urmă scrise la tóte căpeteniele creştinităţiĭ ca să vie în ajutorul sânteĭ Crucĭ ce era amenințată de urgia păgânităţiĭ, şi în fine porni şi el pe la sfârşitul luĭ August cu o escortă de douĕ miĭ guardĭ călărĭ şi ţece miĭ pedestraşĭ şi se îndreptă spre strîmptorile Carpaţilor. Marşul sĕŭ a fost fórte domol pentru casă trécă timpul necesar d'aĭ sosi ajutórele ce-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rute, şi fórte nesigur pentru că nu scia încă ce soartă avusese Mihaĭ şi oşteniĭ luĭ. Ajungênd la Sas-Sebeş se maĭ încuraja aflând de o dată treĭ noutăţi înveselitóre: adecă, vestea despre luarea oraşuluĭ unguresc numit Lipa din mâna Turcilor, apoĭ scirea despre victoria repurtată de Mihaĭ la Călugăreni, după ce s'a luptat ca un eroŭ demn de genialul condeiŭ al luĭ Omer, şi în fine despre înfrângerea Tătarilor, care fiind strîmtoraţi de veciniĭ lor Ruşĭ şi Cazacĭ, s'aŭ întors îndărăt spre ţéra lor şi aŭ lăsat nerăsbunată sdrobirea anteguardeĭ oştilor lor ce fusese nimicită de către Răsvan-Vodă.

Asigurându-se óre-cum despre operaţiunile luĭ Sinan care nu putea să vie asupră-ĭ, fiind ţinut în frîŭ de falangele luĭ Mihaĭ, care ocupa tocmaĭ strîmtorile prin care se făcea maĭ lesniciósă comunicaţia cu Transilvania, părăsi Sas-Sebeşul, şi trecând prin Cohalm, tăbări în câmpia Bârsi din dreptul Braşovuluĭ numită de Unguri Feketehalom, unde sĕ hotărise a sĕ aduna tóte oştile şi ajutórele, şi rĕmase acolo în decurs de maĭ multe ḑile.

Odată cu el sosi şi Sĕcuiĭ în numĕr de 24,000, dintre care 9200 era arquebusieri; sosiră şi nobiliĭ Transilvăneni cu vasaliĭ saŭ scutelniciĭ lor în numĕr de 13,000 oşteni; sosi şi 300 cazacĭ prusiani cu Ioan Waicher în frunte, 800 lăncieri şi 1200 pedestraşi din Oradia mare, sub comanda luĭ Ştefan Barciaĭ, pedestrimea întreţinută de oraşul Sibiiŭ învestmêntată în negru, pedestrimea Braşovuluĭ îmbrăcată în civit, a Mediaşuluĭ învestită în verde şi a Bistriţiĭ uniformată în roşu, fie-care de câte o mie de oşteni; sosi şi Răsvan Vodă, domnul Moldoveĭ, cu 2400 pedeştri, 800 călăreţi şi 22 tunurĭ, şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

adunându-sĕ la o laltă 32000 pedestraşĭ, 20000 călăreţĭ şi 53 tunurĭ, se îndreptară spre munţĭ şi trecură strîmtorile dintre Brad şi Rucăr pe la Giuvala cu mare greutate, căcĭ fură nevoiţĭ a trece artileria, muniţiunea, provisiunea şi tot bagajul ce-ĭ însoţea pe spinările cailor. In minutul în care se unea armata sa cu mâna de ómenĭ a Achiluluĭ Românieĭ, sosiră şi ceĭ 1600 Catafracţĭ, trimişi de Impăratul Rudolf, sub comanda silezianuluĭ Albert Raivicĭ precum şi 75 cavalerĭ Florentinĭ trimişĭ de ducele Ferdinand I de Medicis, duce de Toscana, sub conducerea luĭ Silvio Picolomini, spre a forma împreună cu óstea luĭ Mihaĭ un numĕr de 60000 oşteni şi 75 tunurĭ.

In timpul în care Batori îşĭ aduna oştile ca să alerge în ajutorul aliatuluĭ sĕŭ, şi Mihaĭ hărţuia fără de curmare hórdele păgâne, Maria ţiŭa rĕtăcia prin munţiĭ şi prin văile din préjma Stefănescilor, spuind stâncilor şi braţilor dorul ce o consuma, şi nóptea sĕ uita óre întregĭ la stele şi le repeta aceia ce spusese stâncilor până ce un somn greŭ şi plin de năluciriĭ chinuitóre, îĭ închidea ochiĭ şi o transporta într'altă lume numaĭ puţin plină de visurĭ şi năluciriĭ dureróse pentru inimióra sa. De îndată însă ce un corp de armată pleca în góna Turcilor, în o espediţiune plină de pericole, numaĭ decât se într'arma şi ea, şi pleca fără să asculte rugăciunele fratelui sĕŭ şi ordinile Domnuluĭ, şi se espunea la miĭ de pericole ca să pótă ucide cu propria sa mână cât va putea maĭ mulţĭ Turcĭ, sperând că va rĕuşi să stingă de pe faţa pământuluĭ urma astor răpitorĭ fără de milă, care a lipsit'o de tótă fericirea pe acest pământ şi a vĕrsat fără îndurare sângele inbituluĭ sĕŭ Mîrza.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Intr'o ḑi, întorcêndu-se dela o asemenea espediţiune ce avusese loc aprópe de frontiera Ardealuluĭ, încărcată cu trofee şi plină de bucurie c'a măcelărit un numĕr considerabil de inimicĭ, ea ḑări la óre-care depărtare un om, care scobora sghiaburile munţilor prin nisce locurĭ neumblate, călcând cu mare băgare de sémă şi pitindu-sĕ la fie-ce sgomot cu mare ferélă, ca cum ar fi vrut să se ascundă. De-o cam dată nu-l cunoscu şi nu prea îĭ dătu aşa mare atenţiune, dar după ce se apropiă de el, scóse un răcnet de leóică şi sĕ năpusti asupră-ĭ cu o furie nebună, pentru că recunoscu în trăsurile luĭ chipul vêndĕtoruluĭ eĭ, a luĭ Ţicalidi. Cum puse mâna pe el, îl trânti la pământ cu o putere superióră secsuluĭ sĕŭ, îl tîrî până într'o vălcea depărtată de calea principală, şi cum ajunse acolo, îĭ puse piciorul pe piept şi îĭ strigă cu o voce detunătóre:

— D-ḑeul rĕsplătiriĭ te-a adus în calea mea, spurcatule, că să primescĭ pedépsa nelegiuirilor tale.

— A! tu escĭ? tu drăguţa rĕposatuluĭ Caraiman paşa?! aida de! Ţicalidi nu móre lovit de o mână de femee, rĕspunse Grecul, smucindu-sĕ de sub piciorul Marieĭ şi ridicându-se repede în sus spre a o lua la fugă.

— Ba veĭ muri, rĕspunse juna amazónă, prinḑêndu-l din noŭ şi trântindu-l cu îndoită violenţă în locul de unde se sculasa.

— Escĭ drac iar nu femee, rĕspunse Grecul cumprimând ţipĕtul de durere ce-ĭ produsese astă sbuciumare ne asceptat de puternică.

— Ba sunt îngerul rĕsplătireĭ, rĕspunse Maria.

— Ce vreĭ cu mine? întrébă Ţicalidi.

— Voĭŭ să-ţĭ rĕsplătesc tot rĕul ce mĭ-aĭ făcut, tótă nenorocirea la care m'aĭ osândit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Să mĕ omorĭ! esclamă Fanariotul cu un ton plângeros, vĕd bine că poţĭ, fiind-că escĭ maĭ puternică ca mine, deşĭ escĭ femee, dar ce veĭ folosi, tu care escĭ bună şi o să te gândescĭ că escĭ creştină şi Românca neaoşe? Adu-ţĭ aminte că sfânta nóstră religie osândesce pe ceĭ ce fac rĕŭ de aprópeluĭ.

— Tacĭ, păgâne, nu bîrfi, strigă Maria întrerupându-l şi isbindu-ĭ pieptul cu piciorul sĕŭ de oţel; tacĭ căcĭ în gura unuĭ nelegiuit ca tine aste cuvinte sémănă a blesteme; tu mĕ povăţuescĭ să nu fac rĕŭ de aprópeluĭ, tu, care escĭ creştin, şi cu tóte astea viaţa ta este un şir de rĕutăţĭ. Nu te mai încerca în zadar, căcĭ cu asemenea cuvinte nu te veĭ scăpa de mórte.

— Nu poţĭ să fiĭ maĭ crudă ca Mihaĭ care mĭ-a dăruit viaţa şi s'a mulţumit numaĭ a mĕ trece graniţa însoţit de doĭ tălpaşĭ.

— Nu sunt, dar sunt maĭ prevĕdĕtóre ca el, căcĭ acum, după ce ţi s'a dăruit viaţa, iată-te întors ca să uneltescĭ din noŭ rele împotriva mântuitoruluĭ tĕŭ.

— Ce-ţĭ va folosi mórtea mea?

— Va isbândi mórtea logodniculuĭ meŭ Mîrza care acum este în mormênt numaĭ din pricina nelegiuireĭ tale.

— Mórtea luĭ Mîrza! dar el nu este mort.

— Nu este mort?!... esclamă Maria tresăltând de bucurie şi speranţă, îĭ sciĭ tu de urmă?

— Cum nu? Ascultă-mĕ jupăniţă, dacă-mĭ veĭ dărui viaţa, eŭ îţĭ voĭ spune unde este el închis de Caraiman.

— Iţĭ voĭ dărui maĭ mult ca atâta, îţĭ voĭ da înţecit aur cât ţĭ-a dat păgânul de Caraiman ca să mĕ daĭ în mâinile luĭ; numaĭ spune-mĭ, spune-mĭ în grabă unde se găseşte?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Iţĭ voĭ spune dacă te jurĭ că te veĭ ţine de făgăduială.

— Mĕ jur; aide spune, ci ca spune odată unde este el acum?

— In un beciŭ tainic sub chioşcul din grădina palatuluĭ de vară al luĭ Ferat Mustafa Paşa din vecinătatea Rusciuculuĭ.

— Cine l'a închis acolo?

— Eŭ din porunca răposatuluĭ Caraiman Paşa.

— Tu mĕ înşelĭ!

— Pe sfânta cruce mĕ jur că nu mint.

— Nu te jura dacă nu vreĭ să cred că vreaĭ să mĕ bagĭ într'o cursă nouĕ.

— Ca să te încredinţezĭ că nu mint, aide du-mĕ în tabără, lasă-mĕ sub paza fratelui d-tale şi a oştenilor luĭ, ia acest inel, arată-l păditorului palatuluĭ, şi dacă te veĭ încredinţa că am mințit, atunci dă-mĕ perdăriĭ.

— Dar dacă voiŭ peri p'acolo prin vicleşugul tĕŭ?

— Va rĕmâne fratele d-tale ca să mĕ pedepséscă îndată ce va vedea că întârdiezĭ prea mult.

— Bine, voĭ cerca; acum te las cu viaţă, te duc în tabără ca să te daŭ sub paza luĭ Radu, şi dacă mĕ veĭ fi mințit vaĭ ţie va fi!...

După-ce pronunţă astă amenințare, apucă de mână pe Grec, îl strînse sdravăn ca să nu se smucească şi să fugă, scóse de la briŭ un pistol încărcat ca să'lŭ aibă gata să dea când se va încerca să fugă, se întórse înapoĭ, intră în tabără, şi după ce îl dătu sub îngrijirea fratelui sĕŭ, îĭ esplică în puţine cuvinte causa care o silea să ţie pe Grec sub pază, intră în cortul sĕŭ, sĕ învestmêntă cu costumul turcesc cu care scăpase din mâna Turcilor, şi îndată ce înseră, încălecă pe calul sĕŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cel arăbesc, eşi din tabără singură singurică, fără să vrea a priimi oferirea ce-i făcuse fratele său d'a o însoţi, şi se îndreptă spre lagărul turcesc cu gândul d'a întra şi eşi din el fără a fi vĕdută.

Dorinţa Mariĭ d'a nu fi vĕdută de Turcĭ se realisă când fu vorba să intre în tabĕră; santinelele o lăsară să trécă fără supĕrare, creḑênd că era unul din mulţiĭ resboĭnicĭ ce se întorceaŭ singurĭ după o lovitură nenorocósă din partea inimiculuĭ, dar când fu să iasă, nu se întâmplă tot astfel, căcĭ un ianicer ce păzea de santinelă o vĕḑu, o chemă de treĭ orĭ, şi nepriimind nicĭ un rĕspuns, îşĭ descărcă arma spre ea şi ucise sub dênsa pe bravul sĕŭ cursier, care înfruntase cu ea atâtea pericole şi care de astă dată căḑu jos fără de viaţă, apucând în căderea sa sub sine scara în care se afla delicatul picior al călăreţuluĭ. Acest accident nu causă Marieĭ nicĭ un rĕŭ, dar o făcu să caḑă în mâinile inimiculuĭ.

In deşert ianicerul şi alţĭ cincĭ camaraḑĭ aĭ luĭ carĭ alergase la auḑul detunăturiĭ puscĭĭ o întrebară de unde venea şi unde se ducea, căcĭ ea nu dete nicĭ un rĕspuns de frică să nu fie înţelésă după vorbă că nu era Turc. Soldaţiĭ ne priimind nicĭ un rĕspuns, o duse înaintea oficeruluĭ lor, care se alese cu aceeaşĭ tăcere, şi acesta, nefiind satisfăcut de astă muţenie, o duse la oficerul superior. Acesta făcea parte din corpul rĕposatuluĭ Caraiman şi cum o vĕḑu strigă:

— Pe viul Alah! tu eştĭ Murad, întreit vênḑĕtorul, care după ce aĭ tradat pe aĭ tĕĭ nepretinilor, după ce aĭ fugit de la fraţiĭ tĕĭ în tabĕra ghiaurilor, şi după ce aĭ întins mâna ca să uciḑĭ pe binefăcătorul tĕŭ, acum viĭ ca să uneltescĭ noĭ ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

legiuiri; fii sigur însă, dreptatea ți se va face și veĭ priimi fără întârdiere prețul nelegiuireĭ tale.

— Du-mĕ înaintea luĭ Sinan Pașa, rĕspunse Maria, și dela el voĭ á priimi pedépsa dacă voiŭ fi vrednic de ea.

— Te voĭ duce chiar în acest minut, rĕspunse Turcul înfuriat, pentru ca să se curețe cu un minut maĭ curênd pământul de o ființă ca tine.

Turcul își ținu cuvêntul, o luă cu sine și o duse înaintea luĭ Sinan Pașa. Acesta într'acel minut sta sus pe o movilă, și la lumina luneĭ privea spre mica tabĕră Românéscă, pe care n'avea putere cu mulțimea oștilor sale s'o scóță din acel cuib de vultur inaborabil, nicĭ măcar s'o încunjure ca s'o facă să piară de fóme; cincĭ șése căpeteniĭ de frunte sta în prejurul luĭ și împărtășea împreună cu el ciuda sa. Apropiindu-sĕ de Vizir, oficerul ce recunoscuse pe Murad, ĝise făcînd cuvenită închinăciune:

— Strălucite stăpâne, am prins un spion ghiaur.

— Poruncesce să-l spânĝure, rĕspunse Vizirul fără a-și lua ochiĭ despre tabĕra Românilor.

— Astă pedépsă e prea mică și prea grabnică, căcĭ acest nelegiuit este întreit vinovat, rĕspunse Turcul. Acesta e nelegiuitul Murad, care a fugit din tabĕra nóstră, a trecut la dușmanĭ și pe urmă a îndrăsnit să întinĝă o mână ucigașe spre binefăcĕtorul sĕŭ, spre Caraiman Pașa. Acum vine să ne afle tainele.

— Să se arĝă de viŭ, respunse Pașa urmând a se uita spre tabără.

— Nu eștĭ drept viĝire, respunse Maria cu curaj, căcĭ mânia te orbește; eștĭ căpetenia de oștenĭ și nu știĭ ce mórte este vrednică de un oștén?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Impușcați-mĕ ; nu mai astă mórte poți să-mĭ dai mie oșteanuluĭ daca vreĭ să nu treți drept sĕlbatic.

Vizirul auțind astă voce dulce și armoniósă și plină de curaj se minună, își întórse capul și făcu un pas spre prisonier; vĕțêndu-l unul din camarațiĭ pașeĭ tresări, sĕ apropie repede de dênsul și esclamă cuprins de mirare!

— Maria !...

Vizirul care n'auțise astă esclamare se apróde juna fată, o privi puțin și apoĭ țise întorcêndu-se.

— Imĭ aduc aminte, fața ta 'mĭ este cunoscută, tu eraĭ tot-dauna pe lângă iubitul meŭ Caraiman, eștĭ fiul pașei din Damasc, acela pe care bine-făcĕtorul tĕŭ te-a scăpat de sărăcie și singurătate, ca mai pe urmă să fugĭ din tabăra credincioșilor la Ghiaurĭ, să te războești lângă eĭ cu frații tĕĭ, și apoĭ să ridicĭ viața binefăcătoruluĭ tĕŭ. Te recunosc bine acum, căcĭ la Călugăreni de multeorĭ te-am vĕțut în cele mai d'ântêiŭ cete secerênd capetele musulmanilor întocmaĭ ca plugul spicurile grâuluĭ. Aceste fapte nu sunt ale unuĭ oștean ci ale uuuĭ vênțător, n'aĭ dar dreptul să pretințĭ mórtea unuĭ oștean.

— Măria Ta se înșală, rĕspunse Maria fără să se turbure, când țicĭ că eŭ sunt fiul Pașiĭ din Damasc, că sunt musulman și că am ridicat viața bine făcĕtoruluĭ meŭ. Eŭ nu sunt fiul Pașiĭ, ci o fată din harmeul luĭ Caraiman, pe care păgânul m'a luat din casa părinților meĭ încă de când era în Bucurescĭ, m'a luat cu sine îmbrăcându-mĕ bărbătesce ca să mĕ aibă neîncetat înaintea ochilor și m'a numit Murad ca să un atragă bănuiala nimu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ruĭ. Am fugit fiind-că e în dreptul fie-căruia rob de a fugi de la cel ce-l ţine prins prin nedreptate, am mers în taběra Românilor fiind-că eĭ sunt fraţiĭ meĭ, m'am luptat împreună cu eĭ, pentru că sunt Româncă şi fiind-că de mică copilă am fost deprinsă în meşteşugul armelor, şi dorinţa d'a muri ca orĭ-ce Român pentru ţéra mea m'a îndemnat să fac acel pas. Dacă am voit să ucig pe Caraiman şi l'aş fi ucis de nu-mĭ apuca înainte Domnul meŭ, am făcut'o fiind-că el este pricina tuturor nenorocirilor mele.

— Minte, minte, stăpâne, strigă comandantul de iananiceri care o adusese; vrea să ne înşele, căcĭ puterea sa e maĭ pre sus de puterea uneĭ femeĭ.

— Adevĕrul vorbesce, rĕspunse Turcul care o numise încet cu adĕvĕratul eĭ nume.

— Osman! strigă Maria recunoscêndu-l.

— Da, Osman; rĕspunse el cu întristare, acela care de dragostea ta işĭ uitase datoriile, a fugit împreună cu tine din taběra credincioşilor, a fost în taběra confraţilor tĕĭ şi, după ce i s'a luminat în destul ochiĭ, a sburat acolo unde-l chiema datoria ca să găséscă o mórte sigură dar vrednică de soldat prin care să scape de nenorocirea ce a avut d'a te iubi în zadar.

— Astfel îmĭ placĭ maĭ bine de cât când te vedem fugar de la aĭ tĕĭ şi gata d'a te face un călcător de lege, rĕspunse Maria fără a se maĭ gândi la pericolul ce atêrna d'asupra capuluĭ sĕŭ.

— Ast oştén este femee! esclamă Viḑirul privind pe Maria cu mirare şi admiraţiune! acest oştean care s'a luptat maĭ bine ca cel maĭ fruntaşiŭ din oşteniĭ meĭ, este femee?.....

— Da, stăpâne, rĕspunse Osman; şi după astă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

afirmațiune îĭ povesti cum a întêinit'o în grădina haremuluĭ luĭ Caraiman.

— Nu-mĭ vine să cred, murmură Turcul încremenit.

— Daca staĭ la îndoială, iată încredințéze-te, rĕspunse Maria smulgêndu-şĭ cu sânge rece cialmaoa din cap, şi lăsênd să-ĭ cadă pe umerĭ şi pe spate acea undă lucitóre de pĕr negru şi mătăsos, care era cea maĭ frumóse podóbă a fiinţeĭ sale, şi pe care, cu tótă oştenia sa, nu se îndurase nicĭ o dată ca s'o tae, ci o ţinea legată sub gugiumanul sĕŭ de soldat.

— Acum înțeleg pentru ce noĭ, o ordie întrégă de sute de miĭ de oştenĭ, nu putem birui o mână de ómenĭ, murmură Vizirul oftând; dacă o femee este astfel de vitează, ce póte fi un bărbat!!...

După o clipeală de tăcere, bĕtrânul Sinan deschise iar gura şi întrebă pe Maria.

— Ce căutaĭ în tabăra nóstră?

— N'am venit s'o spionez, rĕspunse ea, ci voiam numaĭ ca să trec prin ea.

— Unde aveaĭ de gând să te ducĭ?

— Eram hotărîtă să mĕ scobor în vale, să taiŭ ţéra d'a curmedișiul şi să trec Dunărea.

— Pentru ce?

— Ca să scot din lanțurĭ pe logodnicul meŭ, care zace în pivnițile Saraiuluĭ luĭ Ferat Mustafa de lângă Rusciuc din porunca luĭ Caraiman.

— Singură te duceaĭ?

— Singură.

— Nu-ți era fricĕ de vre-o premejdie?

— Mĕ încredusem în hainele ce purtam, în iuțeala caluluĭ ce aveam sub mine şi în vîrtutea braţuluĭ meŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Prea mare curaj pentru o femee!

— Mĕ întărea bizuiala în dreptatea şi nevinovăţia mea.

— Ia spune-mĭ drept şi pe cinstea de oştean adevĕrul grăeştĭ? nu minţĭ?

— N'am nevoe ca să mint chiar acum când sciŭ că de-aci n'am să maĭ es cu viaţă.

— Să nu te fi trămis Mihaiŭ beiŭ ca să ne spuĭ aceste basme, şi pe urmă să te întornĭ în tabăra luĭ ca să'ĭ spuĭ tot ce aĭ vĕzut la noĭ.

— Iţĭ este în putere ca să te încredinţezĭ de adevĕr.

— Bine ţicĭ, sciŭ ce voiŭ face, rĕspunse Vizirul mişcat. Ascultă femee fără de pereche, fiinţe ca tine nu se daŭ pierdării, maĭ cu seamă de un Turc, care maĭ nainte de tóte e om drept, şi ca să-ţĭ dovedesc că vitejiĭ sunt iubiţĭ şi preţuiţĭ pretutindenĭ, iată că-tĭ daŭ voe să te ducĭ acolo unde aĭ plecat; îţĭ daŭ o teşcherea cu care să poţĭ trece nesupĕrat Dunărea, un cal care să înlocuiască pe cel mort şi un tovarăş şi povăţuitor ce'ţĭ veĭ alege, ca să'ţĭ povăţuéscă paşiĭ pentru ca să ţiĭ minte şi să recunoscĭ că bătrânul Sinan este oştean şi scie cum trebue a se purta cu oştean.

— Eŭ voĭ fi acel povăţuitor, strigă Osman cu grăbire, eŭ te voĭ însoţi până la Rusciuc ca să te vĕd încaĭ pe deplin fericită cu acela ce-ĭ pismuesc sórtea, dar nu-ĭ voesc nicĭ un rĕŭ, căcĭ trebue să fie vrednic de-atâta dragoste şi statornicie; eŭ merg cu tine; primescĭ Mario? aĭ încredere în mine?

— Da,rĕspunse fata întinzêndu-ĭ mâna drépta cu bărbăţie.

— Iţĭ mulţumesc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Deşi braţul tĕŭ îmĭ este trebuincios, ḑise Vizurul, dar fie, du-te, plecaţĭ până nu se face ḑiuă, şi întórceţi-vĕ iute că în curênd ţĕrile vóstre vor avea nevoe də voĭ.

XV

SALVATORII NEAŞTEPTAŢI.

Mîrza pe care l'am negligeat atâta timp, dar pe care nu l'am uitat, îşĭ mânca amarul vieţiĭ încătuşat şi ferecat în pivniţele castelului, în care îl aruncase viclenia luĭ Ţicalidi, pe când în ţéra luĭ se petrecea aşa marĭ evenimente fără ca dênsul sĕ ia parte la ele.

După cum scim dintr'un capitol precedent, el îndată ce fu prins şi legat, fu aruncat într'o căruţă şi pornit spre o direcţiune necunoscută; astă pornire fu numaĭ o manoperă care să'l înşele despre locul unde era să fie închis, căcĭ după ce făcu maĭ multe ocoluri şi cotituri pe câmpiile din jurul castelului cu ochiĭ legaţĭ şi aruncat în fundul căruţiĭ, fu oprit în dreptul porţilor din partea opusă ale aceloraşĭ case, şi după ce traversă o grădină mare, fu condus într'un chioşc ascuns în întunecimea unuĭ boschet stufos, şi scoborît printr'un mecanism secret care făcea să se scufunde parchetul, într'o pivniţă întunecósă săpată sub acelaşĭ chioşc, în care nu rĕsbia nicĭ o raḑă de lumină şi nicĭ măcar aer îndestulător pentru nisce plămânĭ robuştĭ ca aĭ luĭ. O lampă atârna d'asupra capuluĭ sĕŭ care abia împrăştia puţin negrul întuneric din astă scorbură înfricoşată. După ce se ridică la loc parchetul printr'acelaşĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mecanism și i-se smulse legătura dela ochĭ de o mână nevĕḑută, auḑi viind de sus o voce care spuse că n'avea să móră, dar c'o să stea acolo prisoner până la nouĕ ordine, și o să priiméscă la fie-care treĭ ḑile nutremênt printr'o deschizătură din plafond prin care rĕsbea puţin aer. Indată ce încetă vocea, nenorocitul prisoner se scula în sus ca săși visiteze cuşca, dar nu dete de multă ostenélă, căcĭ acea vizuină nu era maĭ mare de doĭ stânjenĭ nicĭ maĭ lată de unul și jumĕtate. Astă vizită îl întristă și maĭ tare, căcĭ îĭ tăie orĭ-ce raḑă de speranţă. Din acea tainiţă nu era cu putinţă să scape prin nicĭ un sfat și prin nicĭ o încordare desperată, saŭ muncă păunică și îndelungată, căcĭ pereţiĭ aceleĭ tainiţe eraŭ de bolovanĭ de piatră ciopliţĭ și bine neteḑiţĭ, parchetul eĭ de lespeḑĭ de piatră și bolta assemenĭ de piatră, cât despre uşe saŭ feréstră nicĭ pomeneală. Ce să facă dar și cum să scape când nu dispunea de nimic, când tot mobilimentul sĕŭ era compus dintr'un strat gros de pae acoperit cu o pânză grósă și dintr'un urcior de pământ? când de lume îl despărţea, cum ḑiseiŭ, nisce pereţĭ de steiurĭ de piatră ciopliţĭ și neteziţĭ, carĭ nu se puteaŭ dărîma cu nicĭ un chip, maĭ ales în lipsă de orĭce instrument, și sub picióre-ĭ se afla tot piatră grósă, grea și bine cimentată!

După ce termină astă durerósă cercetare, nenorocitul tînĕr ântâiŭ fu coprins de desperare, gândindu-se la sórta ce'l ascepta, și maĭ ales la Maria luĭ care era în mânile Turcilor; se înfuriă, lovi cu pumniĭ în zidul de piatră, strigă cât îĭ lua gura, nu mâncă ca să móră de fóme, se cercă a'și face séma singur; dar după ce vĕḑu că tóte eraŭ în zadar, că zidurile resistaŭ, că 'ĭ lipseaŭ mijló-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cele de sinucidere şi că natura nu vrea să 'l lase a muri de fóme, atuncĭ renunţă la tóte actele de violenţă şi căḑu într'o prostaţiune soră cu nesimţirea. Nevĕḑutul temnicer care 'ĭ arunca de sus la fie-care treĭ ḑile de mâncare se încercă de maĭ multe orĭ că prin strigătele sale să 'l deştepte din astă toropeală, şi vĕḑênd că nu reuşea, îl lăsă în pace şi nu 'ĭ maĭ vorbi altă dată. Ast-fel trecu ḑile, trecu sĕptămânĭ, trecu chiar lunĭ întregĭ fără ca el să scóţă un sunet de glas din pieptul sĕŭ şi fără să ia alt nutremênt ca să trăiască de cât câte-va sorbiturĭ de apă din vasul de lut ce era lângă el şi câţĭ-va dumicaţi din pânea ce i se arunca.

Câte o dată îşĭ aducea aminte de lume, de ţĕră, de rangul luĭ, de datorie, de amicĭĭ sĕĭ şi maĭ ales de Maria, şi 'l apucă nisce furĭĭ de nebunie, dar îndată sĕ potolea aducându-şĭ aminte că nu putea face nimic că să scape din astă subpământă, şi se lăsa în voia sórteĭ, ca încăĭ mórtea să 'l smulgă din acea grósnică închisóre.

După ce trecu maĭ mult timp, pe care el nu'l putea mĕsura, din causă că la el nu era nicĭ ḑi, nicĭ nópte, auḑi de o dată şi pe neasceptate un sgomot de pasurĭ apropiindu-se de un perete al temniţeĭ sale.

Acest sgomot îl făcu sĕ iasă din obicinuita luĭ năucie şi să lipéscă urechea de acel perete. Din ce în ce sgomotul sĕ apropia de el şi în fine auḑi chiar vocĭ de maĭ mulţĭ ómenĭ care vorbeaŭ între dênşiĭ apropiindu-se; acest eveniment neasceptat îĭ produse şi bucurie şi témă. Iĭ produse bucurie, căcĭ începuse să spere că 'ĭ vinea vre-un ajutor din partea camaraḑilor sĕĭ, iar témă, căcĭ începu a se gândi că póte vineaŭ călăriĭ sĕĭ, ca să'ĭ curme prin mórte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

astă captivitate care, de și era teribilă, totuși era viață.

In fine iată că parte din păretele din fața culcușuluĭ sĕŭ sĕ scufundă și dădu la ivélă o ușe, prin care intră în temnița sa un val orbitor de lumină, care de o dată îĭ luă vĕdul și 'lŭ făcu să pue mănele la ochĭ și să 'șĭ ascundă capul în haina ce purta pe el. După ce trecu câte-va minute, el redeschise ochiĭ, și după ce se maĭ doprinse cu lumina, vĕdu înainte-ĭ o cétă de câte-va ființe omenescĭ îmbrăcate în haine de inaniceriĭ turcescĭ. Astă vedenie făcu pe Mîrda maĭ întâĭ să se cutremure, dar pe urmă să sĕ resemneḑe și să 'șĭ ascepte mórtea cu bărbăție.

— Ce căutațĭ? ce maĭ vrețĭ cu mine? strigă el cu un ton sĕlbatic, retrăgându-se într'un colț și ascunḑĕndu-se într'o mână de pae pe jumĕtate putrede; nu v'ațĭ săturat cu chinurile ce 'mĭ ațĭ dat pân' acum? ce voițĭ și viața mea?

Unul din Turcĭ, un june frumos și fără de mustățĭ, cum îl auḑi, se uită un moment la el cu tinereță, și pe urmă, recunoscînd în figura luĭ, cu tŏtă slăbiciunea, gălbenéla și ne îngrijirea chipuluĭ luĭ precum și mărimea pĕruluĭ și a bărbiĭ ce 'ĭ crescuse, trăsurile bravuluĭ căpitan, se repeḑi asupră-ĭ ca să 'l îmbrățișeḑe; Mîrda însă creḑĕnd că acel Turc voia să'l sugrume, începu să se apere cu pumniĭ și să strige:

— Nu mĕ vețĭ prinde de cât numaĭ mort.

— Mîrḑea, iubitul meŭ nu maĭ mĕ recunoscĭ? strigă junele cu o voce plină de o nespusă dulcéță, nu maĭ cunoscĭ tu pe Maria, pe logodnica ta?

Auḑind aste cuvinte Mîrda înceta d'a se maĭ apĕra, roti uimit ochiĭ în juru'ĭ ca cum ar fi fost

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

prada vr'uneĭ năluciri, apoĭ sĕ uită lung în faţa juneluĭ Turc şi ḑise:

— Oare nu mĕ înşel? óre nu sunt jucăria vreunuĭ vis?...saŭ umbra sufletul sĕŭ s'a induplecat d'a auḑi în sfîrşit duiósele şi neîncetatele mele chemări, şi s'a îndurat a veni ca să'mĭ mângîe o clipă chinuita mea viaţă?

— Nu iubitul meŭ, strigă junele Turc, nu sunt umbra sufletuluĭ meŭ, ci sunt eŭ, eŭ Maria ta, iubita ta logodnică, pentru care aĭ pătimit atât de mult; pipăe-mĕ şi încredinţéḑă-te că sunt vie.

— Ce fel şi tu escĭ prinsă? şi tu escĭ închisă în astă temniţă?

— O! nu, liniscescete, nu sunt prinsă, sunt slobodă şi 'ţĭ aduc mântuirea.

— Înţeleg murmură el cu întristare, aĭ aflat dela răpitorul meŭ robirea mea, şi de mila pentru mine, aĭ dobêndit, cine scie prin ce înjosiri, scăparea mea. Nu voĭ să trăesc prin mijlóce înjositóre; du-te şi lasă-mĕ să mor aicĭ.

— Nu avea fricĭ, iubite prietene; nicĭ una din temerile tale nu sunt întemeiate; tot sunt vrednică de tine, tot pot să ţiŭ înainte-ţĭ fruntea în sus cu sumeţie, tot sunt logodnica ta, căcĭ prin ajutorul luĭ D-ḑeŭ am scăpat din mâinile Turcilor neatinsă, şi d'aprópe douĕ luni m'am întors în ţĕra mea, m'am luptat împotriva duşmanilor în locul tĕŭ, alăturĭ de aĭ noştri, şĭ acum viu dintre eĭ ca să te scap şi pe tine.

— Mario, nu mĕ înşelĭ tu óre? strigă captivul palpitând de emoţiune;

— Iaŭ martor pe D-ḑeŭ cel de sus, rĕspunse fata întinḑênd cu solemnitate mâna spre cer, mĕ jur pe dragostea ta că adevĕr grăesce gura mea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— O! D-ţeule sfinte! îţi mulţumesc, strigă bietul june căţênd în genuche şi ridicându-şi ochiĭ spre boltele temniţeĭ, îţi mulţumesc că după aşa marĭ şi neaseménate suferinţe, mĕ învrednicescĭ să gust o fericire aşa de neasceptată. Ce fac fraţiĭ meĭ? ce face ţéra mea? ce face scumpul nostru Domnitor? adăogă el îndată ce termină astă piósă mulţămire.

— Ţéra nóstră este în rĕsboĭ cu Turciĭ, şi Domnul eĭ are mare nevoe de braţul tĕŭ.

— Să sburăm cu un minut maĭ curênd, strigă bravul căpitan îndreptându-se spre uşă, căcĭ mult 'mĭ-e dor de scumpiĭ meĭ tovarăşĭ.

Osman care stătuse numaĭ ca un privitor mut, dar nu nesimţitor la astă scenă ce am schiţat'o în pripă, îşĭ şterse pe sub ascuns de maĭ multe orĭ ochiĭ de lacrămĭ, şi îşĭ apăsa de maĭ multe orĭ pieptul ca să i se astâmpere sbuciumările inimeĭ şi nisce avênturĭ sĕlbatice care'lŭ îndemna d'a curma cu o isbitură mortală turmentele ce 'ĭ causa astă supremă fericire, pe care dênsul nu maĭ spera s'o guste vre-odată. Raţiunea însă învinse instinctul, omul domolĭ fiara, şi după ce se maĭ alinară primele furiĭ, Turcul redeveni om, el arătă temnicerilor inelul Greculuĭ şi le umplu mâînile cu darurĭ scumpe. Cum vĕdu inelul, temniceriĭ nu maĭ cârtiră şi lăsară pe captiv să iasă din temniţă împreună cu iubita sa. Junele Turc plecă şi el în urma fericiţilor iubiţĭ, trecu împreună cu eĭ prin Rusciuc, trecu împreună cu eĭ Dunărea pe podul ce stabilise pe vase Sinan Paşa, călători împreună cu eĭ de la Giurgiŭ până în sus de Târgovişte, şi după ce ajunse din colo de tabĕra turcéscă aprópe de cea Românéscă, se opri şi le ţise:

— Mergeţĭ sănătoşĭ pâreche fericită, luptaţi-vĕ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu bărbăție pentru țéra vóstră, și după pace trăiți în linisce aducându-vĕ aminte câte odată de nenorocitul Osman. In furia rĕsboiuluĭ, însă feriți-vĕ d'a vĕ întâlni cu mine, căcĭ 'mĭ ar părea fórte rĕŭ ca să mor de mânile vóstre saŭ să mĕ abat încă o dată de la datoria mea.

Maria și Mîrza ar fi voit să'și arate prin vorbe duióse recunoscița lor către acest nefericit june, dar nu putură, căcĭ el peri dinaintea lor maĭ 'nainte d'a putea deschide eĭ gura ca să vorbéscă.

Intrarea în tabăra română a asteĭ părechĭ așa de puțin asceptată, aduse bucurie nedescrisă tuturor Românilor; toțĭ luară pe Mîrza drept un înviat din morți și pe Maria drept un înger mântuitor. Astă bucurie fu întreruptă de imediata intrare a oștilor aliate, care produse o nouă bucurie căcĭ insuflă Românilor speranța că patria lor va fi din noŭ mântuită.

XVI

BĂTĂLIA DELA TIRGOVIȘTE ȘI GIURGIU.

Nu se dete resboiul general îndată ce sosi oștile aliate, ci se continuă hărțuelele conduse cu atâta norocire de către Mihaiŭ, pentru ca să se deprindă cu Turcii acele cete creștine compuse din adunăturĭ neobĭcinuite cu figurile sĕlbatice ale muslumanilor și cu tipurile asiatice și africane; le dătu numaĭ prilegiŭ ca să se convingă prin ele însă-le, că faima de vitejie ce aŭ dobândit armiile păgâne era esagerată. Astă convingere se dobâni curênd, fiind-că taberile inimice eraŭ vecine și încăerările repetite cu neprecurmăre eraŭ în tot-d'auna avantagióse creștinilor. După maĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

multe ḑile de hărţuială, oştile creştine care când sosise tremurau cu grόză numaĭ când auḑeau de numele de Turc, începură sĕ céră în gura mare lupta generală, ca sa termine cu un minut maĭ curênd cu aceştĭ barbarĭ nedisciplinaţĭ, iar Turcii descuragiaţĭ de bătălia de la Călugăreni pe de o parte, iar pe de alta de nenumĕratele înfrângerĭ ce le împuţina numĕrul într'un mod simţitor, începură sĕ slăbéscă şi să céră a se retrage din ţéră,

Sinan Paşa vĕḑênd că nu maĭ putea impune disciplina în rîndurile cetelor sale, se vĕḑu nevoit a se retrege spre Tîrgovişte. Oştile aliate îndată ce aflară despre astă mişcare, porniră după Turcĭ, se aşeḑară pe o câmpie bine apĕrată în faţa oraşuluĭ şi asceptară momentul cel maĭ priincios pentru atac. Sinan cum se informă cu oştile aliate aŭ tăbĕrît în faţa armieĭ sale, se sui pe un deal înalt ce domina cetatea, şi vĕḑênd armata inimica numerósă, bine armată şi bine rênduită, aflând iarăşĭ că se maĭ ascepta şi sosirea Archiduceluĭ Maximilian cu oştĭ şi maĭ numeróse, compusă din italienĭ ispitiţĭ şi iscusiţĭ în arta resbeluluĭ, suspină din suflet, şi sub pretecst că voia să facă un paş strategic, lăsă în Tîrgovişte o garnizónă de 4000 rĕsboinicĭ aprovisionaţĭ cu artilerie şi muniţiunĭ îndestulătóre, dădu comanda garniḑónеĭ luĭ Ali Paşa şi luĭ Mehemed Beĭ locotenentul sĕŭ, şi se retrase într'o nópte spre Bucurescĭ cu tótă armata sa.

A doua ḑi Batori cum se sculă de diminéţă, rêndui oştile în linie de bătae generală, porni spre Turcĭ în regulă şi rĕmase uimit de mirare găsind tabĕra pustie. După ce luă tóte precauţiunile ca să nu fie surprins, trămise iscóde ca să afle de mersul Turcilor, şi aflând că eĭ fugeaŭ într'un su-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

flet spre Bucurescĭ, înconjură Tîrgovișstea, prinse și măcelări vr'o 2000 de inimicĭ care fusese trămișĭ din ḑorĭ de ḑiuă după proviziĭ, tocmaĭ când se întorcéŭ încărcate cu prăḑĭ, și la 15 Octombre 1595, atacă cetatea din maĭ multe părți de odată.

Bine se luptară creștiniĭ, marĭ talente de bravură desvoltă Rărvan noul Domn al Moldoveĭ, strălucite esemple de curaj și bărbație dețe bravilor sĕĭ marele Mihaĭ, cu multă inimoșie se luptă Mirza, care să întorsese de curênd din Turcia setos de lupte, iubita luĭ amazónă nu se lăsă să rĕmâe maĭ jos, nobiliĭ Săcuĭ și cavalerĭĭ Florentinĭ sub conducerea iscusituluĭ Silvio Picolomini se întrecură în fapte de vitejie cu faimósa pleiadă a căpitanilor Românĭ, care dobândise coróna nemuririĭ în atâtea lupte de semiḑeĭ, dar și Turcĭĭ din cetate se apĕrară bine! Zidurile se sfărimaŭ, turnurile căḑeaŭ sdrumicându-se, șanțurile se umpleaŭ cu bușteni aprinși, scările se așezaŭ pe crestele zidurilor, și focul ce consuma totul fără a se stinge, curgea ca plóia désă peste cetatea osêndită la nimicire, dar cu tóte acestea Osmaliiĭ, aducându-și aminte că eraŭ strănepoți de marĭ eroĭ, se luptară cu atâta vitejie în cât nu numaĭ se că arĕtară demnĭ de eĭ, dar și 'ĭ întrecură. De maĭ multe orĭ se așeḑară scările pe creste, de maĭ multe orĭ creștiniĭ isbutiră a se sui până la vârfurile lor, de maĭ multe orĭ năvăliră prin spărturile făcute de oțelul distrugător și de mașinele sfărămătóre, însă de atâtea orĭ fură respinși, și de atâtea orĭ întăririle fură cruțate de năvălitorĭ!... Era o privelișste démnă de vĕḑut; geniul rĕsboiuluĭ ținea cumpĕna dréptă privind cu mândrie și plăcere această luptă de titani.

In fine crucea învinse, focul inventat de Săcuĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aprinse zidul de lemn ce înconjura cetatea, Turcii se vĕdură înconjuraţi de foc, de plumb, şi de susudom de inimicĭ, se luptară încă, voiră să scape fugind printr'o portiţă dosnică, dar fură vĕduţi, respinşi înapoĭ şi măcelăriţi fură de milă. Comandantul cetăţii şi adjutantul luĭ căḑură în mâna creştinilor viĭ nevătămaţiĭ, şi ca să scape de mórte, se coborîră după gloriosul piedistal ce le procurase eroica lor luptă, şi se înjosiră aşĭ cerşĭ graţia şi a descoperi duşmanilor planul luĭ Sinan, care după credinţa lor a sĕvîrşit către eĭ un act de vĕnḑare.

Batori le înţelese înjositul scop, şi, după ce le refusă libertatea pentru o scumpă despăgubire, îĭ trimise spre Cluj, iar el ocupa cu totul Tîrgovişstea, o curăţi de Turcĭ şi pe urmă porni urmat de victoriósa sa oştire spre Bucureştĭ în góna luĭ Sinan.

Acesta îndată ce află că Tîrgovişstea a căḑut aşa de curînd în mâinele Românilor, se speriă fórte, şi fără se maĭ lase timp ca să i se odihnească oştile, dete şi el foc Bucurescilor şi întăriturile sale de lemn, făcute de dênsul, dărîmă şi mină cetăţuia Radu Vodă ca s'o arunce în aer prin fitiluri suterane îndată ce vor ocupa-o oştile creştine, şi porni spre Giurgiŭ în cea maĭ mare grabă, părăsind pe drum o mare mulţime de tunurĭ, bagaje şi cămile. Ajungênd pe malul Dunării, avu nenorocirea d'aşĭ vedea oşteniĭ că se omoraŭ uniĭ pe alţiĭ pentru ca să treacă unul maĭ ânteiŭ ca altul şi să transporte dincolo împreună cu eĭ şi tot avutul ce 'şĭ agonisese prin prăḑĭ în Ţérra Românească. Guvernul sultanuluĭ nu fu maĭ puţin lacom; el înfiinţase în capetele podurilor biurourĭ vamale ca să perceapă zeciuială de la tóte prăḑile ce pro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

prii lor oşteni vor transporta dincolo. Turcii vĕ-ţîndu-se pe de o parte ţoriţi de frica ce le băgasse în animă creştinii care se luase în gónă după ei, iar pe de altă parte împiedecaţi de aceste biurouri, năpădiră care mai de care să trécă mai ântêiŭ peste poduri, şi câţi fură mai ne rĕbdători, intrară în şeici, şi începură să väsleascä cu grabă desperată spre malul opus. Era o privelisce tristă şi tot de o dată comică vedere acelor oşteni, ómeni în tótă firea cum fugiaŭ speriaţi spre Dunăre fără să fie de cine-va urmăriţi, cum se băteaŭ până la mórte pentru nisce biete şiecĭ pe jumĕtate putrede, şi sum în lipsă de alt mijloc de trecere se aruncaŭ de bună voe în apă ca să se înece, aşa de mult îi băgase în gróză numele creştinilor şi mai ales al luĭ Mihaĭ.

Creştinĭ ajungând Bucurescĭ şi aflând că Turcii fugeaŭ spre Giurgiŭ, nu intrară în oraşiŭ ci porniră după ei pe altă, cale, ca să pótă a le eşi înainte şi să nu se împedice de pârjolurile şi pustiirile ce lasaŭ în urmă-le păgânii; întâlnind pe cale o sĕmă de Turcĭ ce mânaŭ înainte-le turme de vite, îi lovi, îi ucise, le luă vitele şi merse mai departe.

Mihaĭ împreună cu căpitanii şi roşiorii luĭ formând antegarda armatei, apucară înaintea armatei şi ajunseră ceĭ d'ântâiŭ în faţa Giurgiuluĭ; o parte din Turcĭ trecuse deja Dunărea, altă parte era în ostrovul Sf. George, şi ceĭ mai mulţi, împreună cu care, vite şi zacherele, eraŭ încă pe pod, înaintând cu mare greutate din causa îmbulzeleĭ şi a percepereĭ taxeĭ ce sĕ strîngea de un vameş Turc pentru capetele de vite luate ca pradă. Mihaĭ vĕţând învălmăşala în care eraŭ Turcii, nu mai aşteaptă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca să soséscă și armia cea mare, ci cu mâna luĭ de viteji căḑu ca un trăsnet în mijlocul fugarilor.

Imĭ este cu anevoie a descrie spaima, gróḑa și încurcătura ce produse astă lovire neașteptată; Turcĭ vĕḑându-se isbiți pe la spate nu să maĭ gândiră la strângerea taxelor, ci se năpustiră cu toți înaintea ca să scape de teribila sabie a luĭ Mihaĭ, și voind să scape de un dușman dete de altul maĭ mare, sĕ încurcară între care și vite și produse o neorĕnduială așa de mare încât artileria luĭ Mihaĭ care îĭ înproșcă într'una cu plumb și fier, isbea numaĭ în pereți groșĭ de carne vie.

Astă măcelărie sângerósă care costă viața a maĭ multe miĭ de Turcĭ, ar fi durat încă mult timp, dacă n'ar fi sosit întunericul nopțiĭ spre a-ĭ pune capăt. In timpul aceleĭ nopți Sinan isbuti a trece dincolo de Dunăre împreună cu o mare parte din armata sa aprópe sfărîmată, și a întări capetele podurilor, care eraŭ legate între ele cu lanțurĭ gróse. A doua ḑi sosi și Batori cu armia cea mare, și cum ajunse, rupse întăririle dela capătul podului despre Giurgiŭ și începu să isbéscă restul fugarilor prin șarje de cavalerie. Turciĭ ca să scape maĭ curênd, aruncară tunurĭ și bagaje în Dunăre, se năpustiră spre pod, și ceĭ maĭ mulți sărira în apă ca s'o trécă în not, dar Mihaĭ prin artileriea sa puse un capĕt tragic și astor desperate sforțurĭ și isbuti a rupe prin repetate lovițurĭ de obusurĭ, podul dintre sf. George și Giurgiŭ și al despărți în douĕ tocmaĭ când era înțesat de lume. Riul luă luntrele în curentul cursuluĭ sĕŭ, și greutatea după el îl făcu să sĕ scufunde și lacoma undă începu să înghiță cu repeḑiciune o mulțime nenumĕrată de victime: ómenĭ și dobitóce.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Dunărea într'o clipă se umplu de cadavre de diverse forme, de sfărîmături de diferite soiuri, de turbane ce pluteaŭ pe suprafaţa apeĭ şi de şiróie negre de sânge ce curgeaŭ din nenumĕrate rane. Intr'o clipă apele canaluluĭ sĕ roşiră şi nu maĭ putură curge înainte fiind împedecate de mulţimea cadavrelor ce căduse în el, şi chiar canalul cel mare îşĭ roşi apele. Mult timp locuitoriĭ din partea loculuĭ nu putură scóte apă fără a scóte şi un cadravu de om saŭ dobitoc din rîŭ.

Treĭ ḑile ţinŭ teribilul măcel din faţa Giurgiuluĭ, în care muriră 15,000 de Turcĭ, maĭ mulţĭ decât perise în tóte resbelele ce avusese eĭ în decurs de ḑece anĭ; treĭ ḑile apele Dunărĭĭ curse amestecate cu sânge, cu cadavre plutinde şi cu corpurĭ viĭ, treĭ ḑile Românĭĭ întrecură în vitejie şi sprintenie pe toţĭ aliaţĭĭ lor, şi se espuse la miĭ de pericole fără a sĕ înfrânge o singură dată. In aprinderea luptĕĭ, căcĭ Turcĭĭ, vĕḑêndu-sĕ între douĕ primejdiĭ sĕ luptară cu desperare, Românĭĭ cutezară a întra pe podul cel pe jumĕtate rupt şi a împuşca grósnic pe ceĭ după malul opus, pe când aceia tăia cu sĕcurile otgónele ca să ia luntrele apa şi să-ĭ scape de duşmanĭ. Mîrza şi Maria era în numĕrul şi în fruntea lor, totdéuna în fruntea pericoluluĭ şi totdéuna alăturĭ unul de altul.

La 25 Octombre aliaţĭĭ vĕḑêndu că n'aŭ de ce sĕ maĭ teme despre Dunăre, sĕ năpustiră asupra cetăţuiĭ Giurgiuluĭ, o bătură treĭ ḑile d'arêndul, şi după multă vĕrsare de sânge din ambele părţĭ, o luară cu asalt împreună cu o corabie încărcată cu felurite scumpetuĭ, trecură garnisóna sub sabie, şi pe urmă după obiceiul timpuluĭ, lăsară scăpat numaĭ un singur om ca să ducă confraţilor sĕĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vestea nimicirei lor, desfinţară podul aruncat peste canalul sf. George, şi după ce dărîmară zidurile cetăţii până la pământ ca să nu mai serve de adăpost Turcilor, trecură Dunărea pe podul ce formară din noŭ din sfărîmăturele celluĭ vechiŭ, şi ocupară Rusciucul pe care'lŭ găsiră cu totul părăsit de oştire şi aprópe gol de locuitorĭ. Acolo găsiră încă o mulţime de arme, tunurĭ, muniţiune, provisiunĭ de grâne şi vite, prăd̨ĭ bogate şi robĭ ce încă nu putusse să'ĭ pornească spre Rasgrad unde se retrăsessse Sinan şi sfărâmăturile armieĭ salle, după ce îndurase marele desastru de la Giurgiu.

Vĕd̨ându-se acolo de nimenĭ supăraţĭ şi stăpînĭ peste averĭ neasceptat de îndestulate, aliaţiĭ se opriră acolo până se vor odihni osteniĭ, se hotărîră a-şĭ împărţi prăd̨ile între eĭ precum şi d'a da fie-căruia ostean partea sa. Părţile ce se cuveni fie-căruia fură atît de marĭ, în cât fie-care ostean, chiar cel maĭ din urmă soldat, deveni prin partea ce i se cădea, un om îndestul de bogat. Căpeteniele deveniră nisce bogătaşĭ.

Pentru ca să consfiinţească acest mare eveniment printr'un act memorabil care să rèmâe ca o legendă adând săpată în memoria fie-căruia, câte treĭ aliaţiĭ, ne avênd timp se dureze pe pământul duşmănesc, pe care nu avea gând să'lŭ păstreḑe, un monument de piatră falnic şi trainic, se hotărîră a dura un alt monument nu maĭ pudin glorion, adică să serbeze acest eveniment măreţ prin rĕsplătirea după cuviinţa a doĭ tinerĭ, a doĭ eroĭ, care aŭ săvîrşit în timpul rĕsboiuluĭ trecut nisce fapte dintre cele maĭ măreţe. Se hotărîră dar să unească prin nodurile căsătorieĭ pe Mîrzea cu Maria, chiar în Rusciuc, chiar pe pământul duşma-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nesc smuls din mănele păginelor prin bravura lor şi a fraţilor lor de arme. Cununia se sevêrşi chiar în mijlocul taberei, într'un mare pătrat de oşteni înşiruiţi sub arme, iar Mihaĭ Vodă fu nunul împreună cu o tînără bulgară din localitate.

Mihaiŭ serbătorĭ gloriosul sĕŭ triumf prin o nuntă mare şi frumoasă care urmă după simpla şi tot de o dată impunătórea cununie a căpitanuluĭ Mîrza cu Maria Putoianca, acea eroică legendară care inspira admiraţiunea tuturor, şi bine făcu, căcĭ uni prin nisce legăturĭ vecînice nisce fiinţe care se iubisse atît de mult, suferisse unul pentru altul atât de mult şi se întrecuse unul cu altul care maĭ de care să dea doveḑĭ de bravură, de bărbăţie şi de statornicie demnă de contimporaniĭ luĭ Omer.

Nunta ţinu treĭ ḑile şi luă parte la dénsa câte treĭ domnitoriĭ, toţĭ sfetniciĭ lor, tótă armata aliată şi toţĭ locuitoriĭ creştinĭ din localitate, în felurite petreceri şi ḑiafeturĭ, ca să se ducă pomina în Bulgaria de nunta românească şi să se dea sfoară în ţérră între toţĭ creştiniĭ ce gemeaŭ sub jugul turcesc despre voioşia şi dărnicia Domnilor creştinĭ.

Într'o ḑi, curînd după ce se sfîrşi cu tămbălăul nunţiĭ, noiĭ căsătoriţĭ, pe când sĕ plimbaŭ pe sub zidurile cetăţiĭ, găsiră într'un şanţ un cadavru de turc bine conservat şi recunoscură numaĭ decât trăsurile luĭ Osman. Nefericitul june îşĭ împlinise promisiunea, se ucisesse! O lacrămă generósă, eşită din pleópele iubiţilor fericiţĭ, căḑu pe fruntea luĭ ca o rouă menită d'a rĕcori sdrobitul luĭ suflet.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XVII

ULTIMA CERCARE

Maria, ânimă generósă, ânimă de elită, inimă de femeiă, făcu ceva maĭ mult pentru acest tînĕr nenorocit, care 'şĭ sacrificase viaţa pentru a mântuĭ pe a sa, învrednici cu un mormênt pe acela ce ţăcea în şianţ până când un câne flamând va veni să'l sfâşie şi să'şĭ sature fómea cu cârnurile sale în putreţiciune, şi scăpă prin acest act de pietate umană mult încercatul cadavru, de cel maĭ degrădător ultragiŭ pentru un musulman şi învrednici de înmormântare corpul unuĭ credincios care a eşit din pământ şi tot în pământ se cuvenea să intre pentru a se consuma.

După ce se înturnă în oraşiŭ împreună cu bărbatul sĕŭ, se duse singură la un hoge de la cea de întâiŭ giamie ce găsi locuită, căcĭ ceĭ maĭ mulţĭ Turcĭ fugise din Rusciuc de frica Românilor, şi se înţelese cu el în privinţa tuturor mĕsurilor de luat pentru ca Osman să fie înmormêntat într'un cimitir după tóte regulele ritului musulman. După ce se puse tóte la cale, ea făcu ceva maĭ mult, săvêrşi o mare imprudenţă, îndoit maĭ mare ca tóte în o epocă de sbuciumărĭ şi surrescitaţiunĭ fanatice, inima femeiască este o enigmă fórte anevoe de deslegat, se îmbrăcă în hainele sale soldăţescĭ, se furişă de bărbatul sĕŭ, şi singură singurică, se duse pe sub ascuns la cimitirul musulman ca să asiste la scoborârea în mormênt a tînărului sĕŭ bine făcător şi să'şĭ ia un ultim adio la acela ce o iubise atât de mult în cât preferase a muri maĭ bine de cât a trăi ne iubit de ea. Ce să ţicĭ? slăbiciune

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

femeiască! femeia se simte măgulită şi e în stare să facă mari sacrificii pornite numai din simţimântul recunoscinţei, chiar când nu iubesce, chiar când ânima sa este robită de altă pasiune.

Această imprudenţă fu p'aprópe să'i repue viaţa; Turcii câţi remăsese în Rusciuc se supuse şi jurase credinţă Românilor numai cu buzele, numai din făţărnicie; în realitate însă uraŭ pe ghiaurî cu aceiaşi furie ca şi ceî fugiţi, şi întocmai ca şi eî ardeaŭ de nerăbdare de a'şi rĕsbuna şi de a vĕrsa sânge de ghiaur orî-când i s'ar fi ivit un prilegiŭ priincios. Din numĕrul acestor fanaticî prefăcuţi făcea parte şi hogia care se înţelesese cu Maria ca să îngrópe pe Osman. El vĕdênd pe tînăra femeie îmbrăcată în haine de căpitan român, nu'i ghici nicî de loc sexul, ci creḑu numai că ar avea a face cu un tînăr căpitan de ghiaur care înainte de rĕsboiŭ ar fi fost din întêmplare legat prin nodurile amiciţieî cu Osman, se maî vĕḑuse asemenea exemple, şi creḑu că după luptă, ne putênd cruţa ḑilele amiculuî sĕŭ, în focul rĕsboiuluî, a găsit de cuviinţă să'şi arăte dragostea către amicul sĕŭ, după încetarea foculuî, acordându-i o înmormêntare omenească.

El ar fi trebuit să admire asemenea generósă pornire venită de la un necredincios, de la un ghiaur, dar fanatismul fu maî puternic ca simţimêntul dreptăţiî, şi patima îl orbi atât de mult în cât îl sili să comită o nelegiuire.

Un mare numĕr dintre fugariî Turcî se adăposteaŭ printre mormintele cimitiruluî; cu eî se înţelesese el pentru a înmormênta pe Osman şi tot cu eî se înţelesese când vĕḑu pe Maria că vine singură ca se asiste la înmormentarea amiculuî sĕŭ, să năvă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

lească asupră-ĭ, să o înconjóre, să pue mâna pe ea, s'o lege cobză şi s'o ţie pironită şi culcată la pământ sub greutatea genuchiuluĭ a doĭ dintre ceĭ maĭ robuştĭ dintre eĭ. Ceia ce plănuiră şi făcură.

— Ce să facem cu acest ghiaur? întrebă unuĭ din năvălitorĭ.

— Să'ĭ tăem capul, îşĭ dădu părerea unul dintre eĭ.

— Ba nu, să'l ardem de viŭ ca să isbândim mórtea atâtor fraţĭ jertfiţĭ de ghiaurĭ.

— Ba nu, maĭ bine să ne supunem porunciĭ padişahuluĭ, rĕspunse bĕtrânul hoge. Ghiauriĭ aŭ omorît mulţĭ dintre aĭ noştriĭ şi pe mulţĭ dintre eĭ 'ĭ-a robit şi'ĭ ţie viĭ în ghiarele lor. Asemenĭ şi noĭ am omorît mulţĭ necredincioşĭ, dar prea puţinĭ dintre ceĭ ce aŭ încăput viĭ în mânele nóstre aŭ scăpat cu viaţă. Mulţĭ dintre aĭ noştri care aŭ încăput cu viaţă în mânele ghiaurilor sunt vrednicĭ de păstrat cu viaţă şi de rĕscumpĕrat, dar nu avem cu ce'ĭ rĕscumpĕra, căcĭ ghiauriĭ nu vênd viaţa pe banĭ, ci cer viaţă pentru viaţă. Acest tînĕr trebue să fie un căpitan însemnat, pentru că toţĭ ghiauriĭ se pleacă luĭ; să'ĭ cruţăm ţilele pentru ca cu viaţa luĭ să dobândim alt suflet şi chiar ceva banĭ. Afară de aceasta nu se cade ca Cogea Sinan Paşa, om cu pĕrul alb şi îmbătrânit pe câmpurile de vitejie, să intre în Stambul ca o curcă ploată, ca o potae bătută, ca un netrebnic fugar; ruşinea luĭ va fi ruşinea nóstră şi slava ghiaurilor; trebuie să'ĭ pregătim pentru intrarea sa în marele oraşiŭ o priimire vrednică de el şi de noĭ, pentru ca să nu mărturisim singurĭ că am fost bătuţĭ. Numaĭ prin trâmbe de robĭ mânaţĭ de la spate se póte dovedi o biruinţă. Acest tînĕr trebue să facă parte dintre robiĭ vi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ziruluĭ, căcĭ nu ne a greșit nouă cu nimic, și nu se cade ca numaĭ de cât să'ĭ vĕrsăm sângele cu mânele nóstre.

— Așa să fie, rĕspunse în cor fugariĭ, și cu toțiĭ se hotărâră ca să se foloscască de întunericul nopțiĭ și să trămită pe prinsul lor sub bună escortă la Rasgrad, unde se rĕtrăsese Sinan până să adune în juru-ĭ, într'un corp compact, răslețele sfărmăturĭ ale mareĭ sale armiĭ, care se împrăsciase maĭ pretutindenĭ întocmaĭ ca sfărmăturile uneĭ marĭ bombe în urma uneĭ explosiunĭ.

Așa se și făcu. Turciĭ fugarĭ reușise a aduna prin mijlocul maĭ sus descris, adică prin curse mișelescĭ, maĭ mulțĭ prisonierĭ de cât adunase Sinan prin puterea mareĭ sale armiĭ, și reușiră a trămite la Rasgrad un convoiŭ de peste 120 prisonierĭ, pe care Sinan îĭ priimi cu ochiĭ înun daț de lacrămĭ de bucurie. El spera mult de la acești nenorociți, el spera ca prin expunerea și jertfirea lor să îmblânzească mânia Sultanuluĭ, să 'și ascundă rușinea și să capete ertarea și buna sa grație, dar nu reuși.

A doua zi după sosirea convoiuluĭ cu prisonierii, el lasă la Rasgrad pe Hasan pașa, dându-ĭ și titlu de seraschier, îĭ puse la dispoziție câte-va sangiacurĭ din oștile Rumeleĭ, lăsă și pe Zarargi baș̆a cu tunurile și munițiile de rĕsboiŭ ca să ierneze la Șiumla, și el cu restul armateĭ și cu prisonierii care eraŭ puși în lanțurĭ și tiriți după el pe jos, porni spre Constantinopole, unde sosi în scurt timp. Între prisonierĭ era și nenorocita Marie. Înainte de a intra în capitală, el își întocmi din oștire și din prisonierĭ un cortegiŭ imposant, care să semene cu cortegiul unuĭ trumfător; în capul cortegiuluĭ mergeaŭ maĭ multe sute de călăreți care purtaŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

în vêrful lancelor lor câte un cap de om, mai tóte tăiate de la cadavrele proprielor sĕi soldaţi căduţi pe câmpul de rĕsboiŭ, în lipsă de capete de duşmanĭ; după aceia mergeaŭ câte doĭ doĭ, peste 120 prisonierĭ Românĭ şi Ungurĭ, încărcaţi cu grele lanţurĭ, în fruntea cărora mergea mândră şi aprópe neobosită Maria Putoeanca; după eĭ veneaŭ rămăşiţile oştilor câte rĕmăsese în viaţă, şi în urma tuturor mergea Sinan înconjurat de mulţimea prădĭlor câte strânsese din Valahia după bătălia de la Călugăreni şi înainte de desastru de la Târgovişte, şi câte apucase să trécă Dunărea maĭ nainte de sosirea la Giurgiu a luĭ Mihaiŭ şi a oştilor aliate. Acest spectacol teatral amăgi mulţimea, dar pe Sultanul nu putuse sà'l amăgiască. El aflase tot teribilul adevĕr în tótă goliciunea sa printr'un martor ocular, un om de credinţă, un trămis de el într'adins la Rusciuc ca să'ĭ spue adevĕrul; el maĭ aflase că şi Mehemed Paşa, fiul luĭ Sinan, mâncase la Graan în Ungaria o bătae strajnică, el aflase că oştirea sa fusese învinsă de un numĕr inferior de duşmanĭ, din causa incapacităţeĭ luĭ Sinan şi a fiuluĭ sĕŭ, şi că efectivul sĕŭ fusese redus la jumĕtate, şi pentru ca să pedepséscă pe vinovaţi, trămise pe Sinan şi pe fiul sĕŭ în exil la Malgara, destitui pe Ibraim caimacamul de vizir, şi numi mare vizir pe Sala Mohamed Paşa. Într'acelaşĭ timp, pentru a băga îngrijire în credincioşi şi a'ĭ face să se lupte maĭ cu bărbăţie, ordonă a se face rugăciunĭ publice în Atmaidan (piaţa cailor), însărcină pe pedicatorul Sânteĭ Sofiĭ, şeicul Mohijidin ca să ţie cuvêntărĭ care să întărâte curagiul poporuluĭ şi sentimentele luĭ religioase, şi luă dispoziţiunĭ prin şeicul islam şi Seriful de la Meca, ca să facă rost de a înlocui Sangac şeriful, adică

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

steagul sfînt ce perduse la Călugăreni printr'un altul tot atât de autentic și de sfînt ca cel perdut, pentru a amăgi și potoli mulțimea.

După aceia scóse din temniță pe prisonieri ghiauri, și ordonă gialatului ca să'i tragă pe toți la țeapă spre a potoli cu puțin sânge setea de rĕsbunare a gloatelor pe care cuvintele șeicului le fanatizase până la delir, până la nebunie. Mulți dintre nenorociții creștini fură desbrăcați și trași în țeapă într'una din piețele Stambulului, însă când veni rîndul Mariei, când după ce'i ridicară ilecul după spate, calii sĕi se încredințară că era femee, atunci ei se opriră pe loc, căci legea îi oprea de a desgoli o femee de față cu tótă lumea și de a o supune acestui chin rușinos, și vestiră pe ceĭ marĭ. Aceștia vestiră pe marele vizir, și marele vizir comunică minunata veste Sultanului. Acesta aflând că o femee s'a găsit în mijlocul luptătorilor dușmani prinși pe câmpul de rĕsboiu, se miră foarte, și numaĭ de cât trămise să'i-o înfățișeze inainte-i.

— Cine escĭ tu? ḑise padișahul uitâudu-se cu mirare și cu óre care interes spre figura acesteĭ femeeĭ atât de tinĕră și de frumósă.

— Sunt Românca, rĕspunse ea cu bărbăție.

— Pentru ce aĭ lăsat furca și druga și aĭ încins sabia, și te aĭ luptat alaturĭ de bărbați, tu o femee?

— Pentru că țéra mea se găsea în primejdie, pentru că brațele bărbaților din țéra mea nu ajungeaŭ pentru a scăpa moșia de jugul ce'i apăsa grumajiĭ, și pentru că Turcii aŭ omorit pe toți aĭ meĭ și m'aŭ despuiat de tot avutul părintesc.

— Spune maĭ bine adevĕrul, spune că dragostea pentru unul din oșteni din neamul tĕŭ te-a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

îndemnat ca să ieĭ haina bărbătească şi să te ascundĭ între oştenĭ spre a te lupta lîngă el.

— Nu, nu aveam nevoe să alerg după drăguţĭ, pentru că rĕsboiul m'a găsit logoditĭ, gata de a mĕ căsĕtori, şi puteam a merge în tabăra oştilor românescĭ în orĭ ce ceas de ḑi saŭ de nópte, pentru că tatăl meŭ a fost oştean, fratele meŭ e oştean, logodnicul meŭ tot oştean este şi naşiul meŭ e însuşĭ Domnul ţĕreĭ mele. Nu'mĭ am schimbat portul ca să mĕ apropiiŭ de iubitul meŭ, adaose ea cu o admirabilă bărbăţie, ci pentru ca să vatăm cât oĭ putea maĭ mult pe Turcĭ care mĭ-a omorât tot ce iubeam, mĭ-a ars casa părintească, m'a ţinut în robie maĭ multe lunĭ, aŭ primejduit ḑilele iubituluĭ meŭ şi aŭ făcut pe fraţiĭ şi pe surorile mele să îndure chinurile cele maĭ înspăimêntătóre.

— Acum veḑĭ rodul nesocotinţeĭ tale? aĭ încăput pe mânele Turcilor şi nu vor maĭ putea nicĭ fratele tĕŭ, nicĭ logodnicul tĕŭ, nicĭ Domnul tĕŭ, şi nicĭ neamul tĕŭ ca să te scape de primejdia ce te asceaptă.

— Ce o vrea D-ḑeŭ cu mine, respunse tînĕra femee cu resemnaţiune; eŭ din minutul în care am lepădat haina mea de femee pentru a lua pe cea de bărbat, din minutul în care 'mĭ am încins mijlocul cu sabia şi am plecat spre câmpul de rĕsboiŭ, din acel minut m'am logodit cu mórtea şi m'am dat de bună voe pradă eĭ, prin urmare vederea eĭ nu mĕ îngrozesce de loc. Vie, o aşcept cu bărbăţie şi cu inima împăcată că mĭ-am făcut datoria către ţĕra mea. Vie căcĭ viaţa mea cu bucurie o jertfesc scumpeĭ mele moşiĭ.

— Păcat de tine fată că escĭ şi tînără şi frumósă, şi aĭ fi vrednică să trăescĭ încă, maĭ bine de cât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să morĭ într'un chip ruşinos, ḑisse sultanul cu un viers blînd amestecat cu óre-care interes; dacă m'aĭ asculta pe mine, acum după ce 'ţĭ aĭ îndeplinit cu prisos datoria către ţérra ta, aĭ face bine pentru a'ţĭ cruţa viaţa să'ţĭ uiţĭ fraţiĭ şi logodniciĭ, să'ţĭ lepeḑĭ legea şi crucea, să te facĭ turcoaică şi să intri într'un harem bogat, unde te va aştepta fericirea.

— Nu se póte prea puternice Padişah, nu maĭ pot, acum sunt mărităta şi'mĭ iubesc bărbatul. Maĭ bine daţi-mĭ mórtea.

— Cine este bărbatul tĕŭ?

— Căpitan Mirzea.

— Ucigaşiul luĭ Caraiman Paşa! esclamă Sultanul scăpărînd din ochĭ scânteĭ de mânie.

— Nu, nu e el ucigaşul luĭ Caraiman, ci sunt chiar eŭ pentru că el a poruncit mórtea neamuluĭ meŭ, el a poruncit pârjolirea caseĭ mele şi tot el a poruncit ţinerea mea în robie în saraiul luĭ în vreme de maĭ multe lunĭ.

— Cum? strigă Sultanul tresărind, tu escĭ vestita Maria Putoianca de care sermanul Caraiman mĭ-a vorbit de atâtea orĭ? tu escĭ acea fiinţă atât de iubită şi de slăvită care aĭ fost în stare să robescĭ pe omul cel maĭ nerobit de patimĭ? Tu să fiĭ acea femee cu curagiŭ de bărbat, acel copil cu braţe de om puternic, acea minune a fireĭ care întrece în vitejie pe serdariĭ ceĭ maĭ viteji? Ferice de ţéra ta că poate să nască şi să crească fiinţe atât de minunate! Nu, tu nu poţĭ să morĭ, ar fi şi păcat, Caraiman ţĭ'a dobândit de la mine ertarea şi minunarea mea maĭ nainte chiar de a întinde asupra luĭ mâna-ţĭ ucigaşe.

— L'am ucis pe câmpul de rĕsboiŭ, piept la piept, în luptă dreaptă şi primejduindu-mĭ viaţa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Sciŭ, pentru aceia îți dăruesc viața ta și a fraților tĕi câți aŭ rĕmas în viață, și mĕ îndur a vĕ trămite înnapoĭ spre Rusciuc ca să fiți dați în schimb cu atâția Turcĭ câți se găsesc în mânele Domnuluĭ tĕŭ.

Maria auḑind acéstă sentință de grație căḑu în genuchĭ la piciórele padișahuluĭ radiósă de bucurie că va maĭ apuca a revedea pe Mirza al eĭ, iĭ sĕrută mâna cu respect, și după aceia eși din camera Sultanuluĭ și se reîntórse în închisórea sa, de unde reeși pentru a apuca din noŭ calea Rusciuculuĭ; de astă dată ea plecă în călătorie în o haraba trasă de doĭ boĭ, îmbrăcată în haine femeescĭ și înzăvonită ca o turcoaică după legile musulmane.

E timpul acum să spunem ce făceaŭ într'acest timp Mirza, mult încercatul Mirza bărbatul eĭ. El după ce se dispărțise de soția sa, se duse de se culcă, și când se sculă căuta pe soția sa și n'o găsi nicăirĭ; puse să o caute, căcĭ el o pierdea din vedere și nu se putea deslipi de dînsa, și află cu mirare că ea s'ar fi îmbrăcat soldățesce, ar fi eșit din oraș și s'ar fi îndreptat singură singurică spre partea unde se găsea cimitirul musulman. Aflând astă scire, luă după el maĭ mulțĭ soldați, se duse acolo pe când se înopta, înconjură cimitirul, dădu peste hoge și peste însoțitorĭ sĕĭ, și află coprins de groază, de la acești fanaticĭ înebuniți până la paroxism de escitațiunele religióse ale hogeĭ, cum că Maria a fost prinsă și pornită de maĭ mult timp împreuna cu alțĭ creștinĭ spre Rasgrad, unde'ĭ ascepta o mórte sigură.

Mirza, în aprinderea furieĭ ce'ĭ produse astă veste atât de neașceptată, puse de ucise pe toți acești trădătorĭ fanaticĭ, și după aceia se luă în góna cea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai mare a cailor, el și escorta sa, după convoiul de prisonieri și apucă drumul Rasgradului, dar alergară ast-fel aprópe jumětate din nópte, trecură în góna cea mare rîul Lom și începură să zărească la óre care depărtare focurile presărate ici și colo cu care obicinuiaŭ Turcii să înconjóre liniele lor de anteguardă, dar cu tóte acestea nu dădură de nicĭ un convoiŭ și nicĭ nu zăriră măcar un picior de om, căcĭ tóte satele și drumurile dintre armata creștină care nu trecuse dincolo de Rusciuc și cea turcească care nu trecuse dincoa de Rasgrad eraŭ cu totul pustiĭ și părăsite de locuitorĭ. A merge maĭ departe era și de prisos, căcĭ luna care lucea limpede pe cer le permitea să vadă tot drumul până la Rasgrad și să se convingă că era cu totul gol, era și primejdios, pentru că mergênd maĭ departe putea să dea de o santinelă saŭ de o patraulă turcească care putea să dea alarma și să le primejduiască ḑilele fără de nicĭ un folos; fură dar nevoiță să se retragă, să se întórne înapoĭ și să intre cam aprópe de ḑiuă în Rusciuc fără de nicĭ un folos.

A doua ḑi se duse la cumnatul sĕŭ și'ĭ comunică grósnica stire, și cu el se duse la Mihaiŭ și'ĭ ceru ajutor și protecțiune pentru ca să scape pe Maria de primejdia în care căḑuse. Mihaiŭ prinse bucuros, și numaĭ de cât se grăbi a scoate din închisóre unul din'ceĭ maĭ însemnațĭ dintre prisonierĭ, ĭĭ dădu cal bun de călărie și'l trămise la Rasgrad la mână cu o scrisóre prin care propunea luĭ pe Sinan să schimbe prisonierii ce a priimit în séra trecută pentru câțĭ prisonierĭ va hotărî el. Chiar a doua ḑi se înturnă prisonierul turc cu scirea cum că Sinan a plecat chiar în diminéța ḑileĭ trecute împreună cu toțĭ prisonierii spre Constantinopole, pentru ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr

să se reîntórcă cu oştĭ îndoite şi că a luat cu el toţĭ prinşiĭ. Mihaiŭ drept rĕsplată pentru lealitatea robuluĭ iĭ dădu drumul ca să se ducă orĭ şi unde va vrea, şi se grăbi a scóte din temniţă un alt prisonier, un Aga de ieniceri, pe care'l trămise la Constantinopole cu propunerea de a da pe toţĭ prisonieriĭ Turcĭ făcuţi de Românilor în schimbul prisonierilor românĭ făcuţi de Turcĭ. Acest Aga plecă, se duse maĭ nainte la Rasgrad pentru ca să dobândéscă informaţiunĭ sigure, apoĭ se îndrepta prin Şiumla, Târnova, Şipca, Kazanlĭk şi Andrianopol şi de acolo se îndreptă spre Constantinopol, unde cum ajunse, se duse la comandantul general al Iecerilor, şi cu ajutorul luĭ pătrunse până la marele vizir, căruia iĭ făcu cunoscut propunerea Românilor.

Sala Mahomed Paşa care intrase de curînd în funcţiune de mare vizir, făcea parte dintre puţiniĭ Turcĭ care eraŭ de părere a stabili cu principatele vasale un modus vivendi maĭ împăciuitor, cel puţin până la terminarea rĕsboiuluĭ cu Nemţiĭ, pentru a'şĭ concentra tóte forţele contra acestora. El cum priimi scrisórea care conţinea propunerea luĭ Mihaiŭ Vodă, se duse cu ea la Sultanul chiar în ţiua în care se traseră în ţépă o parte dintre prisonierĭ, esecuţiune care fu întreruptă, precum am maĭ spus prin descoperirea sexuluĭ Marieĭ, iĭ comunică conţinutul scrisoriĭ ce'ĭ trămisese beiul rebel, şi'l rugă să se arate mult maĭ mărinimos faţă cu acest hain care se arăta atât de mărinimos, şi să dea drumul de la sine puţinilor prisonierĭ Românĭ, pentru ca să evite pe de o parte orĭ-ce umbră de intrare în înţelegere cu un rebel imediat după triumful sĕŭ, şi pe de altă parte să'l siléscă a se ţine de cuvêntul dat prin acel act de generositate care aducea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

la îndeplinire într'un mod spontaneŭ chiar propunerea luĭ Mihaiŭ.

Iată care fu adevĕrata causă a îndulgenţeĭ şi generosităţiĭ ce arătă Sultanul faţă cu Maria Putoianca.

In curînd după această întîmplare, ea ajunse la Rusciuc împreună cu camarazii sĕĭ de exil în cea maĭ deplină sĕnătate, sburá în braţele soţuluĭ sĕŭ care o strînse cu transport la sînul sĕŭ, se jură că de aci în colo nu va maĭ părăsi portul sĕŭ femeesc, nicĭ nu va aduce la îndeplinire nimic fără scirea bărbatuluĭ sĕŭ, şi se duse a schimba hainile turcescĭ cu care se îmbrăcase din ordinul Sultanuluĭ, cu haine româneşcĭ, şi după aceia se duse la conac ca să mulţuméscă naşiuluĭ sĕŭ Mihaiŭ Vodă pentru mântuitorul ajutor ce'ĭ-a dat.

Mihaiŭ după aceia se ţinu de cuvênt, dădu drumul tuturor prisonierilor câţĭ căduse în partea sa, după aceia părăsi Rusciucul împreună cu Batori şi întreaga lor óste, trecură înapoĭ Dunărea şi intrară în ţiua de 1 Noembre s. n. în Bucurescĭ pe care'l găsi pustiŭ. Acolo Batori, fie îndulcoşat, fie înfricoşat de extraordinara vitejie ce desfăşuirase Mihaiŭ înaintea ochilor sĕĭ în cele maĭ memorabile bătăliĭ ce vĕduse, renunţă de buna sa voe la tractatul ruşinos ce silise pe Mihaiŭ să încheie în ţiua de 20 Maiŭ, îĭ dădu înapoĭ tóte drepturile de suvenaritate şi autonomie, reservând pentru sine numaĭ pe acele de suzeran, şi plecă spre Braşov pe valea Prahoveĭ în sus, pe când Mihaiŭ şi aĭ sĕĭ se îndrepta spre Târgovişte ca să se stabilescă acolo pentru câtva timp pentru a'şĭ odihni oştile.

Batori pornise spre Carpaţi ca un triumfător; el ducea după sine şépte ţecĭ de tunurĭ luate cu sabia, o mulţime de care încărcate cu felurite arme,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

prăḑĭ şi proviḑiĭ precum şi maĭ multe miĭ de prisonierĭ, pe când marele Sinan, triumfătorul Asieĭ, Africeĭ şi Egiptuluĭ, înfrângĕtorul Grecilor şi gloria Musulmanilor, sĕ întorcea spre Constantinopole coprins de mare jale şi plângênd de ciudă. Mihaĭ, după ce conduse pe Batori până la Câmpina, se înturnă la satul Ploescĭ făcut de el de curînd oraşiŭ, mulţumi din inimă aliaţilor sĕĭ Moldoven sĕ despărţi de eĭ, cu multă părere de rĕŭ, petrecu pe Răsvan Vodă până la Buzĕŭ ca să sĕ ducă cu ajutorul Săculor să-şĭ reia tronul usurpat de Irimia Movilă, şi după aceia întră în Tîrgovişte încărcat de glorie. Indată ce se vĕḑu revenit după aşa lungă lipsă în capitala sa, el sĕ puse a repara stricăciunile causate de Turcĭ, reconstrui zidurile cetăţui şi se apucă cu îndoită ardóre ca să 'şĭ umple golurile ce se făcuse în armata sa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XVII.

Incheiere.

După bătăliele dela Călugăreni și de la Giurgiu mândria turcéscă se mai domoli, căci stéua Musulmanilor începuse să păléscă; Sultanul mai trimise oști, mai se ciocni încă cu Achilul Românieĭ, dar după ce vĕḑu că armatele sale eraŭ mereŭ învinse: la Vidin, la Nicopole, la Silistra și pe tot litoralul Dunăriĭ pe unde lucea sabia luĭ Mihaĭ, își înfrânse cerbicia, și trimise la Tîrgoviște ambasadorĭ cu daruri scumpe și condițiuni fórte avantagióse, făcute ca putere cu putere, iar nu ca suzeran cu vasal, spre a obține o pace onorabilă. Mihaĭ priimi propunerea și promise că se va purta astfel cum se vor purta și Turciĭ, și încetă ostilitățile și repețitele atacuri peste Dunăre, fără însă a-și licenția armata și fără a sĕ încrede mult în cuvêntul Turculuĭ.

Sinan Pașa după rușinósa învingere dela Giurgiu fu, cum am mai ḑis, exilat într'o insuliță din Archipelag, dar nu petrecu mult în ea căci nu rĕmase mult timp în viață. Aceiași sórtă avu și Alexandru Vodă, care după înfrîngerea de la Giurgiu se retrăsese la Constantinopole; el trăi până la 1597, și în acel annŭ noul vizir, nu se scie pentru ce, póte că nu vrusese să'ĭ mai dea baní, îl acusă că ar fi spion al Românilor, și numaĭ de cât puse de-l îmbrăcă cu tóte podóbele domnescĭ și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe urmă ordonă să-l spânzure într'o pădure din vecinătatea Rasgradului. Mihnea Vodă, care urmase tabĕra păgânilor cu aceleaşĭ scopurĭ, deşi sĕ luptase bărbătesce alăturĭ cu inimicĭĭ ţĕrĭĭ şi aĭ religiuneĭ sale, deşi sĕ turcise şi sĕ lepădase de religiunea şi naţionalitatea sa, deşi priimise dela Sultanul propria sa cabaniţă şi propriul sĕŭ hanger şi rangul de paşe al Halepuluĭ, totuşĭ nu scăpă nicĭ el cu bine, ci fu esilat într'una din insulele Archipelaguluĭ, unde muri în curênd de necaz şi inimă rea. Aceiaşĭ sórtă avu Ştefan Surdu fiul luĭ Ión Vodă Sasul, cu tóte că el, de şi venisse ca şi ceĭ alţĭ la Rusciuc, nu se amestecasse însă în intrigile competitorilor luĭ.

Astfel aŭ perit aceştĭ treĭ fiĭ nedemnĭ aĭ patrieĭ ce i-a născut pentru că 'şi aŭ tradat tóte sentimentele de ómenĭ şi tóte datoriile de Românĭ în interesul nesăţióseĭ lor poftirĭ de putere. Aşa aŭ perit şi aşa vor peri toţĭ carĭ fără temere şi ruşine sacrifică saŭ vor sacrifica scârbosuluĭ lor interes, esistenţa patrieĭ lor.

Nicĭ Dan Vistierul, nicĭ Udrea logofĕtul, nicĭ unul din boerĭĭ carĭ în taină conspiraŭ contra luĭ Mihaĭ, nicĭ măcar spionul şi trădătorul Ţicalidi, care a făcut în viaţa luĭ atâtea nelegiuirĭ, n'avură o sórtă maĭ bună; ceĭ dintêiŭ fură prinşĭ într'o conspiraţie urdită prin îndemnul luĭ Sigismund Batori şi Ieremia Movilă, Domnul Moldoveĭ, ca să detroneze şi să piardă pe Mihaĭ, şi fură în cele din urmă judecaţĭ şi pedepsiţĭ după cuviinţă, Ţicalidi după terminarea rĕsboiuluĭ rĕmase liber, priimi dela Maria recompensa promisă, dar nesăturându-se cu baniĭ ce adunase prin atâtea fapte rele, intrigĭ şi trădărĭ, voi să maĭ câştige şi alţĭ baniĭ, dar îşĭ câştigă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

perire capului, fiind-că împreună cu Dan fu prins și el ca spion și mesager secret între Belgrad și Tîrgoviște, și fu spânzurat alături cu Vistierul.

Pe când degetul lui D-deŭ să punea pe fruntea acestor făcĕtori de rele și esistența lor să topia și perea cu sunet, ceĭ ce făcuse bine, ceĭ ce-și îndeplinise datoria către țéra lor, eĭ trăiaŭ în linisce și pacea sufletului. Mihaĭ își continuă misiunea ce-i prescrise Provedința d'a da țĕriĭ sale un renume și o glorie neperitóre pe câmpul luptelor, schimbând numaĭ operațiunile de la Dunăre la Carpați și începênd a să bate cu Ungurii, inimicii naționalității țĕriĭ luĭ, după ce încetă d'a să bate cu Turcii, inimicii indipedenții patrieĭ sale. Astă nouă și glorióză episodă va face obiectul uneĭ nouĭ descrieriĭ.

Căpitaniĭ sĕĭ îl secundară cu demnitate în astă nouă Iliadă și-l făcu să sbóre din victorie în victorie, iar Mîrza și cu iubita luĭ, obținură fără de voia lor de la Domn autorisarea d'a trăi în linisce și pace la moșia lor. Eĭ făcură ast-fel ca să împace și datoria lor cătră țéră și promisiunea Dumnéscă; o parte din an eĭ o petreceaŭ împreună în taběră iar o parte trăiaŭ la moșióra luĭ Mîrza din vecinătatea Tîrgoviștеĭ, căcĭ Afumații, pe care Maria de la hrăpirea sa prinsese ură mare, îĭ schimbase cu Vodă pentru altă moșie maĭ bună.

Cerul le dăruiră tóte fericirile casnice, între care și binecuvêntarea d'a muri în adênci bĕtrânețe, înconjurați de copiĭ și nepoți, toți voinicĭ, toți bravĭ, toți demnĭ de părinții și moșiĭ lor. Radu, fratele Mariĭ nu să căsători nicĭ odată, ci muri ca un brav pe câmpul lupteĭ, în bătălia de la Goroslĕŭ în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Transilvania, unde se înfrânse cu totul cerbicia şi orgoliul luĭ Sigismund Batori.

Evenimentele politice ce se scurse în urma acestuĭ mare eveniment naţional, prin care Românii cu o mână de ómenĭ înfrânse cerbicia ungurésca se pot citi în altă nuvelă intitulată, «*Mihaiŭ domn al Daciei traiane*»

CĂNTECUL
LUI
MIHAI VITEAZU

Audit'aţĭ d'un Oltean,
D-un Oltean, d'un Craiovean,
Ce nu 'ĭ pasă d'un Sultan?

Audit'aţĭ d'un viteaz
Care veşnic şade treaz
Cât e ţara la necaz?

Auzit'aţĭ d'un Mihaĭ
Ce sare pe şeapte caĭ
De striga Stambulul vaĭ!?

El e Domnul cel vestit
Care în lume a venit
Pe luptat şi biruit.

Spune rîul cel Oltean,
Spune valul Dunărean
Şi codru Călugărean,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Câte lupte a privit
Câte oștĭ a mistuit
Câte oase a înălbit!

Mulți ca frunzile de brad,
Ca nisipul de pe vad!
Ca gemetele din iad!

Spune corbiĭ munților
Și fiarele codrilor
Care a fost nutrețul lor?

Fost'a aŭ leșurĭ Tătărescĭ
Și Turcescĭ, și Ungurescĭ
Date în săbiĭ românescĭ!

. . . . . .

Aleleĭ Mihaĭ Mihaĭ!
Căcĭ de noĭ milă nu aĭ
Să ne scapĭ d'amar și Vaĭ!

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Găsit de marele poet *V. Alexandri* în o psaltire fórte veche în biblioteca Monastireĭ Neamțuluĭ. De desubtul cânteculuĭ era următórele cuvinte scrise cu slovă călugărească: *Scrisaŭ acest viers bătrîn de mine eromonahu Paisie credincios rob al luĭ D-deŭ, iar eŭ l'am auzit și l'am învĕțat de la rĕposatul bunul meŭ Stoian Jolde armașelul.* E publicat în poesiĭ populare ale Românilor 1866.

FINE.